

PRZEGLĄD WYBORCZY

Biuletyn informacyjny

1-4/2016

Krajowe
Biuro
Wyborcze

Wydawnictwo Krajowego Biura Wyborczego

ISSN 1507-983X

Wydawnictwo Krajowego Biura Wyborczego
00-902 Warszawa, ul. Wiejska 10

Opracowanie - Alicja Kicińska oraz zespół w Krajowym Biurze Wyborczym
Redakcja - Beata Tokaj, Szef Biura

Projekt okładki: BPROG Sp. z o.o.

Fotografie:

str. 74 - Ewa Żylińska

str. 83, 88, 91 - Krzysztof Lorentz

str. 90 - Bogdan Cabaj

Skład komputerowy - BPROG Sp. z o.o.

Oddano do druku - wrzesień 2016 r.

Przy wykorzystaniu informacji zawartych w „Przeglądzie wyborczym” prosimy o każdorazowe wskazanie źródła informacji.

**Oficjalna strona Państwowej Komisji Wyborczej i Krajowego Biura Wyborczego w Internecie
www.pkw.gov.pl**

SPIS TREŚCI

❖	Posiedzenia Państwowej Komisji Wyborczej	4
❖	Ważność wyborów do Sejmu RP i do Senatu RP przeprowadzonych w dniu 25 października 2015 r.	4
❖	Wydatki z budżetu państwa poniesione na przeprowadzenie wyborów	10
❖	Informacja o realizacji przepisów Kodeksu wyborczego	13
❖	Informacja z działalności Państwowej Komisji Wyborczej i Krajowego Biura Wyborczego w 2015 r.	27
❖	Wybory uzupełniające do Senatu RP w dniu 6 marca 2016 r. w okręgu wyborczym nr 59	58
❖	Wybory samorządowe w trakcie kadencji	65
❖	Współdziałanie i wymiana doświadczeń	68

❖ **POSIEDZENIA PAŃSTWOWEJ KOMISJI WYBORCZEJ**

Państwowa Komisja Wyborcza odbyła posiedzenia w dniach 11 i 18 stycznia, 1, 15 i 29 lutego, 7 i 21 marca oraz 4 i 11 kwietnia 2016 r.

- ❖ **W dniu 19 stycznia 2016 r. Sąd Najwyższy w składzie całej Izby Pracy, Ubezpieczeń Społecznych i Spraw Publicznych stwierdził ważność wyborów do Sejmu RP i do Senatu RP przeprowadzonych 25 października 2015 r.**

Sygn. akt III SW 168-169/15

UCHWAŁA SĄDU NAJWYŻSZEGO

z dnia 19 stycznia 2016 r.

w sprawie ważności wyborów do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej przeprowadzonych w dniu 25 października 2015 r.

Sąd Najwyższy w składzie całej Izby Pracy, Ubezpieczeń Społecznych i Spraw Publicznych:

Przewodniczący: Prezes Sądu Najwyższego Teresa Flemming-Kulesza

Sędziowie Sądu Najwyższego: Bogusław Cudowski, Jolanta Frańczak, Katarzyna Gonera, Beata Gudowska, Zbigniew Hajn, Józef Iwulski (sprawozdawca), Halina Kiryło, Jerzy Kuźniar, Dawid Miąsik, Zbigniew Myszka, Maciej Pacuda, Romualda Spyt, Krzysztof Staryk, Jolanta Strusińska-Żukowska, Małgorzata Wrębiakowska-Marzec

Protokolant: Dominik Wajda

po rozpoznaniu na posiedzeniu jawnym w dniu 19 stycznia 2016 r., z udziałem Zastępcy Prokuratora Generalnego Roberta Hernanda i Przewodniczącego Państwowej Komisji Wyborczej Wojciecha Hermelińskiego, sprawy ważności wyborów do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej przeprowadzonych w dniu 25 października 2015 r., na podstawie sprawozdania z wyborów z dnia 9 listopada 2015 r. przedstawionego przez Państwową Komisję Wyborczą oraz opinii wydanych w wyniku rozpoznania protestów przeciwko ważności wyborów do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej,

po uwzględnieniu obwieszczenia Państwowej Komisji Wyborczej z dnia 27 października 2015 r. o wynikach wyborów do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej przeprowadzonych w dniu 25 października 2015 r. (Dz.U. 2015, poz. 1731) i obwieszczenia Państwowej Komisji Wyborczej z dnia 27 października 2015 r. o wynikach wyborów do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej przeprowadzonych w dniu 25 października 2015 r. (Dz.U. 2015, poz. 1732) oraz biorąc pod uwagę wnioski Prokuratora Generalnego i Przewodniczącego Państwowej Komisji Wyborczej,

na podstawie art. 101 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej oraz art. 244 § 1 i art. 258 ustawy z dnia 5 stycznia 2011 r. - Kodeks wyborczy (Dz.U. Nr 21, poz. 112 ze zm.)

stwierdza ważność
wyborów do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej
przeprowadzonych w dniu 25 października 2015 r.

Uzasadnienie:

1. Podstawą prawną zarządzenia wyborów do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej jest art. 98 ust. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej a zasady ich przeprowadzania określone są w art. 96-100 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej oraz w ustawie z dnia 5 stycznia 2011 r. - Kodeks wyborczy (Dz.U. Nr 21, poz. 112 ze zm.).
2. Zgodnie z art. 101 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, ważność wyborów do Sejmu i Senatu stwierdza Sąd Najwyższy, który na mocy art. 244 § 1 w związku z art. 258 Kodeksu wyborczego, w składzie całej Izby Pracy, Ubezpieczeń Społecznych i Spraw Publicznych na podstawie sprawozdania przedstawionego przez Państwową Komisję Wyborczą oraz opinii wydanych w wyniku rozpoznania protestów rozstrzyga o ważności wyborów oraz o ważności wyboru posła (senatora), przeciwko któremu wniesiono protest.
3. Sprawozdanie Państwowej Komisji Wyborczej z dnia 9 listopada 2015 r. z wyborów do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej przeprowadzonych w dniu 25 października 2015 r. zawiera informacje o ich prawidłowym przebiegu oraz o nielicznych przypadkach naruszenia prawa wyborczego.

W dniu głosowania do komisji wyborczych wpłynęło niewiele skarg, pytań i uwag wyborców. W pojedynczych przypadkach wyborcy zgłaszali interwencje w sprawie nieumieszczenia ich w spisie wyborców oraz zdarzały się jednostkowe interwencje wyborców niedopuszczonych przez komisję do udziału w głosowaniu w związku z podpisem złożonym przez innego wyborcę w nieprzeznaczonej dla niego rubryce spisu wyborców. W takich sytuacjach komisje wyborcze - jeżeli uwagi były zasadne - podejmowały działania w celu umożliwienia wyborcom udziału w głosowaniu oraz starały się wyjaśnić i sprostować zaistniałe pomyłki.

W przeważającej liczbie obwodów głosowania komisje obwodowe prawidłowo ustaliły wyniki głosowania i poprawnie sporządziły protokoły głosowania. W nielicznych protokołach wystąpiły nieprawidłowości wynikające z niedostatecznej staranności komisji obwodowych i dotyczyły zwykle braków formalnych. Wadliwie sporządzone protokoły zostały zwrócone właściwym komisjom obwodowym i poprawione.

W konkluzji Państwowa Komisja Wyborcza, na podstawie posiadanych dokumentów i informacji o przebiegu głosowania i wyborów, nie stwierdziła naruszeń prawa wyborczego, które mogłyby mieć wpływ na wyniki głosowania i wyniki wyborów.

4. Sąd Najwyższy w składach trzyosobowych rozpoznał 77 protestów wyborczych.

- 4.1. W odniesieniu do 27 protestów Sąd Najwyższy wydał opinię, że są one uzasadnione w całości lub części, lecz ustalone naruszenia przepisów Kodeksu wyborczego nie miały wpływu na wynik wyborów.
- 4.1.1. W 19 sprawach stwierdzono błędne ustalenie wyników głosowania w obwodowych komisjach wyborczych, obejmujące od 1 do 77 głosów, co stanowi naruszenie art. 228 § 1 pkt 8 Kodeksu wyborczego. Ustalonymi przyczynami zniekształcenia rzeczywistego wyniku głosowania było najczęściej omyłkowe przypisanie głosów oddanych na danego kandydata innemu kandydatowi z tej samej lub innej listy wyborczej. Ocena dotycząca braku wpływu naruszenia przepisów Kodeksu na wynik wyborów została oparta na stwierdzeniu, że ze względu na niewielką liczbę głosów, którego naruszenie dotyczyło, nie mogło dojść do zmiany w zakresie spełniania przez listy kandydatów poszczególnych komitetów wyborczych warunków uprawniających do uczestniczenia w podziale mandatów w okręgach wyborczych, zmiany dokonanego podziału mandatów pomiędzy uprawnione listy kandydatów lub zmiany co do uzyskania mandatów przypadających danej liście kandydatów (art. 231-233 Kodeksu wyborczego).
- 4.1.2. W pozostałych 8 sprawach, w których protesty zostały uznane za uzasadnione, bez wpływu na wynik wyborów, składy orzekające Sądu Najwyższego stwierdziły naruszenie:
- art. 10 § 1 pkt 1 w związku z art. 53f § 1 Kodeksu wyborczego przez niewysłanie pakietu wyborczego do wyborcy wpisanego do spisu wyborców, który wyraził zamiar głosowania korespondencyjnego za granicą;
 - art. 26 § 2 Kodeksu wyborczego przez wpisanie wyborcy do dwóch spisów w dwóch obwodach głosowania;
 - art. 39 § 4 Kodeksu wyborczego przez uniemożliwienie głosowania wyborcy, który przybył do lokalu wyborczego przed godziną zakończenia głosowania;
 - art. 52 § 2 Kodeksu wyborczego przez niedopilnowanie, aby wyborca potwierdził otrzymanie karty do głosowania własnym podpisem we właściwej rubryce spisu wyborców (2 sprawy);
 - art. 52 § 2 Kodeksu wyborczego przez niedopilnowanie potwierdzenia wydania 57 kart do głosowania podpisem wyborcy; art. 42 § 3 Kodeksu wyborczego wskutek opuszczenia lokalu wyborczego przez zastępcę przewodniczącego obwodowej komisji wyborczej pod nieobecność jej przewodniczącego; art. 75 § 4 Kodeksu wyborczego przez pominięcie w protokole głosowania informacji, że w lokalu wyborczym był mąż zaufania oraz informacji o wydanym zarządzeniu w przedmiocie wyniesienia połowy kart do innego pomieszczenia; wytycznych Państwowej Komisji Wyborczej wydanych na podstawie art. 161 § 1 Kodeksu wyborczego wskutek przeniesienia części nieostemplowanych kart do innego pomieszczenia niż lokal wyborczy (1 sprawa dotycząca tej samej obwodowej komisji wyborczej);
 - art. 52 § 2 w związku z art. 73 Kodeksu wyborczego przez wydanie 72 nieostemplowanych kart do głosowania, wskutek czego zostały one uznane za nieważne;
 - art. 69 § 3a Kodeksu wyborczego przez nieprzestrzeżenie zasady, że czynności obwodowej

komisji wyborczej związane z ustalaniem wyników głosowania w obwodzie wykonują wspólnie wszyscy obecni członkowie komisji.

4.2. Za nieuzasadnione Sąd Najwyższy uznał 6 protestów.

4.2.1. W postanowieniu z dnia 17 grudnia 2015 r., III SW 160/15, Sąd Najwyższy uznał za niezasadne zarzuty protestu wyborcy wskazującego dwie podstawy, to jest art. 82 § 1 pkt 1 Kodeksu wyborczego przez popełnienie przestępstwa przeciwko wyborom określonego w art. 248 pkt 2 Kodeksu karnego, ewentualnie art. 82 § 1 pkt 2 Kodeksu wyborczego przez dopuszczenie w wyborach do głosowania na listy partyjnego komitetu wyborczego partii Prawo i Sprawiedliwość, mimo że partia ta utworzyła koalicję wyborczą z dwiema innymi partiami, to jest partią Solidarna Polska Zbigniewa Ziobro oraz partią Polska Razem Jarosława Gowina (aktualnie Polska Razem Zjednoczona Prawica). W sprawie tej Sąd Najwyższy uznał za udowodnione twierdzenie wnoszącego protest, że w dniu 19 lipca 2014 r. wymienione partie polityczne zawarły porozumienie, w którym między innymi zobowiązały się, że „w wyborach parlamentarnych przypadających w 2015 roku wystawią swoich kandydatów z listy Prawa i Sprawiedliwości”. Po zawarciu tego porozumienia jego strony publicznie deklarowały współpracę i popierały się w kampanii wyborczej, a na listach wyborczych kandydatów do Sejmu i Senatu Komitetu Wyborczego Prawo i Sprawiedliwość w wyborach przeprowadzonych w dniu 25 października 2015 r. znaleźli się członkowie partii Solidarna Polska Zbigniewa Ziobro oraz partii Polska Razem Zjednoczona Prawica (poprzednio Polska Razem Jarosława Gowina).

Sąd Najwyższy uznał za nietrafny wyrażony w proteście pogląd, że wymienione partie polityczne, podpisując w dniu 19 lipca 2014 r. porozumienie, utworzyły koalicję wyborczą w rozumieniu przepisów Kodeksu wyborczego. W ocenie Sądu Najwyższego, do utworzenia koalicji wyborczej w celu wspólnego zgłaszania kandydatów a następnie koalicyjnego komitetu wyborczego, konieczne jest spełnienie przesłanek określonych w art. 87 i 204 Kodeksu wyborczego. W szczególności niezbędne jest zawiadomienie Państwowej Komisji Wyborczej o utworzeniu koalicyjnego komitetu wyborczego oraz załączenie do tego zawiadomienia umowy o zawiązaniu koalicji wyborczej. Ponadto, umowa zawiązująca koalicję wyborczą przedkładana jest do rejestracji w Państwowej Komisji Wyborczej. Umowa nieprzedłożona do rejestracji jest nieważna (art. 28 ust. 2-4 ustawy z dnia 27 czerwca 1997 r. o partiach politycznych, jednolity tekst: Dz.U. z 2011 r. Nr 155, poz. 924 ze zm.) i nie wywołuje skutków prawnych, które prawo wyborcze wiąże z istnieniem koalicji wyborczej i koalicyjnego komitetu wyborczego. Do partii politycznych należy zarówno wybór, czy chcą utworzyć koalicję wyborczą w prawnym znaczeniu tego określenia, jak i kalkulacja korzyści i niekorzyści wynikających z podjętej w tej kwestii decyzji. Ponieważ porozumienie z dnia 19 lipca 2014 r. (także aneks nr 1 do tego porozumienia), nie odpowiada wymaganym rygorom prawnym, to - w ocenie Sądu Najwyższego - nie może być ono uznane za umowę koalicyjną w rozumieniu Kodeksu wyborczego, a wymienione w nim partie polityczne nie utworzyły koalicyjnego komitetu wyborczego. W konsekwencji nie miały do nich zastosowania

art. 208 § 3 i art. 263 § 1 Kodeksu wyborczego, zakazujące samodzielnego zgłaszania kandydatów partiom politycznym wchodzącym w skład koalicji wyborczych.

Uzupełniając Sąd Najwyższy wskazał, że w ukształtowanej dotychczas praktyce wyborczej (wybory przeprowadzone w 2005 r. oraz w 2011 r.), w wyborach parlamentarnych z list komitetów wyborczych jednych partii zgłaszani byli kandydaci należący do innych partii, w tym kandydaci zgłoszeni w wyniku uzgodnień międzypartyjnych. Praktyka ta nie jest niezgodna z przepisami Kodeksu wyborczego. Kodeks nie przewiduje też środków prawnych umożliwiających organom wyborczym kwestionowanie niesformalizowanych wyborczych porozumień międzypartyjnych. Nadto, Sąd Najwyższy zauważył, że jakkolwiek karty do głosowania w wyborach do Sejmu RP i do Senatu RP nie zawierają informacji o przynależności partyjnej kandydatów, to w dniu głosowania obwodowe komisje wyborcze są zobowiązane do wywieszenia obwieszczeń właściwej okręgowej komisji wyborczej o zarejestrowanych listach kandydatów, w których znajduje się informacja o przynależności partyjnej każdego kandydata, dostępna dla wszystkich wyborców. Obwieszczenia te są również rozplakatowywane na obszarze okręgu wyborczego najpóźniej w 10 dniu przed dniem wyborów.

W podsumowaniu Sąd Najwyższy uznał, że dopuszczalne jest zgłoszenie i rejestracja list kandydatów na posłów i senatorów komitetu wyborczego partii politycznej, które zawierają kandydatury osób należących do innych partii politycznych, nawet gdy zostało to poprzedzone niesformalizowanymi uzgodnieniami między partiami politycznymi. Prowadzi to do wniosku o bezzasadności przedstawionego w proteście zarzutu naruszenia przepisów Kodeksu wyborczego dotyczących głosowania, ustalenia wyników głosowania lub wyników wyborów, a w konsekwencji do wniosku o bezzasadności zarzutu dopuszczenia się przestępstwa przeciwko wyborom.

4.2.2. Za niezasadne zostały uznane także zarzuty protestów, w których podniesiono:

- pozbawienie czynnego prawa wyborczego; wobec stwierdzenia, że protestujący odbywa karę pozbawienia wolności i jest pozbawiony praw publicznych prawomocnym orzeczeniem sądu (art. 10 § 2 pkt 1 Kodeksu wyborczego w związku z art. 43 Kodeksu karnego);
- błędne ustalenie wyników głosowania w obwodowej komisji wyborczej; wobec stwierdzenia, że nie doszło do popełnienia takiego błędu;
- ukrywanie przed wyborcą spisu wyborców, używanie urny w postaci skrzynki ze sklejką oklejonej papierem oraz obserwowanie i kontrolowanie zachowania wyborcy przez członków komisji; wobec stwierdzenia, że czynności obwodowej komisji wyborczej nie naruszały przepisów, w szczególności art. 42 § 1 i 3, art. 49 § 1 oraz art. 52 § 1 i 2 Kodeksu wyborczego;
- podzielenie się obwodowej komisji wyborczej na grupy w trakcie ustalania wyników głosowania; wobec stwierdzenia, że komisja działała kolegalnie, zgodnie z art. 769 § 1 i 3a oraz z art. 71 § 3 Kodeksu wyborczego;

- zgłoszenie nieuprawnionego kandydata na senatora, mimo że zachodzą przeszkody z art. 107 związku z art. 108 Konstytucji RP, ze względu na pełnienie funkcji prezesa zarządu spółki handlowej; wobec stwierdzenia, że zakaz z art. 107 i 108 Konstytucji RP odnosi się do osoby wybranej na senatora i nie obejmuje etapu kandydowania oraz głosowania.
- 4.3. Bez dalszego biegu Sąd Najwyższy pozostawił 44 protesty. Było to spowodowane ich wniesieniem przedwcześnie (4 protesty), czyli przed dniem 28 października 2015 r., w którym wyniki wyborów do Sejmu i Senatu przeprowadzonych w dniu 25 października 2015 r. zostały ogłoszone przez Państwową Komisję Wyborczą w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej albo po terminie (5 protestów), czyli po upływie 7 dni od ogłoszenia wyników wyborów (art. 241 § 1 i 2 Kodeksu wyborczego). Bez dalszego biegu pozostawiono także 35 protestów, w których sformułowane zarzuty nie dotyczyły dopuszczenia się przestępstwa przeciwko wyborom, określonego w rozdziale XXXI Kodeksu karnego albo zarzutów naruszenia przepisów Kodeksu wyborczego dotyczących głosowania, ustalenia wyników głosowania lub wyników wyborów (art. 241 § 3 w związku z art. 82 § 1 Kodeksu wyborczego).
 5. Sąd Najwyższy w składzie całej Izby Pracy, Ubezpieczeń Społecznych i Spraw Publicznych zaakceptował opinie przedstawione przez składy orzekające w sprawach protestów. Podzielił także wyrażoną w uzasadnieniach części postanowień dezaprobatę wobec stwierdzonego nierzetelnego wykonywania obowiązków przez członków obwodowych komisji wyborczych, zwłaszcza tych komisji, w których doszło do zniekształcenia rzeczywistego wyniku głosowania.
 6. Prokurator Generalny wniósł o podjęcie uchwały stwierdzającej ważność wyborów do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej przeprowadzonych w dniu 25 października 2015 r., których wynik został ogłoszony w obwieszczeniach Państwowej Komisji Wyborczej z dnia 27 października 2015 r. oraz opublikowany w Dzienniku Ustaw z dnia 28 października 2015 r.
 7. Przewodniczący Państwowej Komisji Wyborczej wniósł o stwierdzenie przez Sąd Najwyższy, że wybory do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej przeprowadzone w dniu 25 października 2015 r. są ważne.
 8. Mając powyższe na uwadze, na podstawie art. 101 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej oraz art. 244 § 1 i 2 w związku z art. 258 Kodeksu wyborczego, a także w związku z obwieszczeniami Państwowej Komisji Wyborczej z dnia 27 października 2015 r. o wynikach wyborów do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej przeprowadzonych w dniu 25 października 2015 r. (Dz.U. 2015, poz. 1731) i o wynikach wyborów do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej przeprowadzonych w dniu 25 października 2015 r. (Dz.U. 2015, poz. 1732), orzeczono jak w sentencji.

- ❖ **Państwowa Komisja Wyborcza, w związku ze stwierdzoną ważnością wyborów do Sejmu RP i do Senatu RP, na posiedzeniu w dniu 22 stycznia 2016 r. rozwiązała okręgowe i obwodowe komisje Wyborcze powołane w celu przeprowadzenia tych wyborów.**

**UCHWAŁA
PAŃSTWOWEJ KOMISJI WYBORCZEJ**

z dnia 22 stycznia 2016 r.

w sprawie rozwiązania okręgowych i obwodowych komisji wyborczych powołanych w celu przeprowadzenia wyborów do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej, zarządzonych na dzień 25 października 2015 r.

Na podstawie art. 160 § 1 pkt 3 ustawy z dnia 5 stycznia 2011 r. — Kodeks wyborczy (Dz. U. Nr 21, poz. 112, z późn. zm.¹⁾) w związku z uchwałą Sądu Najwyższego z dnia 19 stycznia 2016 r., sygn. akt III SW 168-169/15, w sprawie ważności wyborów do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej przeprowadzonych w dniu 25 października 2015 r., Państwowa Komisja Wyborcza uchwala, co następuje:

- §1. Rozwiązuje się okręgowe i obwodowe komisje wyborcze powołane w celu przeprowadzenia wyborów do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej, zarządzonych na dzień 25 października 2015 r., po wykonaniu ich ustawowych zadań.
- §2. Uchwała wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia.

- ❖ **Zgodnie z ustawowymi wymogami sporządzono i podano do wiadomości publicznej informację o wydatkach z budżetu państwa poniesionych na wybory do Sejmu RP i do Senatu RP przeprowadzone w dniu 25 października 2015 r.**

**INFORMACJA
o wydatkach z budżetu państwa poniesionych na przygotowanie
i przeprowadzenie wyborów do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu
Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 25 października 2015 r.**

Zgodnie z art. 124 § 3 ustawy z dnia 5 stycznia 2011 r. –Kodeks wyborczy (Dz. U. Nr 21, poz. 112 z późn. zm.) podaje się do publicznej wiadomości informację o wydatkach z budżetu państwa, poniesionych na przygotowanie i przeprowadzenie wyborów do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 25 października 2015 r.

¹⁾ *Zmiany wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2011 r. Nr 26, poz. 134, Nr 94, poz. 550, Nr 102, poz. 588, Nr 134, poz. 777, Nr 147, poz. 881, Nr 149, poz. 889, Nr 171, poz. 1016 i Nr 217, poz. 1281, z 2012 r. poz. 849, 951 i 1529, z 2014 r. poz. 179, 180 i 1072 oraz z 2015 r. poz. 1043, 1044, 1045, 1923 i 2281.*

Lp.	Rodzaj wydatków	Zrealizowane wydatki w złotych	Struktura wydatków w procentach
1	2	3	4
	Wydatki ogółem, z tego:	111 640 905	100
A.	Wydatki realizowane przez Krajowe Biuro Wyborcze	31 932 142	28,6
I.	Centralnie - wydatki bieżące w tym:	23 522 799	21,07
		21 134 990	18,93
1.	Druk nakładek w alfabecie Braille'a	720 192	0,65
2.	Druk informacji w alfabecie Braille'a	25 660	0,02
3.	Druk i transport kart do głosowania	19 106 387	17,12
4.	Hologramy na zaświadczenia o prawie do głosowania	47 970	0,04
5.	Poradnik dla obwodowych komisji wyborczych	77 520	0,07
6.	Wydatki związane z działalnością Państwowej Komisji Wyborczej i Krajowego Biura Wyborczego (wydatki kancelaryjne, transport, opłaty telekomunikacyjne itp.)	462 328	0,41
7.	Komunikaty audiowizualne Państwowej Komisji Wyborczej w formie spotów informacyjnych, ulotek i reklam	302 281	0,27
8.	Obsługa informatyczna wyborów	392 652	0,35
	-wydatki majątkowe związane z obsługą informatyczną	2 387 809	2,14
II	Poprzez Delegatury KBW - wydatki bieżące	8 409 343	7,53
1.	Druk obwieszczenia o okręgu wyborczym i siedzibie Okręgowej Komisji Wyborczej	83 425	0,07
2.	Druk tekstu ustawy Kodeks wyborczy	292 281	0,26
3.	Druk wytycznych Państwowej Komisji Wyborczej dla obwodowych komisji wyborczych	343 762	0,31
4.	Druk obwieszczenia o zarejestrowanych kandydatach	246 778	0,22
5.	Druk informacji o warunkach ważności głosu	102 710	0,09
6.	Koszty szkolenia członków obwodowych komisji wyborczych	1 459 957	1,31
7.	Działalność okręgowych komisji wyborczych i działalność delegatur wspomagających (usługi pocztowe, telekomunikacyjne, koszty dojazdów członków komisji, itp.)	1 058 989	0,95
8.	Wydatki kancelaryjne okręgowych komisji wyborczych i delegatur wspomagających	280 339	0,25
9.	Działalność pełnomocników okręgowych komisji wyborczych	1 665 232	1,49
10.	Działalność inspekcyjna	340 546	0,31
11.	Działalność koordynatora ds. informatyki w gminie	406 670	0,36

Lp.	Rodzaj wydatków	Zrealizowane wydatki w złotych	Struktura wydatków w procentach
1	2	3	4
12.	Zryczałtowane diety dla członków okręgowych komisji wyborczych	164 861	0,15
13.	Wsparcie informatyczne okręgowych komisji wyborczych	999 655	0,9
14.	Inne wydatki okręgowych komisji wyborczych (transport, dostarczenie protokołów głosowania, obwieszczeń i innych materiałów wyborczych)	964 138	0,86
B.	Dotacje celowe na zadania zlecone gminom	76 394 763	68,43
1.	Druk obwieszczenia o podziale na obwody i siedzibach obwodowych komisji wyborczych	371 258	0,33
2.	Plakatowanie obwieszczeń wyborczych	373 480	0,33
3.	Transport kart do głosowania	629 025	0,56
4.	Sporządzenie spisów wyborców i aktualizacja	5 640 010	5,05
5.	Uzupełnienie wyposażenia lokali wyborczych	4 325 078	3,88
6.	Wydatki kancelaryjne i obsługa obwodowych komisji wyborczych (w tym wydatki związane z użytkowaniem lokalu)	11 303 257	10,13
7.	Druki formularzy i protokołów głosowania	192 994	0,17
8.	Koszty zorganizowania lokali wyborczych w nowoutworzonych obwodach głosowania	16 157	0,01
9.	Zryczałtowane diety dla członków obwodowych komisji wyborczych	37 896 980	33,95
10.	Wsparcie informatyczne obwodowych komisji wyborczych	7 391 803	6,62
11.	Działalność koordynatora ds. informatyki w gminie	1 436 031	1,29
12.	Koszty głosowania przez pełnomocnika	166 438	0,15
13.	Koszty głosowania korespondencyjnego	164 759	0,15
14.	Inne wydatki związane z funkcjonowaniem obwodów głosowania (transport, łączność, oznaczenie lokali, diety podróżne i koszty przejazdów członków obwodowych komisji wyborczych, itp.)	6 487 493	5,81
C.	Przeprowadzenie głosowania w wyborach do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej za granicą - realizowane przez Ministerstwo Spraw Zagranicznych.	3 314 000	2,97

- ❖ **Państwowa Komisja Wyborcza w wykonaniu art. 160 § 1 pkt 8 Kodeksu wyborczego sporządziła informację o realizacji przepisów Kodeksu wraz z propozycjami ich zmiany i uzupełnienia. Zgodnie z ustawowym wymogiem Informacja została przekazana Prezydentowi Rzeczypospolitej Polskiej, Marszałkowi Sejmu, Marszałkowi Senatu i Prezesowi Rady Ministrów.**

Informacja o realizacji przepisów Kodeksu wyborczego oraz propozycje ich zmiany

Zgodnie z art. 160 § 1 pkt 8 Kodeksu wyborczego (Dz. U. Nr 21, poz. 112, z późn. zm.) Państwowa Komisja Wyborcza przedstawia informację o realizacji przepisów Kodeksu oraz propozycje zmiany i uzupełnienia niektórych przepisów. Propozycje niniejsze wynikają z doświadczeń zgromadzonych przez Państwową Komisję Wyborczą i komisarzy wyborczych w toku przygotowań i przeprowadzenia wyborów w latach 2014-2015: do Parlamentu Europejskiego w dniu 25 maja 2014 r., organów jednostek samorządu terytorialnego w dniach 16 i 30 listopada 2014 r., Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej w dniach 10 i 24 maja 2015 r., do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 25 października 2015 r., a także referendum ogólnokrajowego w dniu 6 września 2015 r.

Państwowa Komisja Wyborcza ocenia na podstawie zgromadzonych doświadczeń, że zasadniczo przepisy Kodeksu wyborczego, po dokonaniu licznych nowelizacji, zostały pozytywnie zweryfikowane w praktyce prowadzenia wyborów. Szczegółowo kwestie te opisane zostały w sprawozdaniach Państwowej Komisji Wyborczej z poszczególnych wyborów.

Tym niemniej praktyka organizacji wyborów, a także ogólna dynamika rozwoju społecznego i technologicznego dyktują potrzebę stałego doskonalenia rozwiązań prawnych dotyczących przygotowania i przeprowadzania wyborów. Z uwagi na powyższe Państwowa Komisja Wyborcza przedstawia następujące propozycje zmian i uzupełnień:

- 1) Państwowa Komisja Wyborcza zgłasza ponownie wnioski o dokonanie zmian w załączniku nr 1 do Kodeksu wyborczego, dotyczące liczby posłów wybieranych w okręgach wyborczych nr 3, 9, 20, 25, 26, 32, 33 i 34. W obecnym podziale na okręgi wyborcze do Sejmu w wymienionych okręgach nie jest zachowana norma przedstawicielstwa, ustalona zgodnie z art. 202 § 1 i 203 § 4 Kodeksu wyborczego.

Państwowa Komisja Wyborcza przypomina, że w wykonaniu obowiązku określonego w art. 203 § 1 Kodeksu wyborczego, pismem z dnia 22 grudnia 2014 r. (ZPOW 500-/14), przedłożyła Marszałkowi Sejmu wnioski w tym zakresie.

Komisja ustaliła, iż według danych na koniec trzeciego kwartału roku poprzedzającego rok, w którym upływała kadencja Sejmu, tj. na dzień 30 września 2014 r., liczba mieszkańców kraju wyniosła 37 504 156, norma przedstawicielstwa w wyborach do Sejmu wynosiła 81 531 mieszkańców na jeden mandat. Według wyliczonej liczby mandatów w okręgach wyborczych nr 9, 32, 33 i 34 powinno nastąpić zmniejszenie o 1 liczby wybieranych posłów, natomiast w okręgach nr 3, 20, 25 i 26 – zwiększenie o 1 liczby posłów. Należy zaznaczyć w tym kontekście, iż niezgodna z normą przedstawicielstwa liczba posłów wybieranych w okręgu wyborczym może stanowić podstawę protestu wyborczego.

Państwowa Komisja Wyborcza sygnalizowała również w powołanym wyżej piśmie, że w wyborach do Senatu w odniesieniu do woj. śląskiego nie jest spełniony warunek z art. 261 § 2 Kodeksu

wyborczego — według danych o liczbie mieszkańców liczba senatorów wybieranych w woj. śląskim jest większa niż to wynika z normy;

- 2) konieczne wydaje się ustalenie w przepisach Kodeksu wyborczego, że w przypadku uznania przez Sąd Najwyższy skargi komitetu wyborczego na odmowę przyjęcia przez Państwową Komisję Wyborczą zawiadomienia o utworzeniu komitetu wyborczego, Sąd w postanowieniu określa termin (np. 5 dni) wykonania przez ten komitet dalszych czynności przewidzianych w ustawie (w szczególności zgłaszanie kandydatów lub list kandydatów), których terminy już upłynęły lub byłyby krótsze. Te kwestie były dotąd rozstrzygane w uchwałach Państwowej Komisji Wyborczej, są jednak wątpliwości co do takiego uprawnienia Komisji. Należy przy tym jednak zauważyć, że Sąd Najwyższy rozstrzygając o ważności wyborów, w których Państwowa Komisja Wyborcza podjęła taką uchwałę, stwierdził, że wydłużenie przez Państwową Komisję Wyborczą terminów wskazanych wyżej czynności dla tych komitetów było słuszne;
- 3) zmiany wymagają przepisy dotyczące procedury odwoławczej od odmowy rejestracji list kandydatów na posłów i kandydatów na senatorów. Zgodnie z art. 218 § 2 Kodeksu wyborczego, od odmownych postanowień okręgowych komisji wyborczych w tych sprawach osobie zgłaszającej listę bądź kandydata przysługuje odwołanie do Państwowej Komisji Wyborczej, postanowienie Państwowej Komisji Wyborczej jest wiążące dla komisji okręgowej, od postanowienia nie przysługuje środek prawny.

W kategorii spraw, w których są podejmowane postanowienia okręgowych komisji wyborczych i rozstrzygnięcia Państwowej Komisji Wyborczej wydawane po rozpatrzeniu odwołań od tych postanowień, od których nie ma środków prawnych, jest m. in. brak biernego prawa wyborczego kandydata (art. 215 § 4). Trybunał Konstytucyjny w wyroku z dnia 18 lipca 2012 r. (sygn. akt K 14/12 – Dz. U. poz. 849) uznał, że część przepisu w art. 218 ust. 2, dotycząca braku środka odwoławczego w tym zakresie jest niezgodna z Konstytucją. Przepis ten utracił zatem moc, jednakże pozostał niezmienny dotychczas w Kodeksie wyborczym. Państwowa Komisja Wyborcza w odwołaniach w tych sprawach może tylko wskazywać na powyższe rozstrzygnięcie Trybunału Konstytucyjnego. Problemem pozostaje także rozstrzyganie odwołań przez Państwową Komisję Wyborczą, o których mowa w art. 215 Kodeksu wyborczego, dotyczących poparcia listy bądź kandydata wymaganą liczbą podpisów wyborców. Przepis art. 213 § 3 ogranicza dostęp do wykazów podpisów poparcia po ich sprawdzeniu przez okręgową komisję wyborczą — są one udostępniane jedynie na potrzeby podstępowania przed sądami i organami prokuratury. Państwowa Komisja Wyborcza badając odwołania kwestionujące prawidłowe sprawdzenie wykazu podpisów przez okręgową komisję nie ma zatem umocowania do wglądu do tego wykazu.

Proponuje się w związku z powyższym zmianę art. 218 § 2 Kodeksu wyborczego w kierunku powierzenia sądom okręgowym postępowania odwoławczego od wszystkich uchwał okręgowych komisji wyborczych o odmowie rejestracji listy lub kandydata, bądź – w przypadku pozostawienia dotychczasowego stanu prawnego – zmianę tego przepisu poprzez przyznanie środka odwoławczego od postanowienia Państwowej Komisji Wyborczej do Sądu Najwyższego w sprawach związanych z brakiem biernego prawa wyborczego kandydata (w wykonaniu powołanego wyroku Trybunału Konstytucyjnego) oraz art. 213 § 3 – zapewniając Państwowej Komisji Wyborczej możliwość dostępu do wykazów podpisów. Ponadto wydaje się zasadne powierzenie sądom okręgowym rozpatrywania odwołań od odmowy rejestracji listy kandydatów lub kandydata przez terytorialne komisje wyborcze w wyborach do organów jednostek samorządu terytorialnego (obecnie Kodeks wyborczy przewiduje rozpatrywanie odwołań w tym zakresie przez komisarzy wyborczych i skarg na postanowienia komisarzy wyborczych przez Państwową Komisję Wyborczą). Z uwagi na

konieczność wykonywania na bieżąco innych czynności wynikających z kalendarza wyborczego terminy rozpoznania przez sądy odwołań w wymienionym wyżej zakresie powinny być określone godzinowo (np. w ciągu 24 godzin), analogicznie do art. 111 § 2 Kodeksu wyborczego, dotyczącego rozpoznania przez sąd wniosku złożonego np. w związku z rozpowszechnianiem nieprawdziwych informacji w trakcie kampanii wyborczej;

- 4) w Kodeksie wyborczym początek biegu terminu do wniesienia odwołania od uchwały w sprawie odmowy przyjęcia zawiadomienia o utworzeniu komitetu wyborczego lub odmowy rejestracji listy bądź kandydata proponuje się zmienić na: od dnia ogłoszenia na stronie internetowej organu wyborczego postanowienia tego organu o odmowie przyjęcia zawiadomienia o utworzeniu komitetu wyborczego lub o odmowie rejestracji listy kandydatów albo kandydata, zamiast liczonego zgodnie z obowiązującymi przepisami, od dnia doręczenia postanowienia osobie zawiadamiającej lub osobie zgłaszającej. Alternatywnym rozwiązaniem mogłoby być zobowiązanie każdego komitetu wyborczego do podania w zawiadomieniu o utworzeniu komitetu wyborczego jego adresu e-mail. W takim przypadku termin na wniesienie odwołania od wskazanych wyżej uchwał liczony byłby od dnia przesłania uchwały na wskazany adres e-mail. Państwowa Komisja Wyborcza zauważa, że rozwiązanie dopuszczające porozumiewanie się drogą elektroniczną przyjęte jest m. in. w art. 36 ust. 2 pkt 5 z dnia 29 stycznia 2004 r. Prawo zamówień publicznych (Dz. U. z 2013 r. poz. 907, z późn. zm.).

Obecnie, doręczanie podmiotom wyborczym postanowień odmawiających rejestracji wiąże się często z różnymi trudnościami, spowodowanymi nieobecnością adresata, podaniem złego adresu, brakiem reakcji na telefon i na inne środki przypomnienia, a najczęściej wynika z celowego działania komitetu wyborczego. Wydłuża to czas załatwiania danej czynności wyborczej, zaburza bieg innych czynności, niekiedy utrudnia znacząco organom wyborczym wykonywanie ich zadań;

- 5) w związku z wynikającym z art. 74 ust. 1 ustawy z dnia 24 września 2010 r. o ewidencji ludności (Dz. U. z 2015 r. poz. 388 i poz. 1357) zniesieniem od 1 stycznia 2018 r. obowiązku meldunkowego i likwidacją rejestrów mieszkańców zmiany wymagać będą przepisy rozdziału 4. Rejestr wyborców, o ile wskazany przepis wejdzie w życie. Państwowa Komisja Wyborcza podtrzymuje wcześniej zgłaszane propozycje pozostawienia prowadzenia rejestru wyborców przez gminy. W przypadku wejścia w życie powołanego przepisu, a w konsekwencji wobec braku w gminie urzędowego wykazu mieszkańców konieczne będzie wprowadzenie zasady, że wpisanie do rejestru wyborców następuje na wniosek wyborcy. Wniosek byłby składany do urzędu gminy na piśmie lub w formie elektronicznej. Wpisanie się do rejestru wyborców powodowałoby skreślenie wyborcy, z rejestru wyborców, w którym dotychczas był on ujęty. Proponuje się ponadto wprowadzenie możliwości skreślenia wyborcy z rejestru na jego wniosek; w obowiązujących przepisach możliwość taką mają wyłącznie obywatele Unii Europejskiej niebędący obywatelami polskimi. W celu wymiany informacji pomiędzy gminami o wpisaniu wyborcy do rejestru oraz o pozbawieniu prawa wybierania konieczne jest utworzenie centralnego rejestru wyborców prowadzonego przez Państwową Komisję Wyborczą. Rejestr centralny stanowiłby zbiór danych z gminnych rejestrów wyborców.

Wprowadzenie powyższych zmian wiąże się z koniecznością uchwalenia przepisów przejściowych stanowiących, że z dniem 1 stycznia 2018 r. osoby ujęte dotychczas w rejestrze wyborców są z mocy prawa ujęte w rejestrze wyborców prowadzonym według znowelizowanych przepisów Kodeksu wyborczego.

Ponadto, ponieważ rejestr wyborców jest jedynym urzędowym potwierdzeniem posiadania przez wyborcę prawa wybieralności, proponuje się utworzenie rejestrów wyborców prowadzonych

przez konsulów. Również te rejestry stanowiłyby część centralnego rejestru wyborców. Byłyby prowadzone na takich samych zasadach jak gminne rejestry wyborców, z tym, że wpis – na wniosek wyborcy – do konsularnego rejestru wyborców następowałby na okres np. 3 lat, o ile wyborca wcześniej nie zostałby wpisany do innego rejestru lub z rejestru skreślony w związku z zajęciem innej przesłanki ustawowej (utrata biernego prawa wyborczego, reklamacja). Powyższe ograniczenie czasowe wynika z konieczności zapewnienia aktualizacji rejestru wyborców. Do spisu wyborców sporządzanego za granicą mogliby zostać wpisani wyłącznie wyborcy ujęci w centralnym rejestrze wyborców, zatem ujęci w jednym z gminnych lub konsularnych rejestrów wyborców. Postulat utworzenia rejestrów wyborców prowadzonych przez konsulów wielokrotnie był zgłaszany przez środowiska polonijne.

Utworzenie centralnego rejestru wyborców umożliwi prowadzenie centralnej informacji o wpisaniu do spisu wyborców osoby przebywającej w zakładzie opieki zdrowotnej, domu pomocy społecznej, zakładzie karnym i areszcie śledczym oraz w domu studenckim, o dopisaniu do spisu wyborców osoby przebywającej czasowo na obszarze gminy oraz o wydaniu zaświadczenia o prawie do głosowania. Zapewni to lepszą wymianę informacji pomiędzy gminami w tym zakresie, co wpłynie na prawidłowość sporządzania spisów wyborców. Konieczne będą także zmiany o charakterze porządkującym i redakcyjnym związane z utworzeniem centralnego rejestru wyborców. Należy przy tym podkreślić, że wprowadzenie wskazanych zmian będzie konieczne w przypadku podtrzymania decyzji o zniesieniu obowiązku meldunkowego. Decyzja w tym zakresie musi zostać podjęta bardzo szybko, gdyż w przypadku konieczności utworzenia centralnego rejestru wyborców prace nad jego wdrożeniem będą trwały około 2 lat;

- 6) proponuje się rozważenie zmian w przepisach dotyczących wykazów podpisów osób popierających zgłoszenie listy lub kandydata. W art. 209 § 3 i 265 § 4, 303 § 3 zbędny wydaje się wymóg dwukrotnego potwierdzenia na wykazach podpisów nazwy komitetu wyborczego i numeru okręgu wyborczego, w których dokonywane jest zgłoszenie. Obecna treść tych przepisów nakazuje wpisanie takich informacji na każdej stronie wykazu podpisów oraz dodatkowo umieszczenia adnotacji: udzielam poparcia liście (kandydatowi) zgłaszanej przez..... w okręgu wyborczym nr w wyborach zarządzonych na

Dwukrotne wskazanie informacji o nazwie komitetu wyborczego i numerze okręgu wyborczego jest niezrozumiałe dla podmiotów zgłaszających, powoduje nieporozumienia i krytyczne uwagi, a także wadliwe sporządzanie wykazów i konieczność ich poprawienia.

Proponuje się formułę: wykaz podpisów musi zawierać na każdej stronie adnotację o udzieleniu poparcia, o treści jak wyżej.

Proponuje się jednocześnie uzupełnienie tych przepisów o obowiązek podawania na każdej stronie wykazu podpisów danych osób odpowiedzialnych za ich zbieranie. Postulat ten wynika z praktyki działania organów wyborczych, związanej z badaniem prawidłowości wykazów i stwierdzeniem nieprawdziwych danych osób udzielających poparcia (np. osób zmarłych). Zawiadomienia o podejrzeniu popełnienia przestępstwa kierowane w tych sprawach do organów ścigania często są jednakże umarzane z powodu niemożności ustalenia osób odpowiedzialnych za zbieranie podpisów. Proponuje się również dodanie przepisu przewidującego, że niepodanie w wykazie wszystkich wymaganych danych lub podanie danych nieprawidłowych powoduje nieskuteczność udzielonego poparcia. Dodanie tej regulacji wskaże jednoznacznie jakie są konsekwencje nieprawidłowo udzielonego poparcia. Należy przy tym zauważyć, że orzecznictwo sądów w tym zakresie jest rozbieżne, co utrudnia działanie zarówno komitetom wyborczym, jak i organom wyborczym;

- 7) rozważenia wymaga określenie w Kodeksie wyborczym trybu uzupełniania składu Senatu w przypadku niedokonania wyboru senatora w głosowaniu w wyborach powszechnych, bądź uzupełniających (art. 283 Kodeksu wyborczego). Taka sytuacja jest możliwa, gdy głosowano na 1 kandydata, a nie uzyskał on więcej niż połowę ważnych głosów lub nie zgłoszono żadnego kandydata (art. 273 § 4);
- 8) Państwowa Komisja Wyborcza wnosi o zmianę przepisów dotyczących sposobu przekazywania protokołów okręgowych komisji wyborczych Państwowej Komisji Wyborczej oraz w wyborach do Parlamentu Europejskiego protokołów rejonowych komisji wyborczych okręgowym komisjom wyborczym (art. 230 § 7, 236 § 2, 275 § 1, 314 § 1, 351 § 5, 353 § 6 Kodeksu wyborczego). Według oceny Komisji wskazane byłoby umożliwienie przekazywania tych protokołów, podpisanych bezpiecznym podpisem elektronicznym przez wszystkich członków komisji obecnych przy ich sporządzaniu, za pośrednictwem sieci elektronicznego przesyłania danych. Gdyby jednak uznano za konieczne utrzymanie dotychczasowej zasady przekazywania papierowych protokołów, Państwowa Komisja Wyborcza postuluje zmianę w zakresie przekazywania protokołu głosowania w okręgu wyborczym w wyborach do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej. W szczególności dotyczy to konieczności zmiany art. 230 § 7 Kodeksu wyborczego, który w chwili obecnej przewiduje, że w wyborach do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej protokoły wyników głosowania w okręgach wyborczych, na podstawie których Państwowa Komisja Wyborcza protokolarnie ustala zbiorcze wyniki głosowania na listy kandydatów w skali kraju i stwierdza, które listy spełniają warunki uprawniające do uczestniczenia w podziale mandatów w okręgach wyborczych (które komitety przekroczyły określony w ustawie „próg wyborczy”), oraz zawiadamia o tym pisemnie okręgowe komisje wyborcze, przewodniczący okręgowych komisji wyborczych przesyłają do Państwowej Komisji Wyborczej w zapieczętowanej kopercie. Według oceny Komisji regulacja ta znacznie opóźnia wykonanie czynności Państwowej Komisji Wyborczej związanych z ustaleniem wyników wyborów. Dopiero bowiem po otrzymaniu tych protokołów i ustaleniu zbiorczych wyników głosowania na listy kandydatów w skali kraju oraz zawiadomieniu o tym pisemnie okręgowych komisji wyborczych, okręgowe komisje wyborcze mogą dokonać podziału mandatów pomiędzy uprawnione listy kandydatów. Dlatego też należy zmienić przepisy w tym zakresie w taki sposób, aby z Kodeksu wyborczego wprost wynikała możliwość przekazania Państwowej Komisji Wyborczej wskazanych wyżej protokołów okręgowych komisji wyborczych za pośrednictwem sieci elektronicznego przesyłania danych (podpisanych bezpiecznym podpisem elektronicznym przez wszystkich członków komisji obecnych przy ich sporządzaniu). Wymaga to również odpowiedniej zmiany art. 231 Kodeksu wyborczego. Państwowa Komisja Wyborcza zauważa, że nawet przy obecnym stanie prawnym uznawała za dopuszczalne przekazanie protokołów głosowania w okręgu wyborczym we wskazanym wyżej trybie. Było to konieczne, gdyż w przeciwnym przypadku wyniki wyborów musiałyby zostać ogłoszone z około 24 godzinnym opóźnieniem. Jednakże w ocenie Komisji tryb ten powinien wprost wynikać z przepisów Kodeksu;
- 9) według oceny Państwowej Komisji Wyborczej rozważeniu podlega kwestia zmiany trybu ustalenia wyników wyborów do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, w tym dokonania podziału mandatów pomiędzy uprawnione listy kandydatów. Zasadne wydaje się, że czynności te powinna wykonywać Państwowa Komisja Wyborcza, na podstawie protokołów, o których mowa w art. 230 § 7, a nie okręgowe komisje wyborcze, tak jak ma to miejsce w chwili obecnej (art. 232 Kodeksu wyborczego). Przekazywanie przez Państwową Komisję Wyborczą informacji, o której w art. 231 § 2 Kodeksu wyborczego okręgowym komisjom wyborczym w celu dokonania przez nie podziału na mandaty, o czym mowa w art. 232 Kodeksu wyborczego, jest nieuzasadnione i wydłuża procedurę ustalania

wyników wyborów, gdyż czynności te mogą być wykonane przez Państwową Komisję Wyborczą na podstawie przekazanych wcześniej protokołów wyników głosowania w okręgach wyborczych, o czym mowa powyżej;

- 10) głosowanie ponowne w wyborach Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej (art. 319 § 2 Kodeksu wyborczego), a także w wyborach wójta (burmistrza, prezydenta miasta) przeprowadza się na podstawie tego samego spisu wyborców, który został sporządzony w związku z pierwszym głosowaniem, po dokonaniu jego aktualizacji. Zakres aktualizacji budzi wątpliwości, na co wskazują uwagi i skargi wyborców dotyczące niewpisania do spisu wyborców bądź skreślenia ze spisu w ponownym głosowaniu. Obecnie nie ma bowiem, co do zasady, możliwości, aby osoba ujęta w spisie wyborców w wybranym przez siebie obwodzie głosowania przed pierwszym głosowaniem (lub ujęta w spisie z powodu przebywania w placówce, w której utworzony został odrębny obwód głosowania, tj. np. w szpitalu) mogła zostać raz jeszcze dopisana do innego spisu wyborców w ponownym głosowaniu. Dotyczy to w szczególności osób, które przed pierwszym głosowaniem zostały ujęte w spisie wyborców sporządzanym dla obwodu głosowania utworzonego w zakładzie opieki zdrowotnej, tj. np. szpitalu lub innym zakładzie opiekuńczo-leczniczym albo sanatorium i mimo tego, że opuściły daną placówkę przed ponownym głosowaniem, w ponownym głosowaniu nadal ujmowane są w spisie wyborców sporządzanym dla tego obwodu. Wyborcy ci mogą wprawdzie głosować w obwodzie właściwym dla miejsca stałego zamieszkania, jednakże wyłącznie po udokumentowaniu, że opuściły tę jednostkę przed dniem ponownego głosowania, tj. np. po przedstawieniu wypisu (art. 51 § 1 pkt 3 Kodeksu wyborczego). Regulacja ta jest powodem wielu zarzutów i skarg w tym zakresie. Problem ten dotyczy również innych wyborców, którzy przed dniem pierwszego głosowania złożyli wniosek o dopisanie ich do spisu wyborców w wybranym przez nich obwodzie głosowania (np. w miejscu czasowego przebywania w innej miejscowości, w tym również za granicą), a przed ponownym głosowaniem powrócili do miejsca ich stałego zamieszkania lub będą przebywali w jeszcze innej miejscowości i chcieliby tam głosować. W chwili obecnej, w sytuacji gdy wyborca na swój wniosek został przed dniem pierwszego głosowania dopisany do wybranego przez siebie obwodu głosowania w ponownym głosowaniu może głosować w innym obwodzie wyłącznie na podstawie zaświadczenia o prawie do głosowania pobranego w gminie (lub u konsula), w której był ujęty w spisie wyborców w pierwszym głosowaniu. Powyższa sytuacja nie dotyczy wyborów wójta (burmistrza, prezydenta miasta), gdyż w wyborach tych nie przeprowadza się głosowania za granicą, a głosować można wyłącznie w miejscu stałego zamieszkania. Proponuje się zatem rozważenia wprowadzenia możliwości dopisania wyborcy do spisu także tylko na jedną wskazaną przez niego turę wyborów, a w przypadku obwodów odrębnych — wprowadzenie możliwości skreślenia wyborcy ze spisu w obwodzie odrębnym po pierwszym głosowaniu (jeżeli wyborca opuścił daną placówkę) i wpisanie go do spisu wyborców w miejscu stałego zamieszkania lub, na jego wniosek, w innym obwodzie.

Powyższe dotyczy także głosowania korespondencyjnego, gdyż osoba, która zgłosiła zamiar głosowania korespondencyjnego ujmowana jest w spisie wyborców dla obwodu wyznaczonego dla głosowania korespondencyjnego w kraju lub za granicą. W przypadku przeprowadzania ponownego głosowania osoby, które zgłosiły zamiar głosowania korespondencyjnego przed pierwszym głosowaniem również w ponownym głosowaniu ujęte są w tym samym spisie wyborców (w obwodzie dla głosowania korespondencyjnego), a pakiet wyborczy w głosowaniu korespondencyjnym przesyłany jest pod wskazany przed dniem pierwszego głosowania adres. W celu odwołania zamiaru głosowania korespondencyjnego w ponownym głosowaniu wyborca może jedynie pobrać zaświadczenie o prawie do głosowania w gminie (lub u konsula), w której

zgłosił zamiar głosowania korespondencyjnego, z zastrzeżeniem, że nie został jeszcze do niego wysłany pakiet wyborczy lub pakiet ten wyborca zwrócił w stanie nienaruszonym. Dlatego też Państwowa Komisja Wyborcza wnosi o zmianę art. 53b § 8 i 9 i art. 61c § 5 Kodeksu wyborczego w takim kierunku, iż jeżeli głosowanie odbywa się w dwóch turach lub gdy w tym samym dniu odbywają się więcej niż jedno wybory – wyborca miałby możliwość dokonania zgłoszenia zamiaru głosowania korespondencyjnego w obu turach lub tylko wybranej przez wyborcę (pierwszej lub drugiej). Jak wskazano powyżej, obecne przepisy stanowiące, że zgłoszenie zamiaru głosowania korespondencyjnego dotyczy obu tur głosowania oraz wszystkich przeprowadzanych w danym dniu wyborów, spotykają się z niezadowoleniem i krytyką wyborców. Zgłaszane są uwagi o niezasadności takiego rozwiązania, a także argumenty, że przepis ten utrudnia, a nawet uniemożliwia udział w głosowaniu w sytuacji, gdy między turami wyborczymi zmieniły się okoliczności, warunki, bądź plany wyborcy głosującego korespondencyjnie w pierwszym głosowaniu. Rozważyć można także przyjęcie tego rozwiązania w przepisach dotyczących głosowania przez pełnomocnika;

- 11) rozszerzenia wymaga zakres danych wskazywanych przez wyborców we wniosku o dopisanie ich do wybranego przez nich spisu wyborców. W chwili obecnej wymagane jest podanie wyłącznie danych, które wpisuje się do spisu wyborców (art. 28 § 5 w związku z art. 26 § 7 i 8 Kodeksu wyborczego). Wydaje się zasadne rozszerzenie tego zakresu o informację na temat gminy, w której wyborca ujęty jest w rejestrze wyborców (o ile jest ujęty), co uprości powiadomienie gminy właściwej dla miejsca zamieszkania wyborcy o dopisaniu do spisu oraz sprawdzenie, czy wyborca nie został pozbawiony praw publicznych;
- 12) rozważenia wymaga kwestia adresu, pod którym wyborca dopisywany do spisu na podstawie art. 28 § 1 i 4 Kodeksu wyborczego, ujmowany jest w spisie (w szczególności dotyczy to wyborców nigdzie niezamieszkałych). Wydaje się, że kwestia ta powinna być uregulowana w rozporządzeniu w sprawie spisu wyborców, jednakże wymaga to zmiany delegacji ustawowej;
- 13) rozważenia wymaga zmiana zasad dopisywania obywateli polskich stale zamieszkałych za granicą do spisu wyborców w kraju. Zgodnie z art. 51 § 3 Kodeksu wyborczego *w wyborach do Sejmu i do Senatu, wyborach Prezydenta Rzeczypospolitej oraz w wyborach do Parlamentu Europejskiego w Rzeczypospolitej Polskiej obwodowa komisja wyborcza dopisuje w dniu głosowania do spisu wyborców również obywatela polskiego stale zamieszkującego za granicą, a głosującego w kraju na podstawie ważnego polskiego paszportu, jeżeli udokumentuje, iż stale zamieszkuje za granicą. W takim przypadku komisja odnotowuje numer paszportu oraz miejsce i datę jego wydania w rubryce spisu „uwagi” oraz umieszcza w paszporcie na ostatniej wolnej stronie przeznaczonej na adnotacje wizowe odcisk swojej pieczęci i wpisuje datę głosowania. Należy podkreślić, że w chwili obecnej wielu wyborców przebywających czasowo za granicą (nawet długotrwale), jednakże z zamiarem powrotu do Polski, tj. niespełniających warunku stałego zamieszkania w rozumieniu art. 5 pkt 9 Kodeksu wyborczego, którzy są jednocześnie ujęci w rejestrze wyborców w Polsce i w związku z tym ujmowani są w spisach wyborców z urzędu, jest w stanie przedłożyć obwodowej komisji wyborczej w dniu głosowania dokument potwierdzający, iż stale zamieszkuje za granicą (np. dokument potwierdzający zatrudnienie za granicą, dokument potwierdzający uprawnienie do korzystania ze świadczeń ubezpieczenia społecznego za granicą itp.). W takim stanie prawnym, mimo tego, że umieszczenie w paszporcie odcisku pieczęci obwodowej komisji wyborczej służy zapobieżeniu wielokrotnemu głosowaniu w danych wyborach, niewykluczone jest głosowanie na podstawie paszportu w wybranym przez nich obwodzie głosowania w kraju, tj. w trybie art. 51 § 3 Kodeksu wyborczego, przez wyborców, którzy w rzeczywistości jedynie czasowo*

przebywają za granicą i ujęci są z urzędu w spisie wyborców w obwodzie głosowania właściwym dla miejsca stałego zamieszkania, co jest niezgodne z prawem, gdyż stosownie do art. 26 § 2 Kodeksu wyborczego wyborca może być wpisany tylko do jednego spisu wyborców. Dlatego też do rozważenia pozostaje kwestia ewentualnej rezygnacji z tej możliwości dopisania do spisu wyborców przebywających za granicą i wprowadzenia dla tych wyborców obowiązku złożenia wniosku o dopisanie się do spisu wyborców w wybranym przez nich obwodzie głosowania w Polsce, w celu udziału w wyborach, analogicznie jak ma to miejsce w przypadku wyborców przebywających w kraju i chcących głosować w wybranym przez siebie obwodzie głosowania (art. 28 § 1 Kodeksu wyborczego). W takim przypadku złożenie wniosku o dopisanie do spisu wyborców stale przebywających za granicą mogłoby być dokonywane w trybie uproszczonym (np. ustnie, pisemnie, telefonicznie, telegraficznie, telefaksem lub w formie elektronicznej), tak jak ma to miejsce w przypadku wyborców przebywających za granicą, którzy wpisywani są do spisu wyborców u konsula (art. 35 § 2 Kodeksu wyborczego);

- 14) ujednoczenia wymaga kwestia dotycząca wygaśnięcia mandatów radnych i wójtów (burmistrzów, prezydentów miast) oraz mandatów posłów i senatorów, a także utraty mandatu posłów do Parlamentu Europejskiego. Zgodnie z art. 247 § 1 pkt 6 i 7 Kodeksu wyborczego wygaśnięcie mandatu posła następuje m. in. w przypadku powołania w toku kadencji na stanowisko lub powierzenia funkcji, których stosownie do przepisów Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej albo ustaw nie można łączyć ze sprawowaniem mandatu posła (np. sprawowanie mandatu radnego lub wójta, burmistrza i prezydenta miasta) oraz w przypadku wyboru w toku kadencji na posła do Parlamentu Europejskiego. Zgodnie natomiast art. 247 § 5 wygaśnięciem mandatu posła powołanego lub wybranego w czasie kadencji na stanowisko lub funkcję, której nie można łączyć z mandatem posła oraz w przypadku wyboru w toku kadencji na posła do Parlamentu Europejskiego, następuje z dniem powołania lub wybrania. Analogiczne zasady dotyczą wygaśnięcia mandatu senatora (art. 279 § 1 pkt 6 i 7 oraz art. 279 § 5 Kodeksu wyborczego) i utraty mandatu posła do Parlamentu Europejskiego (art. 364 § 3 Kodeksu wyborczego). Zgodnie natomiast z art. 492 § 1 pkt 5 Kodeksu wyborczego wygaśnięcie mandatu wójta (burmistrza, prezydenta miasta) następuje wskutek naruszenia ustawowych zakazów łączenia funkcji wójta z wykonywaniem funkcji lub prowadzenia działalności gospodarczej, określonych w odrębnych przepisach. Podobnie uregulowana jest kwestia wygaśnięcia mandatu radnego. Stosownie natomiast do art. 27 pkt 4 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2015 r. poz. 1515) funkcji wójta nie można łączyć z mandatem posła lub senatora. Należy przy tym jednak zauważyć, że zgodnie z art. 247 § 3 Kodeksu wyborczego wygaśnięcie mandatu posła zajmującego w dniu wyborów stanowisko lub funkcję, których stosownie do przepisów Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej albo ustaw nie można łączyć z mandatem posła następuje, jeżeli nie złoży on Marszałkowi Sejmu, w terminie 14 dni od dnia ogłoszenia przez Państwową Komisję Wyborczą w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej wyników wyborów do Sejmu, oświadczenia o złożeniu rezygnacji z zajmowanego stanowiska lub pełnionej funkcji. Analogiczne regulacje zawiera Kodeks wyborczy w odniesieniu do wygaśnięcia mandatu senatora i utraty mandatu posła do Parlamentu Europejskiego. W tym stanie rzeczy przyjmuje się, że nowo wybrany poseł lub senator albo poseł do Parlamentu Europejskiego, który w dniu wyborów pełnił funkcję wójta (burmistrza, prezydenta miasta) lub sprawuje mandat radnego, może w ciągu 14 dni od dnia ogłoszenia przez Państwową Komisję Wyborczą w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej wyników wyborów złożyć komisarzowi wyborczemu pisemne oświadczenie o zrzeczeniu się mandatu wójta (burmistrza, prezydenta miasta) i w tym terminie złożyć oświadczenie odpowiednio Marszałkowi Sejmu lub Marszałkowi

Senatu o zrzeczeniu się mandatu wójta (burmistrza, prezydenta miasta). Jeżeli takie oświadczenie nie zostanie złożone, nastąpi wygaśnięcie mandatu posła lub senatora albo utrata mandatu posła do Parlamentu Europejskiego i dana osoba może w dalszym ciągu sprawować mandat radnego bądź wójta (burmistrza, prezydenta miasta). Jak zatem wynika z powyższego, w przypadku gdy poseł bądź senator albo poseł do Parlamentu Europejskiego zostanie wybrany na radnego bądź wójta (burmistrza, prezydenta miasta) z mocy prawa traci mandat posła lub senatora z dniem jego wyboru na radnego lub wójta (burmistrza, prezydenta miasta). Natomiast w przypadku wyboru radnego lub wójta (burmistrza, prezydenta miasta) na posła lub senatora albo na posła do Parlamentu Europejskiego prawo przewiduje dwutygodniowy okres na podjęcie decyzji;

- 15) rozważenia wymaga zmiana terminu zgłaszania list kandydatów i zgłaszania kandydatów. Zgodnie z przepisami Kodeksu wyborczego zawsze upływa on danego dnia o godzinie 24.00. Wydaje się, że w celu ułatwienia wykonywania tej czynności podmiotom uczestniczącym w wyborach należałoby ustalić tę godzinę nie w porze nocnej, lecz popołudniowej (np. o godz. 16.00). Konieczne przy tym wydaje się wyznaczenie konkretnej godziny, a nie stosowania w tym przypadku ogólnej zasady wynikającej z art. 9 § 3 Kodeksu wyborczego (dokonywanie czynności w godzinach urzędowania organów wyborczych), gdyż różne są godziny pracy delegatur Krajowego Biura Wyborczego obsługujących okręgowe komisje wyborcze oraz godziny pracy urzędów jednostek samorządu terytorialnego obsługujących terytorialne komisje wyborcze w wyborach samorządowych. Dlatego też według oceny Komisji uzasadnione jest wyznaczenie w Kodeksie wyborczym jednolitej godziny upływu dokonania tej czynności wyborczej;
- 16) proponuje się ustanowienie możliwości wniesienia przez komitet wyborczy (pełnomocnika komitetu lub osobę zgłaszającą kandydatów na członków komisji) odwołania do właściwego komisarza wyborczego od decyzji o odwołaniu przez właściwy organ członka obwodowej komisji wyborczej, z zastrzeżeniem, że wniesienie odwołania nie wstrzymuje wykonania tej decyzji. W chwili obecnej Kodeks wyborczy nie przewiduje takiej możliwości, co jest powodem zarzutów komitetów wyborczych. Według oceny Komisji, z uwagi na to, że odwołanie może nastąpić nawet w dniu głosowania (np. z uwagi na niewykonywanie lub nienależyte wykonywanie obowiązków przez członka komisji), termin na wniesienie odwołania musi być bardzo krótki i powinien zostać określony w godzinach, tj. np. 2-3 godziny od powiadomienia komitetu wyborczego o odwołaniu członka zgłoszonego przez ten komitet;
- 17) rozważenia wymaga kwestia zniesienia, w wyborach Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, obowiązku przekazywania przez okręgowe komisje wyborcze Państwowej Komisji Wyborczej papierowych protokołów głosowania w obwodzie (art. 314 § 1 Kodeksu wyborczego). Analogicznie rozważeniu podlega kwestia zniesienia obowiązku przekazywania protokołów głosowania w obwodzie przez terytorialne komisje wyborcze właściwemu komisarzowi wyborczemu (art. 447 § 1 Kodeksu wyborczego). Należy bowiem zaznaczyć, że Państwowa Komisja Wyborcza i komisarze wyborczy ustalają wyniki na podstawie protokołów sporządzanych odpowiednio przez komisje okręgowe i terytorialne, a nie obwodowe komisje wyborcze;
- 18) rozważenia wymaga zniesienie tzw. ciszy wyborczej. Postęp technologiczny, rozwój nowych mediów, w tym portali społecznościowych powoduje, że obecnie cisza wyborcza staje się fikcją. Wydaje się, że cisza wyborcza powinna obowiązywać jedynie w dniu głosowania w lokalu wyborczym, tj. wyłącznie wewnątrz budynku, w którym znajduje się ten lokal oraz w odległości np. 100 metrów od tego budynku;
- 19) rozważenia wymaga wprowadzenie możliwości odstąpienia przez organ wyborczy od badania

sprawozdania finansowego (przy pozostawieniu obowiązku jego złożenia), jeżeli wskazana w nim kwota nie przekracza określonej przez ustawodawcę sumy (np. minimalnego wynagrodzenia za pracę) oraz nie złożono w stosunku do tego sprawozdania zastrzeżenia, o którym mowa w art. 144 § 7 Kodeksu wyborczego;

- 20) ujednolicenia wymagają regulacje zawarte w art. 380 i art. 434 § 2 Kodeksu wyborczego. Należy bowiem zauważyć, że zgodnie z art. 380 Kodeksu wyborczego, jeżeli w okręgu wyborczym w wyborach do rady zarejestrowana liczba kandydatów jest równa liczbie radnych wybieranych w danym okręgu wyborczym lub od niej mniejsza, głosowania nie przeprowadza się, a za wybranych na radnych terytorialna komisja wyborcza uznaje zarejestrowanych kandydatów, a odpowiednio pozostałe mandaty pozostają nieobsadzone. Natomiast art. 434 § 2 Kodeksu wyborczego stanowi, że jeżeli w danym okręgu wyborczym, pomimo wezwania do dodatkowych zgłoszeń, nie została zarejestrowana żadna lista kandydatów albo została zarejestrowana tylko jedna lista kandydatów, wyborów w tym okręgu nie przeprowadza się;
- 21) proponuje się rozszerzenie katalogu przyczyn umożliwiających dokonanie przez radę gminy zmian w podziale gminy na stałe obwody głosowania, o czym mowa w art. 13 § 1 Kodeksu wyborczego, poprzez dodanie zmiany granic okręgu wyborczego jako przesłanki umożliwiającej dokonanie zmian w podziale na stałe obwody głosowania. Ma to na celu umożliwienie dostosowania podziału gminy na stałe obwody głosowania do granic okręgów wyborczych, w przypadku ich zmiany;
- 22) proponuje się zmianę brzmienia art. 178 § 3 Kodeksu wyborczego, zgodnie z którym w skład terytorialnej komisji wyborczej wchodzi co najmniej po jednym wyborcy zgłoszonym przez każdego pełnomocnika wyborczego, w taki sposób, aby z Kodeksu wyborczego wprost wynikało, że każdy uprawniony do tego komitet wyborczy może zgłosić wyłącznie jednego kandydata do składu tej komisji, tak jak ma to miejsce przy zgłaszaniu kandydatów do obwodowych komisji wyborczych (182 § 5 Kodeksu wyborczego). Według oceny Komisji niedopuszczalna jest sytuacja, aby jeden komitet wyborczy mógł wskazać kilku kandydatów, co w przypadku braku zgłoszeń innych komitetów powodowałoby, że większość komisji będą stanowili przedstawiciele jednego komitetu;
- 23) proponuje się wydłużenie terminu dokonywania zgłoszeń kandydatów na członków obwodowych komisji wyborczych w wyborach innych niż do organów jednostek samorządu terytorialnego (art. 182 § 5 zdanie drugie Kodeksu wyborczego) lub ujednolicenie tego terminu z terminem tej czynności określonym dla wyborów samorządowych (art. 182 § 5 zdanie trzecie Kodeksu wyborczego), gdzie upływa on najpóźniej w 30 dniu przed dniem wyborów. W chwili obecnej termin dokonania zgłoszeń kandydatów do składów obwodowych komisji wyborczych we wszystkich wyborach poza wyborami do organów jednostek samorządu terytorialnego upływa w 23 dniu przed dniem wyborów. Należy zauważyć, że w związku z tym, iż wybory zarządzane są na niedzielę, ostatnim dniem dokonania zgłoszenia kandydatów na członków tych komisji jest każdorazowo w piątek. Natomiast powołanie tych komisji nastąpić musi najpóźniej w 21 dniu przed dniem wyborów, czyli w poniedziałek (termin wydłużony zgodnie z art. 9 § 2 Kodeksu wyborczego). W praktyce oznacza to, że wójt (burmistrz, prezydent miasta) musi wykonać wszystkie czynności związane z powołaniem tych komisji (m. in. sprawdzenie pod względem formalnym zgłoszenia, potwierdzenie czynnego prawa wyborczego kandydatów, sprawdzenie ewentualnej wielokrotności zgłoszenia kandydata lub w przypadku zgłoszenia mniejszej liczby kandydatów od dopuszczalnego minimum składu liczbowego komisji – uzupełnienie jej składu) w poniedziałek (lub ewentualnie w poprzedzającą go sobotę i/lub niedzielę);

- 24) zmiany wymaga art. 182 § 7 Kodeksu wyborczego, który stanowi, że w przypadku zgłoszenia do składu obwodowej komisji wyborczej liczby kandydatów przekraczającej dopuszczalny skład komisji, skład komisji ustala się w drodze publicznego losowania przeprowadzonego przez wójta. Należy zauważyć, że jak wynika z art. 182 § 1 pkt 2 Kodeksu wyborczego obwodową komisję wyborczą w wyborach do organów stanowiących jednostek samorządu terytorialnego oraz w wyborach wójtów powołuje właściwa terytorialna komisja wyborcza (a nie wójt), co oznacza, że również ewentualne losowanie, o którym mowa w art. 182 § 7 Kodeksu wyborczego w tych wyborach przeprowadzane jest przez terytorialną komisję. Dlatego też według oceny Komisji w treści art. 182 § 7 Kodeksu wyborczego jako organ do właściwy do przeprowadzenia losowania zamiast wójta powinien być wskazany „organ właściwy do powołania komisji”;
- 25) proponuje się wskazanie w Kodeksie wyborczym, iż naniesienie w obrębie kratki przeznaczonej na oddanie głosu innych niż znak „x” znaków graficznych, w tym zamazanie kratki, przekreślenie znaku w kratce itp. powoduje nieważność głosu. Jak wynika z przepisów Kodeksu wyborczego wyborca głosuje stawiając na karcie do głosowania znak „x” (dwie przecinające się linie w obrębie kratki) w kratce z lewej strony obok nazwiska. Oznacza to zatem, że postawienie w kratce innego znaku lub przekreślenie albo zamazanie kratki powoduje nieważność głosu, co każdorazowo Komisja wskazuje w wydawanych przed wyborami wytycznych. Jednakże w opinii Komisji tego rodzaju regulacja powinna być określona wprost w Kodeksie wyborczym. Pozwoli to także na zamknięcie katalogu głosów nieważnych podawanych w protokołach sporządzanych przez komisje wyborcze;
- 26) rozważenia wymaga rezygnacja z obowiązku podawania przez komisarza wyborczego do publicznej wiadomości w formie komunikatu w dzienniku o zasięgu wojewódzkim:
- a) informacji o miejscu, czasie i sposobie udostępniania do wglądu sprawozdań finansowych przedkładanych komisarzowi wyborczemu (art. 143 § 3 Kodeksu wyborczego),
 - b) liczbymieszkańcówwposzczególnychgminachwedługstanuakoniecroku poprzedzającego rok, w którym przeprowadzane są wybory wójta (burmistrza, prezydenta miasta)
- i zastąpienie tego wymogu obowiązkiem podawania tych informacji w Biuletynie Informacji Publicznej komisarza wyborczego;
- 27) proponuje się zmianę przepisu 386 § 1 Kodeksu wyborczego, zgodnie z którym wybory uzupełniające w gminie niebędącej miastem na prawach powiatu przeprowadza się w ciągu 3 miesięcy od daty stwierdzenia wygaśnięcia mandatu. Należy podkreślić, że regulacja ta stwarza niebezpieczeństwo niedotrzymania terminów wykonania czynności wyborczych lub nawet wyznaczenia wyborów z przekroczeniem ustawowego terminu. Trzeba przy tym podkreślić, że stosownie do art. 371 § 3 pierwsza czynność wyborcza upływa najpóźniej w 80 dniu przed dniem wyborów (podanie do publicznej wiadomości i ogłoszenie w dzienniku urzędowym województwa zarządzenia wojewody w sprawie przeprowadzenia wyborów). Nie można w tym miejscu pominąć, że od dnia stwierdzenia wygaśnięcia mandatu radnego do dnia wykonania pierwszej czynności w wyborach uzupełniających (10 dni) komisarz wyborczy ma obowiązek doręczyć postanowienie (lub rada uchwałę) zainteresowanemu, któremu przysługuje prawo wniesienia skargi do sądu administracyjnego w ciągu 7 dni od dnia doręczenia postanowienia (art. 384 § 1 Kodeksu wyborczego). Z uwagi na powyższe zasadna wydaje się zmiana powołanego przepisu w ten sposób, aby wybory uzupełniające do rady gminy niebędącej miastem na prawach powiatu zarządzane były w ciągu 3 miesięcy od daty upływu terminu na wniesienie skargi do

sądu administracyjnego od postanowienia komisarza wyborczego lub uchwały rady, a nie od daty stwierdzenia wygaśnięcia mandatu (sytuacja, gdy uchwała rady albo postanowienie komisarza wyborczego o wygaśnięciu mandatu radnego zostały zaskarżone do sądu administracyjnego jest uregulowana w art. 388 § 1 i 2 Kodeksu wyborczego);

- 28) uregulowania wymaga kwestia dotycząca sytuacji, gdy w wyborach do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej w okręgu wyborczym, w którym zarejestrowanych było dwóch kandydatów, oraz w analogicznej sytuacji w wyborach wójta (burmistrza, prezydenta miasta), skreślenie kandydata powodujące, że pozostanie tylko jeden kandydat nastąpi po wydrukowaniu kart do głosowania i wysłaniu pakietów wyborczych. Sposób głosowania na jednego kandydata w wymienionych wyżej wyborach jest odmienny niż w przypadku innych wyborów, gdyż w takiej sytuacji wyborca głosując za wyborem danego kandydata, stawia znak „x” (dwie linie przecinające się w obrębie kratki) w kratce oznaczonej słowem „TAK” z lewej strony obok nazwiska kandydata. Natomiast głosując przeciwko wyborowi kandydata wyborca stawia znak „x” w kratce oznaczonej słowem „NIE” z lewej strony obok nazwiska kandydata. Wiąże się to z koniecznością wydrukowania nowych kart do głosowania. Należy także podkreślić, że skreślenie kandydata może nastąpić nawet w przeddzień wyborów lub w dniu wyborów.

Państwowa Komisja Wyborcza zwraca jednocześnie uwagę na konieczność zmian w ustawie z dnia 14 marca 2003 r. o referendum ogólnokrajowym (Dz. U. z 2015 r. poz. 318). Rozważenia wymaga przede wszystkim kwestia dotycząca możliwości przeprowadzania głosowania w referendum ogólnokrajowym w tym samym dniu, na który zostały zarządzane wybory do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej lub wybory Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, albo wybory do Parlamentu Europejskiego. Wprawdzie w obecnym stanie prawnym możliwość taka wynika wprost z art. 90 ust. 1 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o referendum ogólnokrajowym, jednakże może się to wiązać z szeregiem komplikacji zarówno dla osób uprawnionych do udziału w wyborach i referendum jak i organów je organizujących. Należy także zwrócić uwagę na problemy związane z prowadzeniem kampanii wyborczej w tym samym okresie, która jest prowadzona i finansowana na zupełnie innych zasadach w wyborach i referendum, a do jej prowadzenia uprawnione są inne podmioty. Jednakże możliwe jest prowadzenie zarówno kampanii wyborczej, jak i kampanii referendalnej, przez te same podmioty (np. przez partie polityczne uczestniczące zarówno w wyborach, jako komitety wyborcze, jak i w referendum ogólnokrajowym), co również powoduje dodatkowe komplikacje.

Pozostawienie takiej możliwości powoduje konieczność unifikacji przepisów w tym zakresie i ujednoczenia regulacji określonych w wyżej wymienionej ustawie o referendum ogólnokrajowym z przepisami Kodeksu wyborczego.

Proponowane zmiany i uzupełnienia w przepisach ustawy o referendum ogólnokrajowym w ujęciu problemowym są następujące:

- 1) ujednoczenie godzin głosowania; z przepisów wynika, że głosowanie w referendum powinno zostać przeprowadzane w godzinach określonych w ustawie o referendum ogólnokrajowym, tj. od godziny 6.00 do godziny 22.00 jeżeli głosowanie w referendum przeprowadza się w ciągu jednego dnia (art. 5 ust. 3 ustawy), a jeżeli głosowanie w referendum przeprowadza się w ciągu dwóch dni, głosowanie odbywa się każdego z tych dni bez przerwy od godziny 6.00 do 20.00, a przerwa następuje od godziny 20.00 pierwszego dnia do godziny 6.00 drugiego dnia (art. 5 ust. 4 ustawy). Natomiast głosowanie w wyborach do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej oraz w wyborach Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, a także w wyborach do Parlamentu Europejskiego odbywa się w godzinach określonych w Kodeksie

wyborczym, tj. od godziny 7.00 do godziny 21.00. Należy przy tym podkreślić, że w przypadku przeprowadzania jednodniowego referendum cisza referendalna obowiązuje do zakończenia głosowania w referendum, tj. do godziny 22.00, natomiast cisza wyborcza obowiązuje do godziny 21.00, o ile żadna obwodowa komisja wyborcza nie przedłuży głosowania w związku z nadzwyczajnymi wydarzeniami;

- 2) wątpliwości budzi także możliwość przeprowadzania dwudniowego głosowania w referendum ogólnokrajowym i jednoczesnego przeprowadzenia wyborów drugiego z tych dni, gdyż tego rodzaju sytuacja może powodować dodatkowe komplikacje związane z różnymi godzinami głosowania oraz ciszą wyborczą i referendalną, a także udziałem w głosowaniu;
- 3) rozważenia wymaga kwestia spisu wyborców stosowanego w referendum ogólnokrajowym przeprowadzanym łącznie z wyborami. Zgodnie z art. 90 ust. 1 pkt 1 i ust. 1a ustawy o referendum ogólnokrajowym w przypadku przeprowadzenia referendum w tym samym dniu, w którym odbywają się wybory do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej lub wybory Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej albo wybory do Parlamentu Europejskiego, głosowanie przeprowadza się na podstawie spisów wyborców sporządzonych dla tych wyborów. W związku z planowanym referendumentem, które miało być zarządzone na dzień 25 października 2015 r., tj. na dzień, w którym zostały przeprowadzone wybory do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej, pojawiły się opinie, że wskazane byłoby odrębne potwierdzenie odbioru karty do głosowania w referendum ogólnokrajowym i kart do głosowania w wyborach. Państwowa Komisja Wyborcza zauważa, że wymagałoby to zmiany powyższego przepisu i dodania delegacji dla właściwego ministra do ustalenia wzoru spisu przewidującego odrębne potwierdzenie odbioru kart do głosowania.

Niezależnie jednakże od rozstrzygnięcia co do przeprowadzenia referendum ogólnokrajowego w tym samym dniu, na który zarządzone zostały wybory, konieczne jest wprowadzenie następujących zmian w ustawie o referendum ogólnokrajowym:

- 1) zmiana terminu podania do wiadomości publicznej informacji o numerach i granicach obwodów głosowania oraz siedzibach obwodowych komisji do spraw referendum, zarówno w stałych jak i odrębnych obwodach głosowania (szpitalach, zakładach pomocy społecznej, zakładach karnych i aresztach śledczych oraz w oddziałach zewnętrznych tych zakładów i aresztów). Zgodnie bowiem z art. 6 ust. 5 ustawy o referendum ogólnokrajowym informacja ta podawana jest do wiadomości publicznej najpóźniej w 40 dniu przed dniem referendum. Natomiast zgodnie z art. 6 ust. 2 tej ustawy do obwodów głosowania w szpitalach i zakładach pomocy społecznej oraz do obwodów w zakładach karnych i aresztach śledczych, a także do obwodów w oddziałach zewnętrznych tych zakładów i aresztów stosuje się odpowiednio przepisy Kodeksu wyborczego, który w art. 12 § 10 przewiduje, iż utworzenie odrębnych obwodów głosowania następuje najpóźniej w 35 dniu przed dniem wyborów. Z obowiązujących przepisów wynika zatem, że obwieszczenie dotyczące utworzonych obwodów głosowania w referendum ogólnokrajowym musi zostać podane do publicznej wiadomości najpóźniej 5 dni przed upływem terminu na utworzenie obwodów odrębnych w tym referendumentem. Należy przy tym również podnieść, że właściwe wydaje się ujednoczenie terminu tworzenia obwodów głosowania w domach studenckich i zespołach tych domów (obecnie 35 dni przed dniem wyborów i 45 przed dniem referendum);
- 2) ujednoczenie nazewnictwa jednostek, w których tworzy się obwody odrębne wskazane odpowiednio w art. 12 § 10 Kodeksu wyborczego i w art. 6 ust. 1 pkt 1-3 ustawy o referendum

ogólnokrajowym, tym bardziej, że do tworzenia tych obwodów w referendum ogólnokrajowym stosuje się odpowiednio przepisy Kodeksu wyborczego (art. 6 ust. 2 ustawy o referendum ogólnokrajowym);

- 3) dodanie przepisów dotyczących głosowania przez pełnomocnika oraz głosowania korespondencyjnego. Wprawdzie jak wynika z art. 5 ust. 5 ustawy o referendum ogólnokrajowym do trybu przeprowadzenia głosowania stosuje się odpowiednio przepisy Kodeksu wyborczego, lecz brak jest szczegółowych odwołań do konkretnych przepisów regulujących sprawy głosowania przez pełnomocnika i głosowania korespondencyjnego w Kodeksie wyborczym, jak też aktów wykonawczych, w tym wzorów dokumentów z tym związanych (np. wzór wniosku o sporządzenie aktu pełnomocnictwa, wzór aktu pełnomocnictwa itp.) Ustawa nie przewiduje także delegacji do wydania stosownych aktów wykonawczych oraz ustalenia wzorów dokumentów, tak jak ma to miejsce np. w art. 61 Kodeksu wyborczego;
- 4) dodanie przepisu dotyczącego przekazywania przez wójtów (burmistrzów, prezydentów miast) osobom uprawnionym do udziału referendum w stałych obwodach głosowania informacji o terminie referendum, godzinach głosowania oraz sposobie głosowania. Obowiązek sporządzania i przekazywania, w formie druku bezadresowego umieszczanego w oddawczych skrzynkach pocztowych, tego rodzaju informacji w zakresie wyborów został określony nowelizacją Kodeksu wyborczego, a przepis ten obowiązuje w zakresie wszystkich wyborów od dnia 1 stycznia 2016 r. (art. 37d Kodeksu wyborczego). Ewentualne ustanowienie analogicznego przepisu dla referendum ogólnokrajowego wymaga także ustalenia ustawowej delegacji do określenia wzoru tej informacji;
- 5) uregulowanie kwestii dotyczącej podstawy prawnej do wnoszenia protestów referendalnych. Wprawdzie zgodnie z art. 34 ust. 2 ustawy o referendum ogólnokrajowym do warunków i trybu wnoszenia protestu oraz sposobu jego rozpatrywania i trybu podejmowania uchwały w tej sprawie przez Sąd Najwyższy stosuje się odpowiednio przepisy Kodeksu wyborczego, lecz nie wskazano w zakresie jakich wyborów przepisy te mają być odpowiednio stosowane. W związku z tym uregulowania wymaga wskazanie, czy mają to być np. odpowiednio stosowane przepisy dotyczące wnoszenia protestów w wyborach do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej (czy innych) lub ewentualnie ustalenie w ustawie o referendum ogólnokrajowym szczegółowego trybu wnoszenia protestów referendalnych;
- 6) ujednoczenie organów właściwych do wydania aktów wykonawczych w zakresie:
 - a) sporządzania spisów osób uprawnionych do udziału w głosowaniu (w wyborach minister właściwy do spraw wewnętrznych, w referendum minister właściwy do spraw administracji publicznej),
 - b) trybu powoływania komisji obwodowych (w wyborach Państwowa Komisja Wyborcza, w referendum minister właściwy do spraw administracji publicznej);
 - c) należności pieniężnych dla członków komisji i udzielenia im dni wolnych od pracy (w wyborach Państwowa Komisja Wyborcza, w referendum minister właściwy do spraw administracji publicznej);
 - d) ochrony lokalu wyborczego (w wyborach minister właściwy do spraw wewnętrznych, w referendum minister właściwy do spraw administracji publicznej).

- ❖ **Na posiedzeniu w dniu 29 lutego 2016 r. Państwowa Komisja Wyborcza przyjęła informację o swojej działalności i działalności Krajowego Biura Wyborczego w 2015 r. Informację przekazano Prezydentowi Rzeczypospolitej Polskiej, Marszałkowi Sejmu, Marszałkowi Senatu i Prezesowi Rady Ministrów.**

**INFORMACJA
O DZIAŁALNOŚCI PAŃSTWOWEJ KOMISJI WYBORCZEJ
I KRAJOWEGO BIURA WYBORCZEGO W 2015 r.**

I. Informacje ogólne

1. Państwowa Komisja Wyborcza zgodnie z art. 157 Kodeksu wyborczego jest stałym, najwyższym organem wyborczym, właściwym w sprawach przeprowadzania wyborów i referendum. Państwowa Komisja Wyborcza składa się z 9 sędziów, po 3 sędziów Trybunału Konstytucyjnego, Sądu Najwyższego i Naczelnego Sądu Administracyjnego, których powołuje Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej na wniosek odpowiednio: Prezesa Trybunału Konstytucyjnego, Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego oraz Prezesa Naczelnego Sądu Administracyjnego. W 2015 r. Państwowa Komisja Wyborcza działała w składzie: przewodniczący – Wojciech Hermeliński, sędzia Trybunału Konstytucyjnego w stanie spoczynku; zastępcy przewodniczącego – Wiesław Kozielowicz, sędzia Sądu Najwyższego i Sylwester Marciniak, sędzia Naczelnego Sądu Administracyjnego; członkowie: Wiesław Błuś, sędzia Sądu Najwyższego; Zbigniew Cieślak, sędzia Trybunału Konstytucyjnego w stanie spoczynku; Arkadiusz Despot-Mładanowicz, sędzia Naczelnego Sądu Administracyjnego; Wojciech Kręcisz, sędzia Naczelnego Sądu Administracyjnego; Janusz Niemcewicz, sędzia Trybunału Konstytucyjnego w stanie spoczynku; Krzysztof Strzelczyk, sędzia Sądu Najwyższego. Funkcję sekretarza Państwowej Komisji Wyborczej pełni z urzędu Szef Krajowego Biura Wyborczego Beata Tokaj.
2. Państwowa Komisja Wyborcza realizuje w szczególności zadania w zakresie organizacji i przeprowadzania wyborów do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej, wyborów Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, wyborów do Parlamentu Europejskiego w Polsce, wyborów do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw oraz wyborów wójtów, burmistrzów i prezydentów miast, a także zadania w zakresie kontroli gospodarki finansowej partii politycznych i gospodarki finansowej komitetów wyborczych uczestniczących w wyborach. PKW wykonuje również określone zadania w zakresie referendum ogólnokrajowych i referendum lokalnych, obywatelskiej inicjatywy ustawodawczej, prowadzenia Rejestru Korzyści osób pełniących funkcje publiczne.
3. Zadania i właściwość Państwowej Komisji Wyborczej określają ustawy:
 - z dnia 5 stycznia 2011 r. - Kodeks wyborczy (Dz.U. Nr 21, poz. 112, z późn. zm.);
 - z dnia 5 stycznia 2011 r. - Przepisy wprowadzające ustawę Kodeks wyborczy (Dz.U. Nr 21, poz. 113, z późn. zm.)
 - z dnia 27 czerwca 1997 r. o partiach politycznych (Dz.U. z 2011 r. Nr 155, poz. 924 i z 2015 r. poz. 1064 i 1485);
 - z dnia 14 marca 2003 r. o referendum ogólnokrajowym (Dz.U. z 2015 r. poz. 318);
 - z dnia 15 września 2000 r. o referendum lokalnym (Dz.U. z 2013 r. poz. 706, z 2014 r. poz. 1874 oraz z 2015 r. poz. 1045 i 1485);
 - z dnia 24 czerwca 1999 r. o wykonywaniu inicjatywy ustawodawczej przez obywateli (Dz.U.

z 1999 r. Nr 62, poz. 688 i z 2014 r. poz. 498);

- z dnia 27 czerwca 1997 r. o ograniczeniu prowadzenia działalności gospodarczej przez osoby pełniące funkcje publiczne (Dz.U. z 2006 r. poz. 1584 z późn. zm.);
- z dnia 18 października 2006 r. o ujawnianiu informacji o dokumentach organów bezpieczeństwa państwa z lat 1944-1990 oraz treści tych dokumentów (Dz.U. z 2013 r. poz. 1388 oraz z 2016 r. poz. 178).

Ponadto Państwowa Komisja Wyborcza realizuje zadania związane z obsadzaniem mandatów w organach jednostek samorządu terytorialnego w toku trwania kadencji, wynikające z ustaw: z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz.U. z 2015 r. poz. 1515 i poz. 1890); z dnia 5 czerwca 1990 r. o samorządzie powiatowym (Dz.U. z 2015 r. poz. 1445 i poz. 1890) i o samorządzie województwa (Dz.U. z 2015 r. poz. 1392 i poz. 1890), z dnia 15 marca 2002 r. o ustroju miasta stołecznego Warszawy (Dz.U. z 2015 r. poz. 1438).

W realizacji zadań określonych w Kodeksie wyborczym i ustawie o partiach politycznych stosowano ponadto przepisy innych ustaw, m.in. o ochronie danych osobowych, o dostępie do informacji publicznej, o ewidencji ludności i dowodach osobistych, o radiofonii i telewizji, Prawo prasowe.

4. Stałymi organami wyborczymi na obszarze części województw są komisarze wyborczy, będący z mocy ustawy pełnomocnikami Państwowej Komisji Wyborczej, powoływanymi na wniosek Ministra Sprawiedliwości. Obecna kadencja 38 komisarzy wyborczych rozpoczęła się w sierpniu 2013 r., obejmując lata 2013-2018. Natomiast kadencje pozostałych 11 komisarzy, z przyczyn ustawowo określonych, rozpoczynają się i upływają w innych terminach (dotyczy to komisarzy: w Bydgoszczy, Wrocławiu, Lublinie, Gorzowie Wielkopolskim, Nowym Sączu, Warszawie, Ciechanowie, Opolu I, Rzeszowie, Słupsku, Częstochowie).

Wykaz komisarzy wyborczych stanowi załącznik do niniejszej informacji.

Stałym zadaniem komisarza wyborczego jest sprawowanie nadzoru nad przestrzeganiem prawa wyborczego oraz organizacja i przeprowadzanie wyborów organów jednostek samorządu terytorialnego. Oprócz zadań w wyborach samorządowych komisarze wykonują przewidziane w Kodeksie wyborczym funkcje i zadania w wyborach Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, w wyborach do Sejmu i do Senatu oraz w wyborach do Parlamentu Europejskiego – w szczególności wchodzi z urzędu, jako przewodniczący w skład okręgowych komisji wyborczych i rejonowych komisji wyborczych powołanych do przeprowadzenia wyborów tych organów. Są organami przeprowadzającymi referenda ogólnokrajowe oraz referenda lokalne dotyczące odwołania organu jednostki samorządu terytorialnego w czasie trwania kadencji. Na podstawie przepisów ustawy o samorządzie gminnym obowiązkiem komisarza wyborczego jest zwołanie pierwszej sesji nowo wybranej rady gminy i odpowiednio – pierwszej sesji w celu złożenia ślubowania przez wójta (burmistrza, prezydenta miasta). Na podstawie przepisów ustawy o samorządzie powiatowym i ustawy o samorządzie województwa komisarz wyborczy zwołuje pierwszą sesję nowo wybranej rady powiatu i nowo wybranego sejmiku województwa.

5. Państwowa Komisja Wyborcza pracuje kolegialnie, rozpatruje i rozstrzyga sprawy na posiedzeniach w sposób określony w regulaminie (M.P. 2011 r. Nr 26, poz. 286, z 2012 r. poz. 38 i z 2015 r. poz. 1295). W 2015 r. Państwowa Komisja Wyborcza odbyła 32 posiedzenia. Warunki organizacyjne, finansowe, administracyjno-techniczne związane z przygotowaniem i przeprowadzeniem wyborów i referendum, obsługę Państwowej Komisji Wyborczej i komisarzy wyborczych oraz inne określone prawem zadania zapewnia Krajowe Biuro Wyborcze, którego jednostkami terenowymi są

delegatury. Organizację i zakres działania Krajowego Biura Wyborczego oraz właściwość terytorialną delegatur określa statut nadany przez Państwową Komisję Wyborczą na wniosek Szefa Krajowego Biura Wyborczego (M.P. z 2011 r. Nr 23, poz. 253 i z 2015 r., poz. 487). Szczegółową organizację wewnętrzną i właściwość rzeczową jednostek organizacyjnych określa zarządzenie Szefa Krajowego Biura Wyborczego nr 1/2011 i nr 9/2015. Informacja o składzie Państwowej Komisji Wyborczej, uchwały w sprawie powołania komisarzy wyborczych i wykaz komisarzy, regulamin Państwowej Komisji Wyborczej, statut Krajowego Biura Wyborczego są zamieszczone na stronie internetowej www.pkw.gov.pl.

II. Realizacja zadań ustawowych

W 2015. r. zostały przeprowadzone 3 akcje wyborcze o zasięgu ogólnokrajowym: w dniach 10 maja 2015 r. i 24 maja (głosowanie ponowne) wybory Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, w dniu 6 września 2015 r. referendum ogólnokrajowe w sprawach o szczególnym znaczeniu dla państwa oraz w dniu 25 października 2015 r. wybory do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej. Ponadto w dniu 8 lutego 2015 r. w okręgu nr 75 na obszarze województwa śląskiego odbyły się wybory uzupełniające do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej.

A. Wybory Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej

1. Wybory zarządził Marszałek Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej postanowieniem z dnia 4 lutego 2015 r., wyznaczając ich datę na niedzielę dnia 10 maja 2015 r. Postanowienie Marszałka Sejmu o zarządzeniu wyborów zostało ogłoszone w Dzienniku Ustaw z dnia 7 lutego 2015 r. poz. 188.
2. Zgodnie z wymogami ustawowymi w wykonywaniu zadań i czynności wyborczych stosowano akty wykonawcze wydawane przez właściwych ministrów oraz Krajową Radę Radiofonii i Telewizji dotyczące: rejestru i spisu wyborców; sporządzenia pełnomocnictwa do głosowania; pakietów wyborczych, kopert i przesyłek w głosowaniu korespondencyjnym; lokali obwodowych komisji wyborczych dostosowanych do potrzeb wyborców niepełnosprawnych; utworzenia obwodów głosowania za granicą i na polskich statkach morskich, podziału czasu między komitety wyborcze na rozpowszechnianie nieodpłatnie audycji wyborczych w programach publicznej telewizji i radiofonii; sposobu przekazywania, przechowywania i udostępniania dokumentów z wyborów; rejestru zaciągniętych kredytów i wpłat prowadzonych przez komitety wyborcze. Państwowa Komisja Wyborcza współdziałała z właściwymi ministrami w sprawach wydawanych przez nich aktów prawnych, bądź ich nowelizacji.
3. Państwowa Komisja Wyborcza wykonując ustawowe upoważnienie ustaliła właściwość miejscową, numery i siedziby okręgowych komisji wyborczych i powołała okręgowe komisje wyborcze; uchwaliła: regulaminy komisji wyborczych i wzory ich pieczęci; zasady powoływania obwodowych komisji wyborczych; zasady i wysokość świadczeń pieniężnych przysługujących członkom komisji w związku z wykonywaniem zadań wyborczych; wzory protokołów głosowania i protokołu o wynikach głosowania, wzór zaświadczenia dla mężów zaufania; wzór karty do głosowania oraz nakładek na karty do głosowania sporządzonych w alfabecie Braille`a; tryb drukowania i sposób dostarczenia kart do głosowania obwodowym komisjom wyborczym oraz sposób sporządzania i przekazania kart dla obwodów głosowania utworzonych za granicą i na polskich statkach morskich; zasady i tryb przekazywania właściwym okręgowym komisjom wyborczym wyników głosowania i protokołów głosowania z obwodów za granicą i na polskich statkach morskich; zakres i warunki wykorzystania

techniki elektronicznej w wyborach; wydała wytyczne dla okręgowych i obwodowych komisji wyborczych dotyczące zadań i trybu ich pracy, przeprowadzenia głosowania i ustalenia jego wyników.

Rozporządzenia i uchwały zostały ogłoszone odpowiednio w Dzienniku Ustaw i Monitorze Polskim i były także systematycznie zamieszczane na stronie internetowej Państwowej Komisji Wyborczej.

4. W całym okresie wyborczym Państwowa Komisja Wyborcza zapewniła również w innych formach pomoc prawną i organizacyjną w zakresie wykonywania czynności wyborczych – organom i służbom wyborczym, komitetom wyborczym i wyborcom. Wydała w szczególności informacje i wyjaśnienia: o tworzeniu komitetu wyborczego kandydata na Prezydenta RP oraz o zasadach przyjmowania zgłoszeń i rejestracji kandydatów; o czynnym i biernym prawie wyborczym; o uprawnieniach mężów zaufania; o warunkach udziału w głosowaniu w obwodach utworzonych w kraju, za granicą i na polskich statkach morskich; o sporządzaniu spisu wyborców i wpisywaniu się wyborcy do spisu; o uprawnieniach wyborców niepełnosprawnych; o głosowaniu korespondencyjnym; o zasadach finansowania kampanii wyborczej; dotyczące udziału w pracach obwodowych komisji wyborczych.

W realizacji zadań wyborczych, oprócz tradycyjnych sposobów komunikacji korzystano w szerokim zakresie z internetu. Dla potrzeb wyborczych dostępna była stała strona internetowa Komisji www.pkw.gov.pl, ponadto utworzona została nowa strona: Wybory Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej 2015: prezydent2015.pkw.gov.pl. Prowadzono serwis informacyjny PKW, w którym przed upływem ustawowych terminów, przypominano poszczególne czynności wyborcze i związane z nimi zadania i wymogi. W programach telewizyjnych i w internecie prezentowano spoty informacyjne, także w języku migowym, na temat czasu i sposobu głosowania osób niepełnosprawnych, głosowania korespondencyjnego, głosowania za granicą. Udzielono ponadto 1500 odpowiedzi na pytania zgłoszone na piśmie i e-mailem.

5. Wybory przeprowadziły organy wyborcze określone w Kodeksie wyborczym: Państwowa Komisja Wyborcza, okręgowe komisje wyborcze i obwodowe komisje wyborcze. Zgodnie z Kodeksem wyborczym, Państwowa Komisja Wyborcza uchwałą z dnia 9 marca 2015 r. powołała 51 okręgowych komisji wyborczych; w ich skład weszli sędziowie zgłoszeni przez Ministra Sprawiedliwości. Ogółem w skład komisji weszło 322 sędziów: 2 sędziów Sądu Najwyższego, 1 sędzia Naczelnego Sądu Administracyjnego i 2 sędziów wojewódzkich sądów administracyjnych, 17 sędziów sądów apelacyjnych, 183 sędziów sądów okręgowych, 117 sędziów sądów rejonowych. Funkcje przewodniczących komisji pełnili z urzędu komisarze wyborczy, a w 2 Okręgowych Komisjach Wyborczych: nr 36 w Gdańsku i nr 37 w Gdyni, w których nie było możliwości pełnienia funkcji przez komisarza wyborczego, przewodniczącymi – zgodnie z art. 170 ust. 4 Kodeksu wyborczego – zostali sędziowie wybrani ze składu komisji.

Obwodowe komisje wyborcze powołali wójtowie, burmistrzowie i prezydenci miast, w obwodach za granicą - konsulowie, a na polskich statkach morskich - kapitanowie statków. Powołano 27 817 obwodowych komisji wyborczych: 25 957 komisji w stałych obwodach głosowania w kraju, 1 629 komisji w odrębnych obwodach głosowania, 229 komisji za granicą (w 87 krajach) i 2 komisje na polskich statkach. W skład obwodowych komisji wyborczych powołano ponad 220 tys. wyborców. Do komisji obwodowych, zgodnie z przepisami Kodeksu wyborczego, powołano osoby zgłoszone przez pełnomocników komitetów wyborczych kandydatów na Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej oraz po jednej osobie wskazanej odpowiednio przez wójta (burmistrza, prezydenta miasta), konsula bądź kapitana statku. Łącznie w skład komisji obwodowych w kraju powołano 187 858 osób reprezentujących komitety wyborcze.

6. Utworzono na obszarze kraju, za granicą i na polskich statkach morskich 27 817 obwodów głosowania: w kraju 27 586 obwodów głosowania, w tym 25 957 obwodów powszechnych, 1 422 obwody w szpitalach i zakładach pomocy społecznej, 194 obwody w zakładach karnych, aresztach śledczych i oddziałach zewnętrznych tych jednostek, 13 obwodów w domach studenckich. Dla obywateli polskich przebywających za granicą obwody głosowania w liczbie 229 utworzył Minister Spraw Zagranicznych; 2 obwody głosowania na polskich statkach morskich przebywających w podróży utworzył Minister Infrastruktury i Rozwoju.

10 491 lokali wyborczych dostosowano do potrzeb osób niepełnosprawnych. Państwowa Komisja Wyborcza i okręgowe komisje wyborcze przypominały gminom o obowiązku zapewnienia lokali dostosowanych do potrzeb wyborców niepełnosprawnych. Do głosowania korespondencyjnego przewidziano 10 491 obwodów głosowania w kraju i 130 obwodów za granicą. Łącznie głosowało korespondencyjnie 21 160 wyborców na obszarze kraju, a za granicą 78 519 wyborców.

Wydano 14 955 pełnomocnictw do głosowania, 5 756 pełnomocnictw w pierwszym głosowaniu i 9 199 pełnomocnictw w ponownym głosowaniu.

7. W spisach wyborców na głosowanie w dniu 10 maja br. ujęto 30 768 394 osoby, z tego za granicą 192 537; na głosowanie w dniu 24 maja br. – 30 634 972 osoby, z tego za granicą 253 665 osób. Wydano 251 242 zaświadczenia o prawie do głosowania: 115 769 zaświadczeń przed pierwszym głosowaniem i 135 473 zaświadczenia przed głosowaniem ponownym.

Państwowa Komisja Wyborcza, okręgowe komisje wyborcze i Krajowe Biuro Wyborcze przypominały wielokrotnie w prasie, w internecie, telewizji i radiu, w wyjaśnieniach pisemnych i telefonicznych o obowiązujących wymogach prawnych dotyczących sporządzenia spisów wyborców, o możliwości i terminach dopisania się do spisu i pobrania zaświadczenia o prawie do głosowania. Państwowa Komisja Wyborcza ściśle współdziałała w sprawach tworzenia spisów wyborców z Ministerstwem Spraw Wewnętrznych i gminami. Zasadniczo spisy wyborców zostały sporządzone poprawnie. Błędów i nieprawidłowości nie było dużo i w większości zostały usunięte przed głosowaniem.

8. W ustawowym terminie, do dnia 16 marca 2015 r., do Państwowej Komisji Wyborczej zgłoszono do zarejestrowania 26 komitetów wyborczych kandydatów na Prezydenta. Państwowa Komisja Wyborcza przyjęła zawiadomienia o utworzeniu 23 komitetów wyborczych, a odmówiła przyjęcia zawiadomień 3 komitetów wyborczych, które nie spełniały ustawowych wymogów, w szczególności nie dołączono do zgłoszeń wykazów co najmniej 1000 obywateli popierających kandydatów. Zarejestrowane zostały, w kolejności zgłoszenia, komitety wyborcze następujących kandydatów na Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej: Janusza Korwin-Mikke, Janusza Palikota, Andrzeja Dudy, Pawła Kukiza, Bronisława Komorowskiego, Mariana Janusza Kowalskiego, Magdaleny Ogórek, Adama Jarubasa, Jacka Wilka, Grzegorza Michała Brauna, Anny Grodzkiej, Adama Słomki, Dariusza Tomasza Łaska, Iwony Piątek, Zenona Ryszarda Nowaka, Juliana Korab-Karpowicza, Wandy Nowickiej, Pawła Tanajno, Kornela Andrzeja Morawieckiego, Zdzisława Kazimierza Jankowskiego, Stanisława Majdańskiego, Balli Marzec, Artura Głowackiego.

Informacja Państwowej Komisji Wyborczej z dnia 17 marca 2015 r. o utworzonych komitetach wyborczych została ogłoszona w Monitorze Polskim 2015 r. poz. 293.

9. Do dnia 26 marca 2015 r. do godz. 24.00 pełnomocnicy zarejestrowanych komitetów mogli w Państwowej Komisji Wyborczej dokonywać zgłoszeń kandydatów. Państwowa Komisja Wyborcza sprawdzała na podstawie dostępnych urzędowo dokumentów zgodność zawartych w zgłoszeniu danych każdego kandydata, dotyczących tożsamości, miejsca zamieszkania, miejsca pracy,

wykształcenia i wykonywanego zawodu, posiadanie biernego prawa wyborczego oraz czy zgłoszenie kandydatury zostało poparte podpisami co najmniej 100 tys. obywateli.

Z zachowaniem ustawowo określonych wymogów kandydatów na Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej zgłosiło 11 komitetów wyborczych. Każde zgłoszenie było poparte przez co najmniej 100 tys. obywateli. Wszyscy zgłoszeni kandydaci zostali zarejestrowani. Pozostałe komitety (12) kandydatów nie zgłosiły. Zgodnie z art. 305 Kodeksu wyborczego Państwowa Komisja Wyborcza uchwałą z dnia 14 kwietnia 2015 r. sporządziła listę zarejestrowanych kandydatów na Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej obejmującą w kolejności alfabetycznej nazwiska następujących 11 kandydatów: Braun Grzegorz Michał, Duda Andrzej Sebastian, Jarubas Adam Sebastian, Komorowski Bronisław Maria, Korwin-Mikke Janusz Ryszard, Kowalski Marian Janusz, Kukiz Paweł Piotr, Ogórek Magdalena Agnieszka, Palikot Janusz Marian, Tanajno Paweł Jan, Wilk Jacek.

Obwieszczenie Państwowej Komisji Wyborczej o kandydatach na Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej w wyborach zarządzonych na dzień 10 maja 2015 r. zostało w ustawowym terminie do 20 kwietnia 2015 r. rozplakatowane na obszarze kraju oraz przekazane przez właściwe okręgowe komisje wyborcze konsulom i kapitanom polskich statków morskich.

10. Państwowa Komisja Wyborcza przez cały czas trwania kampanii wyborczej przedstawiała i wyjaśniała w różnych formach przepisy prawa wyborczego i procedury wyborcze. Wyjaśnienia i informacje w tych sprawach, zwłaszcza o godzinach i sposobie głosowania, były przypominane wielokrotnie w internecie, w programach telewizyjnych, radiowych, w prasie. Informowały o tym również w mediach lokalnych i w sposób zwyczajowo przyjęty okręgowe komisje wyborcze, a także urzędy gmin.

Kampania wyborcza, zwłaszcza w ponownym głosowaniu i w dużych miejscowościach była aktywna i dynamiczna, ale przebiegała generalnie bez incydentów. Kampanię prowadzono w różnych formach i zakresie: na spotkaniach kandydatów w wyborcami, na banerach i plakatach wywieszanych w miejscach publicznych, przez rozdawanie ulotek, wystąpienia w telewizji i radiu, w internecie. W mniejszych miejscowościach formą dominującą były plakaty i ulotki wyborcze oraz prezentacja kandydatów w mediach. W czasie ciszy wyborczej miały miejsce nieliczne, odnotowywane także w innych wyborach, zdarzenia polegające na przysyłaniu sms-ów, rozrzucaniu ulotek, emisji audycji agitacyjnych w lokalnych telewizjach, zaklejaniu plakatów kandydatów. Zdarzenia tego rodzaju były jednakże nieliczne, nie wnoszono w tych sprawach skarg do okręgowych komisji wyborczych i do Państwowej Komisji Wyborczej, nieliczne incydenty odnotowała także Policja.

11. Głosowanie w wyborach Prezydenta odpowiednio 10 i 24 maja 2015 r. przebiegało zgodnie z wymogami prawa i bez zakłóceń. Lokale wyborcze były otwarte od godz. 7.00 do 21.00. Wywieszono w nich urzędowe obwieszczenia i informacje: o zarejestrowanych kandydatach na Prezydenta, o numerach i granicach obwodów głosowania oraz siedzibach obwodowych komisji wyborczych, o sposobie głosowania i warunkach ważności głosu, o składzie komisji. We wszystkich lokalach znajdowały się pomieszczenia za osłoną bądź parawany i osłony mające zapewnić tajność głosowania.

Karty do głosowania zostały wydrukowane i dostarczone obwodowym komisjom wyborczym w sposób określony w wytycznych Państwowej Komisji Wyborczej z dnia 26 stycznia 2015 r. (M.P. poz. 151). Karty do głosowania zostały należycie wydrukowane i dostarczone do miejsc ich odbioru wyznaczonych przez komisje okręgowe i odpowiednio przekazane przed głosowaniem właściwym obwodowym komisjom wyborczym. Uchybienia w tym zakresie były nieliczne i polegały zwłaszcza na dostarczeniu komisji obwodowej niewłaściwej liczby kart bądź kart z innego obwodu; w pojedynczych

przypadkach zgłaszano sygnały o niskiej jakości papieru i druku. Nad należyтым merytorycznie i technicznie wydrukowaniem kart zapewniona została dokładna kontrola ze strony Państwowej Komisji Wyborczej i Krajowego Biura Wyborczego. W przeddzień i w dniu głosowania okręgowe komisje wyborcze pełniły dyżury dla udzielania pomocy i informacji obwodowym komisjom wyborczym i wyborcom. Dyżury pełnione były również w urzędach gmin, przede wszystkim w działach ewidencji ludności, a także w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych w departamencie ewidencji państwowych, w celu zapewnienia fachowej pomocy w zakresie ewentualnych kłopotów dotyczących spisów wyborców. W tym samym czasie dyżury pełnili też członkowie Państwowej Komisji Wyborczej oraz Krajowe Biuro Wyborcze. Uchybienia i drobne incydenty były nieliczne i dotyczyły np. konieczności dokonania zmiany w składach komisji obwodowych w związku z niewykonywaniem zadań z powodu nietrzeźwości itp.

W ponad 10 tys. obwodów przy czynnościach głosowania i ustalania wyników głosowania byli obecni mężowie zaufania komitetów wyborczych, częściej w obwodach w miastach, rzadziej na wsi. Mężowie zaufania pełnili funkcję na ogół spokojnie, bez ingerowania w prace komisji wyborczej. Rzadko wnosili także zarzuty i uwagi do pracy komisji – zgłoszono je w 140 protokołach głosowania. W ocenie obwodowych i okręgowych komisji zarzuty dotyczyły w przeważającej mierze okoliczności niemających wpływu na wyniki głosowania. Do uwag i zarzutów mężów zaufania odniosły się obwodowe komisje wyborcze i okręgowe komisje wyborcze. W większości uznano je za niezasadne.

Odnotowano aktywne działania Ruchu Kontroli Wyborów skierowane na poszukiwanie nieprawidłowości i problemów w przeprowadzaniu wyborów przez organy i służby wyborcze. Przed ponownym głosowaniem do Państwowej Komisji Wyborczej wpłynęło w tej sprawie obszerne pismo reprezentantki tego ruchu i jednocześnie męża zaufania Komitetu Wyborczego Kandydata na Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej Pawła Kukiza, a także pisma-raporty innych uczestników Ruchu Kontroli Wyborów, w których przedstawiono szereg krytycznych uwag i spostrzeżeń z przebiegu głosowania w wyborach Prezydenta RP w dniu 10 maja 2015 r. oraz rady i wnioski dotyczące głosowania ponownego. Państwowa Komisja Wyborcza przesłała powyższe raporty przewodniczącym okręgowych komisji wyborczych oraz Pełnomocnikowi Ministra Spraw Zagranicznych ds. Wyborów.

Przebieg głosowania w wyborach na Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, zwłaszcza w dniu 24 maja 2015 r. obserwowali obserwatorzy międzynarodowi. Państwowa Komisja Wyborcza wydała zainteresowanym obserwacją 192 zaświadczenia umożliwiające wstęp do lokali wyborczych i obserwowanie czynności wyborczych – 67 zaświadczeń przed głosowaniem w dniu 10 maja i 125 przed ponownym głosowaniem – 24 maja 2015 r.

Grupy obserwatorów reprezentowały m. in. Europejską Platformę Demokratycznych Wyborów (EPDE) zrzeszającą organizacje monitorujące wybory w krajach Partnerstwa Wschodniego, Monitoring-Analytic Group CIFRA z Ukrainy, zagraniczne przedstawicielstwo Fundacji Wolność i Demokracja. Wśród obserwatorów byli m. in. obserwatorzy litewscy z Wileńskiego Wydziału Uniwersytetu w Białymstoku, obserwatorzy z Gruzji, Mołdowy, Ukrainy.

12. Po zakończeniu głosowania obwodowe komisje ustaliły wyniki głosowania i sporządziły protokoły głosowania w obwodach. Ustalone wyniki głosowania były niezwłocznie podawane do publicznej wiadomości przez ich wywieszenie w siedzibach komisji, w miejscach łatwo dostępnych dla wyborców. Protokoły wyników głosowania w obwodach przewodniczący komisji lub osoby upoważnione przekazali w zabezpieczonych kopertach okręgowym komisjom wyborczym.

Na podstawie protokołów głosowania w obwodach okręgowe komisje wyborcze ustaliły protokolarnie

zbiorcze wyniki głosowania w okręgu wyborczym. Protokoły zbiorczych wyników głosowania wraz z protokołami głosowania ze wszystkich obwodów głosowania przewodniczący komisji okręgowych lub upoważnione przez nich osoby dostarczyli niezwłocznie Państwowej Komisji Wyborczej. Obwodowe i okręgowe komisje wyborcze przy ustalaniu zbiorczych wyników głosowania korzystały z systemu elektronicznego Wsparcie Organów Wyborczych na zasadach i w zakresie określonym uchwałą PKW z dnia 20 kwietnia 2015 r.

Po otrzymaniu zbiorczych wyników głosowania od wszystkich okręgowych komisji wyborczych i stwierdzeniu prawidłowości ustalonych wyników głosowania, Państwowa Komisja Wyborcza w godzinach wieczornych w dniu 11 maja 2015 r. ustaliła wyniki głosowania i wyniki wyborów Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej. Państwowa Komisja Wyborcza stwierdziła, że w głosowaniu w dniu 10 maja 2015 r. żaden z 11 kandydatów na Prezydenta nie otrzymał więcej niż połowę ważnych głosów, w związku z tym w dniu 24 maja 2015 r. zostanie przeprowadzone ponowne głosowanie, w którym wybór zostanie dokonany spośród dwóch kandydatów, którzy w pierwszym głosowaniu otrzymali największą liczbę głosów, a kandydatami tymi są: Andrzej Sebastian Duda i Bronisław Maria Komorowski. Obwieszczenie Państwowej Komisji Wyborczej z dnia 11 maja 2015 r. o wynikach głosowania i wyniku wyborów Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej zarządzonych na dzień 10 maja 2015 r. zostało ogłoszone w Dzienniku Ustaw z dnia 11 maja 2015 r. poz. 650 i 705 z dnia 21 maja 2015 r.

13. Ponowne głosowanie zostało przeprowadzone w dniu 24 maja 2015 r. Państwowa Komisja Wyborcza na podstawie protokołów zbiorczych wyników głosowania otrzymanych od wszystkich okręgowych komisji wyborczych, ustaliła protokolarnie w dniu 25 maja 2015 r. wyniki ponownego głosowania i wynik wyborów Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej i, zgodnie z art. 317 § 1 Kodeksu wyborczego, podjęła uchwałę stwierdzającą wybór Andrzeja Sebastiana Dudy na Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej. Obwieszczenie Państwowej Komisji Wyborczej z dnia 25 maja 2015 r. o wynikach ponownego głosowania i wyniku wyborów Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej zostało ogłoszone w Dzienniku Ustaw z dnia 26 maja 2015 r. poz. 725.
14. Państwowa Komisja Wyborcza informowała w okresie kampanii wyborczej o pracach i problemach związanych z przygotowaniem wyborów i wykonywaniem czynności wyborczych. Komisja odbyła 8 konferencji prasowych poświęconych problematyce wyborów, w tym bezpośrednio przed wyborami – 8 i 22 maja 2015 r. W dniach głosowania – 10 i 24 maja br. Komisja podawała dwukrotnie, o godz. 13.30 i 18.00, informacje o frekwencji wyborczej i przebiegu głosowania.
15. W dniu 29 maja 2015 r., na uroczystym spotkaniu w Muzeum Pałacu Króla Jana III w Wilanowie, Państwowa Komisja Wyborcza przekazała Prezydentowi elektowi uchwałę stwierdzającą wybór na Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej.
16. Państwowa Komisja Wyborcza zgodnie z Kodeksem wyborczym sporządziła i przekazała Marszałkowi Sejmu i Sądowi Najwyższemu sprawozdanie z wyborów Prezydenta RP, przeprowadzonych w dniach 10 i 24 maja 2015 r.

Sąd Najwyższy na posiedzeniu w dniu 23 czerwca 2015 r., na podstawie sprawozdania z wyborów przedstawionego przez Państwową Komisję Wyborczą oraz po rozpoznaniu protestów wyborczych, stwierdził ważność wyborów Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej przeprowadzonych w dniach 10 i 24 maja 2015 r.; w posiedzeniu Sądu Najwyższego uczestniczył Przewodniczący Państwowej Komisji Wyborczej. Do Sądu Najwyższego wpłynęło 58 protestów przeciwko wyborowi Prezydenta RP. Za zasadne lub zasadne częściowo Sąd uznał 6 protestów, ale w żadnym z tych protestów nie

stwierdził, że naruszenie to miało wpływ na wynik wyborów. Państwowa Komisja Wyborcza zgodnie z żądaniem Sądu Najwyższego przedstawiała do protestów szczegółowe wyjaśnienia i opinie. Opinie i wyjaśnienia złożyli także, zgodnie z właściwością, przewodniczący Okręgowych Komisji Wyborczych nr 50 w Szczecinie, nr 21 w Warszawie, nr 42 w Kielcach.

17. Po wyborach zgodnie z przepisami Kodeksu wyborczego sporządzona została i w dniu 23 października 2015 r. podana do publicznej wiadomości na stronie internetowej www.pkw.gov.pl informacja Szefa Krajowego Biura Wyborczego o wydatkach z budżetu państwa poniesionych na przygotowanie i przeprowadzenie wyborów Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej w dniach 10 i 24 maja 2015 r. Ogółem wydatki wyniosły 147 432 017 złotych, z tego najwięcej – 129 613 611 zł (ca 88%) – przeznaczono na zadania zlecone gminom, w tym: 72 816 599 zł (ponad 49%) na zryczałtowane diety dla członków obwodowych komisji wyborczych; 27 409 683 zł (ca 19%) na obsługę komisji obwodowych i wydatki związane z obwodami głosowania; 11 532 352 zł (7,83%) na obsługę informatyczną obwodowych komisji; 8 280 742 (5,61%) na sporządzenie spisów wyborców. W wydatkach realizowanych centralnie przez Krajowe Biuro Wyborcze najwięcej wydano na druk i transport do obwodów głosowania kart do głosowania i nakładek na karty w alfabecie Braille'a – 4 234 888 zł (2,87%). Wydatki na przeprowadzenie głosowania za granicą wyniosły 3 463 000 zł (2,35%).
18. Opublikowane zostało wydawnictwo Krajowego Biura Wyborczego: Wybory Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej 10 i 24 maja 2015 r. zawierające wybrane akty prawne, wyniki głosowania i wyniki wyborów, uchwałę Sądu Najwyższego w sprawie ważności wyborów oraz przemówienia wygłoszone w trakcie uroczystości wręczenia Prezydentowi Elektowi uchwały o wyborze.

B. Referendum ogólnokrajowe

1. Referendum zarządził Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej postanowieniem z dnia 17 czerwca 2015 r. wyznaczając termin przeprowadzenia na dzień 6 września 2015 r. Pod referendum poddano 3 następujące pytania:
 - 1) „Czy jest Pani/Pan za wprowadzeniem jednomandatowych okręgów wyborczych w wyborach do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej?”
 - 2) „Czy jest Pani/Pan za utrzymaniem dotychczasowego sposobu finansowania partii politycznych z budżetu państwa?”
 - 3) „Czy jest Pani/Pan za wprowadzeniem zasady ogólnej rozstrzygnięcia wątpliwości co do wykładni przepisów prawa podatkowego na korzyść podatnika?”

Postanowienie Prezydenta zostało ogłoszone w Dzienniku Ustaw z 2015 r. poz. 852 i 1134.

2. Referendum zostało przygotowane i przeprowadzone na podstawie ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o referendum ogólnokrajowym (Dz.U. z 2015 r. poz. 318) – zwanej dalej ustawą – a w sprawach w niej nieuregulowanych stosowano zgodnie z odesłaniami, przepisy Kodeksu wyborczego.

Poszczególne czynności referendalne wykonywane były zgodnie z przepisami aktów wykonawczych przewidzianych w ustawie, dotyczących w szczególności: spisu osób uprawnionych do udziału w referendum, zgłaszania kandydatów i trybu powoływania obwodowych komisji do spraw referendum; utworzenia obwodów głosowania za granicą i na polskich statkach morskich; trybu postępowania w sprawach czasu przeznaczonego na rozpowszechnianie audycji referendalnych oraz ramowego podziału czasu przeznaczonego na ich rozpowszechnianie w programach ogólnokrajowych

i regionalnych; przechowywania i udostępniania dokumentów z przeprowadzonego referendum.

Państwowa Komisja Wyborcza zgodnie z ustawowym upoważnieniem uchwaliła regulamin obwodowych komisji do spraw referendum, określiła tryb i terminy powołania komisji obwodowych dla obwodów głosowania utworzonych za granicą i na polskich statkach morskich; wzór zaświadczenia dla mężów zaufania; wzór karty do głosowania i nakładki na kartę do głosowania sporządzonej w alfabecie Braille`a oraz zasady drukowania kart i tryb ich dostarczenia obwodowym komisjom do spraw referendum; wzór i rozmiar koperty na pakiet referendalny, koperty zwrotnej, koperty na kartę do głosowania, oświadczenia o osobistym i tajnym oddaniu głosu oraz instrukcji głosowania korespondencyjnego; wytyczne dla komisji obwodowych dotyczące przygotowania i przeprowadzenia głosowania w referendum; wzory protokołów głosowania i protokołów o wyniku referendum stosowanych przez obwodowe komisje, komisarzy wyborczych i Państwową Komisję Wyborczą; warunki i sposób wykorzystania techniki elektronicznej w referendum; tryb przekazywania właściwemu komisarzowi wyborczemu wyników głosowania z obwodów za granicą i na statkach morskich.

3. Referendum przeprowadziły organy określone w ustawie: Państwowa Komisja Wyborcza, komisarze wyborczy i obwodowe komisje do spraw referendum. Czynności referendalne zostały wykonane w ustawowo określonym trybie i terminach.

Obwodowe komisje do spraw referendum powołali wójtowie (burmistrzowie, prezydenci miast), a za granicą i na polskich statkach morskich – odpowiednio konsulowie i kapitanowie statków. Zgodnie z przepisami ustawy komisje zostały powołane spośród kandydatów zgłoszonych przez uprawnione podmioty referendalne, które otrzymały od Państwowej Komisji Wyborczej zaświadczenie potwierdzające to uprawnienie. W skład każdej komisji wchodziła z urzędu jedna osoba wskazana przez wójta bądź odpowiednio konsula i kapitana statku. Powołano łącznie 27 788 komisji obwodowych: 27 595 na obszarze kraju, 189 za granicą i 4 na polskich statkach morskich. W skład obwodowych komisji referendalnych powołano 212 670 osób, z tego blisko 185 tys. osób zgłoszonych przez podmioty uczestniczące w referendum.

Utworzonych zostało ogółem 27 788 obwodów głosowania, w tym 27 595 obwodów na obszarze kraju, 189 obwodów za granicą i 4 obwody na polskich statkach morskich. Spośród obwodów w kraju było 25 969 obwodów stałych i 1626 obwodów odrębnych utworzonych: w szpitalach i domach pomocy społecznej - 828 obwodów, w domach studenckich - 4 obwody, w zakładach karnych i aresztach śledczych - 194 obwody. W każdej gminie część lokali wyborczych dostosowano do potrzeb osób niepełnosprawnych i do głosowania korespondencyjnego – takich obwodów wyznaczono w kraju 10805, a za granicą 127. Wyborcom zainteresowanym głosowaniem korespondencyjnym wysłano w kraju 1438 oraz za granicą 3949 pakietów referendalnych. Sporządzono 582 pełnomocnictwa do głosowania.

W ustawowym trybie i terminie zostały sporządzone spisy osób uprawnionych do udziału w referendum. Ogółem w spisach ujęto 30 564 605 osób. Dopisano do spisów w trybie ich aktualizacji 81 999 osób uprawnionych do udziału w referendum, skreślono 189 359 osób, wydano 21 443 zaświadczenia o prawie do głosowania.

4. Państwowa Komisja Wyborcza i Krajowe Biuro Wyborcze od dnia ogłoszenia postanowienia o zarządzeniu referendum zapewniły, w różnych formach, szeroką informację o przepisach prawnych i poszczególnych czynnościach referendalnych. Na stronie internetowej www.pkw.gov.pl w części „Referendum ogólnokrajowe 2015” podane zostały szczegółowe informacje: o warunkach

udziału w głosowaniu na obszarze kraju i za granicą; o uprawnieniach osób niepełnosprawnych; o dopisywaniu się do spisu; o warunkach i terminie zawiadomienia Państwowej Komisji Wyborczej o zamiarze udziału w kampanii referendalnej. Wydane zostały wyjaśnienia dotyczące: prowadzenia kampanii referendalnej; zgłaszania kandydatów i udziału w pracach obwodowych komisji do spraw referendum; zasad prowadzenia i finansowania kampanii referendalnej. Ponadto, w prowadzonym na bieżąco serwisie informacyjnym były stale dostępne krótkie informacje praktyczne dotyczące głosowania w referendum: o godzinach i sposobie głosowania, treści karty do głosowania, dopisania się do spisu w miejscu czasowego pobytu, możliwości pobrania zaświadczenia o prawie do głosowania i głosowania na podstawie zaświadczenia, głosowania korespondencyjnego i przez pełnomocnika. Odpowiedziano na przeszło 500 pytań wniesionych na piśmie i e-mailem.

Informacje o przygotowaniach do referendum, poszczególnych czynnościach referendalnych, sposobie i godzinach głosowania były w różnych formach wielokrotnie przekazywane publicznie przez przewodniczącego, zastępców i członków Państwowej Komisji Wyborczej. Np. w TVP Info w programach „Dziś wieczorem” i „Gość poranka”; Polsat News, Polskim Radiu, Radiu Tok FM. O organizacji referendum, czynnościach i datach ważnych dla głosujących -kilkanaście razy informowali w programach telewizyjnych i radiowych Szef i dyrektorzy Krajowego Biura Wyborczego. Tematyka referendalna była często obecna na portalach internetowych m.in. w Onet.pl., Wirtualna Polska, Interia.pl., wPolityce.pl. Informacje dotyczące referendum podawano również w prasie ogólnopolskiej i regionalnej – np. w Gazecie Wyborczej, Nowinach Jeleniogórskich, Słowie Podlasia, Gazecie Kociewskiej. Według danych Instytutu Monitorowania Mediów ogółem w mediach, prasie, internecie, telewizji i radiu było ponad 7 tysięcy informacji dotyczących problematyki referendalnej, które dotarły do 56 mln odbiorców.

Na stronie internetowej Państwowej Komisji Wyborczej, w mediach publicznych i portalach internetowych zamieszczono również 5 spotów informacyjnych dla osób niepełnosprawnych z tłumaczeniem na polski język migowy.

5. Zgodnie z art. 48 ust. 1 i 2 ustawy, podmiotami uprawnionymi do prowadzenia kampanii referendalnej w programach publicznych nadawców radiowych i telewizyjnych są – po spełnieniu przesłanek przewidzianych w tych przepisach – partie polityczne, kluby poselskie, senatorskie i parlamentarne, stowarzyszenia i inne organizacje społeczne oraz fundacje.

Dopełnienie przez dany podmiot ustawowych warunków potwierdziła Państwowa Komisja Wyborcza zaświadczeniem o przysługiwaniu takiego uprawnienia.

Państwowa Komisja Wyborcza rozpatrzyła wnioski o wydanie zaświadczenia od 157 podmiotów i wydała zaświadczenia 134 podmiotom: 5 partiom politycznym, 95 stowarzyszeniom i innym organizacjom społecznym oraz 34 fundacjom. Pozostałym 23 podmiotom odmówiono wydania zaświadczenia z powodu niespełnienia przez nie wymagań przewidzianych w ustawie: 1 partii politycznej, 4 fundacjom oraz 18 stowarzyszeniom i innym organizacjom .

Przy rozpatrywaniu zawiadomień o wydanie zaświadczenia Państwowa Komisja Wyborcza stosowała kryteria określone w art. 48 ust. 1 i 2 ustawy, w szczególności – czy dany podmiot dołączył do wniosku o wydanie zaświadczenia uwierzytelniony statut i wyciąg z Krajowego Rejestru Sądowego, i w zakresie jego celów statutowych jest prowadzenie działalności związanej z przedmiotem referendum.

6. Kampania referendalna prowadzona była zasadniczo w mediach publicznych w formie nieodpłatnych audycji referendalnych przewidzianych w art. 49 ustawy. W innych formach kampania była mało widoczna, w szeregu miejscowościach niedostrzegalna. Uprawnione podmioty referendalne

nie wykazywały aktywności w upowszechnianiu pytań referendalnych i prowadzeniu agitacji za głosowaniem w referendum; rzadko korzystały z możliwych form kampanii – banerów, plakatów, ulotek agitacyjnych.

Audycje referendalne były nadawane w Telewizji Polskiej w programach 1 i 2 po 360 minut, w programie TV Polonia – 180 minut i w każdym programie regionalnym – 600 minut; w czterech programach ogólnokrajowych Polskiego Radia – 1500 minut, 300 minut w programie dla zagranicy i 900 minut w każdej spółce radiofonii regionalnej.

7. Lokale głosowania zostały przygotowane w sposób zgodny z wymaganiami ustawy. Wywieszane w nich były obwieszczenia o utworzonych obwodach głosowania, ich numerach, granicach i siedzibach obwodowych komisji do spraw referendum, plakat informacyjny Państwowej Komisji Wyborczej o sposobie głosowania i warunkach ważności głosu, informacja o składzie komisji obwodowej. We wszystkich lokalach głosowania znajdowały się miejsca zapewniające tajność głosowania. Obwodowe komisje otrzymały spisy uprawnionych, formularze protokołów głosowania, karty do głosowania i pieczęcie. Głosowanie trwało od godz. 6.00 do 22.00 i przebiegało bez zakłóceń.

W lokalach komisji obwodowych mogli być obecni mężowie zaufania wyznaczeni przez uprawnione podmioty referendalne. Mężowie zaufania mogli być też obecni przy ustalaniu wyników głosowania przez komisarzy wyborczych oraz wyniku referendum przez Państwową Komisję Wyborczą. W większości lokali głosowania mężów zaufania nie było, bądź byli obecni w pojedynczych obwodach np. nie byli obecni w żadnym obwodzie na obszarze właściwości Komisarzy Wyborczych w Gorzowie Wlkp., Katowicach, Rzeszowie, Tarnobrzegu, Toruniu. W jednym bądź dwóch obwodach byli obecni m.in. na obszarze właściwości Komisarzy Wyborczych w Bielsku-Białej, Bydgoszczy, Kaliszu, Koninie, Słupsku.

Mężowie zaufania byli obecni przy przyjmowaniu protokołów z obwodów i sporządzaniu protokołów przez Komisarzy Wyborczych w Gdańsku, Krakowie Łodzi, Olsztynie, Skierniewicach, Warszawie, Wrocławiu, Zielonej Górze. Zgłosili do protokołów uwagi i zarzuty, na które komisarze wyborczy udzielili wyjaśnień.

8. Na podstawie protokołów otrzymanych od komisarzy wyborczych Państwowa Komisja Wyborcza na posiedzeniu w dniu 7 września 2015 r. ustaliła protokolarnie wyniki głosowania i wynik referendum. Komisja stwierdziła, że w referendum ogólnokrajowym przeprowadzonym w dniu 6 września 2015 r. wzięła udział mniej niż połowa uprawnionych do głosowania. Frekwencja w referendum wyniosła 7,80 % uprawnionych do głosowania. Wynik referendum nie jest wiążący. Obwieszczenie o wynikach głosowania i wyniku referendum jest ogłoszone w Dzienniku ustaw z 2015 r. poz. 1375.

9. Państwowa Komisja Wyborcza zgodnie z wymogiem ustawowym sporządziła i przekazała Prezydentowi Rzeczypospolitej Polskiej oraz Sądowi Najwyższemu sprawozdanie z referendum.

Sąd Najwyższy na posiedzeniu w dniu 4 listopada 2014 r. stwierdził ważność referendum przeprowadzonego w dniu 6 września 2015 r. (sygn. akt III SN 89/15).

Do Sądu Najwyższego wpłynęło 13 protestów przeciwko ważności referendum. Do protestów zgodnie z żądaniem Sądu Najwyższego odniosła się Państwowa Komisja Wyborcza. Za zasadne Sąd Najwyższy uznał 2 protesty. Protesty te nie miały jednak wpływu na wyniki referendum.

Państwowa Komisja Wyborcza wskutek zasadności protestu dotyczącego liczby głosów udzielonych na pytanie referendalne nr 3 (w obwodzie głosowania nr 37 w Siemianowicach Śląskich) w obwieszczeniu z dnia 23 listopada 2015 r. skorygowała wyniki głosowania i wynik referendum (Dz.U. z 2015 r. poz. 2035).

10. Zgodnie z ustawowym obowiązkiem sporządzona została i podana do publicznej wiadomości informacja Szefa Krajowego Biura Wyborczego o wydatkach z budżetu państwa poniesionych na przygotowanie i przeprowadzenie referendum w dniu 6 września 2015 r. Ogółem wydatki wyniosły 71 575 097 zł, z tego najwięcej na realizację zadań zleconych gminom – 62 436 294 zł (87,23%), w tym: na zryczałtowane diety dla członków obwodowych komisji ds. referendum – 31 326 886 zł (43,79%), wydatki na lokale głosowania i obsługę komisji obwodowych – 9 221 900 zł (12,89%), sporządzenie spisów osób uprawnionych do udziału w referendum – 5 236 372 zł (7,32%), wsparcie informatyczne obwodowych komisji ds. referendum – 6 068 130 zł (8,48%). Wydatki na przeprowadzenie głosowania za granicą wyniosły 657 000 zł (0,92%). Szczegółowa informacja o wydatkach na referendum jest zamieszczona na stronie internetowej PKW.

C. Wybory do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej

1. Wybory zarządził Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej postanowieniem z dnia 17 lipca 2015 r., wyznaczając ich datę na dzień 25 października 2015 r.; postanowienia Prezydenta zostały ogłoszone w Dzienniku Ustaw z 2015 r., poz.1017 i 1131. Wybory zostały przygotowane i przeprowadzone na podstawie przepisów Kodeksu wyborczego.

Państwowa Komisja Wyborcza przystąpiła niezwłocznie do realizacji ustawowych zadań oraz zapewniła w różnych formach pomoc prawną i organizacyjną w zakresie wykonania czynności wyborczych organom i służbom wyborczym, komitetom wyborczym i wyborcom. Przez całą kampanię wyborczą dostępna była strona internetowa parlament2015.pkw.gov.pl – wybory do Sejmu i do Senatu 2015 oraz aktualizowany na bieżąco serwis informacyjny PKW zawierający informacje i wyjaśnienia o poszczególnych czynnościach i terminach wyborczych oraz związanych z nimi uprawnieniach i obowiązkach organów przeprowadzających wybory, komitetów wyborczych i wyborców.

Na stronie parlament2015.pkw.gov.pl zamieszczano na bieżąco obowiązujące teksty Kodeksu wyborczego, rozporządzenia i uchwały wydane na podstawie Kodeksu wyborczego oraz informacje, wyjaśnienia i komunikaty Państwowej Komisji Wyborczej. Dla ułatwienia podmiotom wyborczym wykonania czynności wymaganych prawem wyborczym sporządzono i udostępniono informacje dotyczące tworzenia komitetów wyborczych oraz zasad i sposobu zgłaszania list kandydatów na posłów i senatorów wraz z wzorami dokumentów wymaganych w tych sprawach. W serwisie informacyjnym zamieszczono m.in. pomocny dla obwodowych komisji wyborczych „Poradnik dla obwodowych komisji wyborczych”, w którym omówione zostały rola i zadania tych organów przed głosowaniem, w dniu głosowania i po zakończeniu głosowania. Regularnie zamieszczane były w serwisie spoty informacyjne – także w polskim języku migowym – na temat terminu i sposobu głosowania, możliwości głosowania przez pełnomocnika, głosowania korespondencyjnego, uprawnień wyborców niepełnosprawnych, głosowania za granicą.

W okresie kampanii wyborczej udzielono blisko 5000 informacji i odpowiedzi na pytania w sprawach wyborów, zgłoszone na piśmie, mailem i telefonicznie. Prowadzono szerokie działania społeczno-informacyjne na temat prawa wyborczego, w tym w szczególności sposobu głosowania. M.in. członkowie i sekretarz Państwowej Komisji Wyborczej oraz dyrektorzy zespołów Krajowego Biura Wyborczego uczestniczyli w programach telewizyjnych i radiowych, udzielali wywiadów do gazet. Działania takie prowadzono były również przez okręgowe komisje wyborcze. Prezentowane były spoty informacyjne Państwowej Komisji Wyborczej poświęcone technice głosowania, możliwości

głosowania przez pełnomocnika, głosowania korespondencyjnego głosowania z nakładką na kartę do głosowania sporządzoną w alfabecie Braille'a.

2. Zgodnie z ustawowym upoważnieniem w wyborach stosowano akty wykonawcze przewidziane w Kodeksie wyborczym wydane przez właściwych ministrów i Krajową Radę Radiofonii i Telewizji, dotyczące: prowadzenia rejestru wyborców; sporządzenia i udostępniania spisu wyborców; utworzenia obwodów głosowania dla obywateli polskich przebywających za granicą i na polskich statkach morskich oraz sporządzenia spisów wyborców dla tych obwodów; zawiadamiania gmin o osobach pozbawionych prawa wybierania; sporządzania aktów pełnomocnictwa do głosowania, pakietów i przesyłek wyborczych w głosowaniu korespondencyjnym; lokali wyborczych dostosowanych do potrzeb wyborców niepełnosprawnych; sprawozdań finansowych z wyborów oraz rejestru kredytów i wpłat prowadzonych przez komitety wyborcze; prowadzenia debat wyborczych w Telewizji Polskiej S.A. oraz podziału czasu przeznaczanego na rozpowszechnianie nieodpłatnie audycji wyborczych w programach ogólnokrajowych i programach regionalnych publicznych nadawców radiowych i telewizyjnych; przekazywania, przechowywania i udostępniania dokumentów z wyborów. Państwowa Komisja Wyborcza współdziałała na bieżąco w tych sprawach, opiniowała projekty, zgłaszała uwagi i wnioski, udzielała wyjaśnień.

Państwowa Komisja Wyborcza uchwaliła: regulaminy komisji wyborczych; tryb i termin powoływania obwodowych komisji wyborczych; wzory protokołów rejestracji listy kandydatów na posłów i rejestracji kandydata na senatora; wzory kart do głosowania oraz nakładek na karty do głosowania sporządzonych w alfabecie Braille'a; wzory i rozmiary kopert oraz pakietów stosowanych w głosowaniu korespondencyjnym oraz sposób postępowania z tymi dokumentami; sposób drukowania kart do głosowania oraz tryb ich przekazania obwodowym komisjom wyborczym; sposób sporządzania i przekazania kart do obwodów głosowania utworzonych za granicą i na polskich statkach morskich; warunki i sposób wykorzystania techniki elektronicznej w wyborach; wzory protokołów głosowania i protokołów wyborów. PKW wydała także: wytyczne dla okręgowych komisji wyborczych dotyczące przyjmowania zgłoszeń i rejestracji list kandydatów na posłów i kandydatów na senatorów; wytyczne dla obwodowych komisji wyborczych dotyczące ich zadań i trybu pracy w przygotowaniu i przeprowadzeniu głosowania; wytyczne dotyczące zadań związanych z ustalaniem wyników głosowania i wyników wyborów;

3. Wybory przeprowadziły organy wyborcze określone w Kodeksie wyborczym: Państwowa Komisja Wyborcza, okręgowe komisje wyborcze i obwodowe komisje wyborcze. Okręgowe komisje wyborcze powołała Państwowa Komisja Wyborcza, w ich skład – zgodnie z ustawą – weszli sędziowie zgłoszeni przez Ministra Sprawiedliwości, a funkcje przewodniczących objęli z urzędu komisarze wyborczy, zaś w 6 okręgowych komisjach wyborczych, w których nie było możliwości objęcia funkcji przewodniczącego przez komisarza wyborczego, przewodniczący zostali wybrani ze składów komisji. Łącznie w skład 41 okręgowych komisji wyborczych powołano 373 sędziów: 2 sędziów Sądu Najwyższego, 2 sędziów Naczelnego Sądu Administracyjnego i 3 sędziów wojewódzkich sądów administracyjnych, 19 sędziów sądów apelacyjnych, 170 sędziów sądów okręgowych, 177 sędziów sądów rejonowych.

Obwodowe komisje wyborcze powołali wójtowie, burmistrzowie i prezydenci miast, a w obwodach głosowania za granicą i na polskich statkach morskich odpowiednio konsulowie i kapitanowie statków. Powołano 27 859 obwodowych komisji wyborczych, w tym 250 komisji za granicą i 5 komisji na polskich statkach morskich. Ogółem w skład obwodowych komisji powołano 229 653 wyborców. W skład obwodowych komisji wyborczych powołano osoby zgłoszone przez pełnomocników

komitetów wyborczych oraz po jednej osobie wskazanej odpowiednio przez wójta (burmistrza, prezydenta miasta), konsula bądź kapitana statku. Łącznie w skład obwodowych komisji wyborczych powołano: 196 703 osoby zgłoszone przez komitety wyborcze i 32 950 osób wskazanych przez wójtów, burmistrzów, prezydentów miast, konsulów i kapitanów statków

Utworzono 27 859 obwodów głosowania: w kraju 27 604 obwody, za granicą 250 obwodów oraz 5 obwodów na polskich statkach morskich. W każdej gminie zostały przygotowane lokale wyborcze dostosowane do potrzeb osób niepełnosprawnych; lokali takich utworzono 10 756. W spisach wyborców ujęto 30 534 948 wyborców.

4. Zgodnie z Kodeksem wyborczym, prawo zgłaszania kandydatów w wyborach do Sejmu i do Senatu przysługuje komitetom wyborczym, które mogą być tworzone przez partie polityczne, koalicje partii politycznych i przez wyborców, a utworzenie komitetu wyborczego wymaga przyjęcia przez Państwową Komisję Wyborczą zawiadomienia o jego utworzeniu. Do Państwowej Komisji Wyborczej zgłoszono do zarejestrowania 125 komitetów wyborczych. Państwowa Komisja Wyborcza przyjęła zgłoszenia o utworzeniu 115 komitetów wyborczych a odmówiła przyjęcia zgłoszeń 4 komitetów wyborczych wyborców, które nie spełniały ustawowych wymogów, w szczególności nie dołączono do zgłoszeń wykazów co najmniej 1000 obywateli popierających utworzenie komitetu; 5 komitetów uległo rozwiązaniu, a 1 komitet wycofał swoje zgłoszenie. Komunikat Państwowej Komisji Wyborczej z dnia 11 września 2015 r. o komitetach wyborczych utworzonych w związku z wyborami do Sejmu i do Senatu RP, zarządzonymi na dzień 25 października 2015 r. jest ogłoszony w Monitorze Polskim poz. 909.

Do dnia 15 września 2015 r. do godz. 24.00 pełnomocnicy zarejestrowanych komitetów wyborczych mogli w okręgowych komisjach wyborczych dokonywać zgłoszeń list kandydatów na posłów oraz kandydatów na senatora. W wyborach do Sejmu okręgowe komisje wyborcze zarejestrowały 387 list kandydatów na posłów, a odmówiły rejestracji 66 list, ponieważ nie spełniały wymogów ustawowych, w szczególności zgłoszenie listy nie zostało poparte podpisami co najmniej 5000 wyborców z danego okręgu wyborczego, albo listę zgłoszono bez poparcia podpisami, choć dany komitet nie zarejestrował list przynajmniej w połowie okręgów wyborczych, co uprawnia do zgłoszenia dalszych list bez ich poparcia podpisami wyborców (art. 210 Kodeksu wyborczego). Niektóre komitety błędnie te przepisy rozumiały bądź świadomie omijały i nie mając zarejestrowanych list w co najmniej połowie okręgów wyborczych domagały się rejestracji dalszych list bez poparcia podpisami wyborców. Państwowa Komisja Wyborcza przypominała i wyjaśniała obowiązujące w tej materii przepisy, w piśmie z dnia 30 września 2015 r. odniosła się także publicznie do zarzutów Komitetu Wyborczego Wyborców Zbigniewa Stonogi, kwestionujących prawidłowość sprawdzania przez okręgowe komisje wyborcze wykazów podpisów wyborców udzielających poparcia listom tego komitetu. Okręgowe Komisje Wyborcze unieważniły 4 zarejestrowane listy kandydatów na posłów, z powodu złożonych przez kandydatów rezygnacji z kandydowania, czego konsekwencją było pozostanie na liście mniejszej liczby kandydatów niż liczba wybieranych posłów (art. 222 § 3 Kodeksu wyborczego). W wyborach do Senatu okręgowe komisje wyborcze zarejestrowały 423 kandydatów na senatora, a odmówiły rejestracji 12 kandydatów, przede wszystkim z powodu braku poparcia zgłoszenia podpisami co najmniej 2000 wyborców z danego okręgu wyborczego oraz w pojedynczych przypadkach – wskutek nieposiadania przez kandydata prawa wybieralności.

W okresie od zarejestrowania do dnia głosowania okręgowe komisje wyborcze skreśliły z list 73 kandydatów na posłów. W rezultacie w wyborach do Sejmu i do Senatu przeprowadzonych w dniu 25 października 2015 r. wyborcy głosowali na 387 list kandydatów na posłów obejmujących 7 858

kandydatów zgłoszonych przez 17 komitetów wyborczych oraz na 423 kandydatów na senatora zgłoszonych przez 91 komitetów wyborczych.

Na odmowę rejestracji 16 list kandydatów na posłów oraz 6 kandydatów na senatora wniesiono do Państwowej Komisji Wyborczej odwołania na podstawie art. 218 § 2 Kodeksu wyborczego. Państwowa Komisja Wyborcza nie uwzględniła odwołań.

Po zakończeniu rejestracji list Państwowa Komisja Wyborcza przyznała w trybie publicznego losowania jednolite numery listom zarejestrowanym w więcej niż jednym okręgu wyborczym. Otrzymały je w kolejności komitety wyborcze: 1 –Prawo i Sprawiedliwość, 2 - Platforma Obywatelska RP, 3 – Partia Razem, 4 - Komitet KORWiN, 5 - Polskie Stronnictwo Ludowe, 6 - Zjednoczona Lewica SLD+TR+PPS+UP+Zieloni, 7 - „Kukiz'15”, 8 - Nowoczesna Ryszarda Petru, 9 - JOW Bezpartyjni, 10 - Zbigniewa Stonogi, 11- Ruch Społeczny Rzeczypospolitej Polskiej, 12 - Zjednoczeni dla Śląska, 13 - Samoobrona, 14 - Grzegorza Brauna „Szczęść Boże!”, 15 - Kongres Nowej Prawicy.

Kolejny 16 numer przyznała Okręgowa Komisja Wyborcza w Warszawie I liście kandydatów na posłów Komitetu Wyborczego Wyborców Obywatele do Parlamentu zarejestrowanej w okręgu nr 19 oraz Okręgowa Komisja Wyborcza w Opolu liście kandydatów na posłów Komitetu Wyborczego Wyborców Mniejszość Niemiecka zarejestrowanej w okręgu wyborczym nr 21.

5. Państwowa Komisja Wyborcza jeszcze przed zarządzeniem wyborów podała do publicznej wiadomości ustawowe zasady prowadzenia kampanii wyborczej, wskazała uprawnienia i rygory prawne dotyczące finansowania wyborów. Przez cały czas trwania kampanii wyborczej systematycznie przedstawiała i wyjaśniała w różnych formach przepisy prawa wyborczego i procedury wyborcze, zajmowała stanowiska i udzielała wyjaśnień w zakresie różnego rodzaju spraw szczegółowych związanych z kampanią wyborczą, agitacją wyborczą, audycjami wyborczymi.

Kampania wyborcza w większości miejscowości była niezbyt aktywna i przebiegała generalnie bez incydentów. Kampanię prowadzono w różnych formach i zakresie: przeważnie na banerach i plakatach wywieszanych w miejscach publicznych, przez rozdawanie ulotek, wpisy w internecie; rzadko na spotkaniach z wyborcami. W mniejszych miejscowościach formą dominującą były plakaty i ulotki wyborcze. Znaczący wymiar społeczny miała natomiast kampania Komitetów Wyborczych Prawo i Sprawiedliwość oraz Platformy Obywatelskiej RP. W czasie ciszy wyborczej miały miejsce nieliczne, występujące także w trakcie innych wyborów, zdarzenia polegające na rozsyłaniu sms-ów, rozrzucaniu ulotek, wpisach agitacyjnych w internecie, niszczeniu plakatów wyborczych.

6. Lokale wyborcze zostały przygotowane zgodnie z wymaganiami ustawowymi. Były w nich wywieszane obwieszczenia o obwodach głosowania, o listach kandydatów na posłów i kandydatach na senatora, o sposobie głosowania i ważności głosu oddanego na karcie do głosowania. We wszystkich lokalach znajdowały się pomieszczenia bądź miejsca za osłoną mające zapewnić tajność głosowania. Głosowanie trwało od godz. 7.00 do 21.00.

W dniu głosowania tak do obwodowych, jak i okręgowych komisji wyborczych wpłynęło niewiele skarg, pytań i uwag wyborców, dotyczyły w większości nieumieszczenia w spisie wyborców. Jeżeli uwagi były zasadne i wynikały z niedopełnienia przez administrację obowiązku sporządzenia i aktualizacji spisu wyborców, podejmowano działania w celu umożliwienia takim wyborcom udziału w głosowaniu. Zdarzały się jednostkowe interwencje wyborców niedopuszczonych przez komisję do udziału w głosowaniu w związku z podpisem złożonym przez innego wyborcę w nieprzeznaczonej dla niego rubryce spisu wyborców. W takich sytuacjach obwodowe komisje wyborcze starały się, w miarę możliwości, wyjaśnić i sprostować zaistniałą pomyłkę.

Przy czynnościach głosowania i ustalania wyników głosowania w obwodach mogli być obecni mężowie zaufania komitetów wyborczych; byli oni obecni w ca 25% obwodów głosowania. Rzadko wnosili zarzuty i uwagi.

W przeważającej liczbie obwodów głosowania komisje obwodowe prawidłowo ustaliły wyniki głosowania i poprawnie sporządziły protokoły głosowania, które zostały niezwłocznie przekazane okręgowym komisjom wyborczym.

Okręgowe komisje wyborcze, na podstawie protokołów głosowania w obwodach w wyborach do Sejmu, ustaliły protokolarnie wyniki głosowania w okręgu wyborczym. Państwowa Komisja Wyborcza, na podstawie protokołów przekazanych przez okręgowe komisje wyborcze, ustaliła zbiorcze wyniki głosowania na listy kandydatów poszczególnych komitetów wyborczych w skali kraju, określiła które listy są uprawnione do uczestniczenia w podziale mandatów w okręgach wyborczych i zawiadomiła o tym okręgowe komisje wyborcze. Na podstawie otrzymanej informacji okręgowe komisje wyborcze dokonały podziału mandatów pomiędzy uprawnione listy i sporządziły protokoły z wyborów posłów w okręgach wyborczych. Okręgowe komisje wyborcze, po otrzymaniu z wszystkich obwodów protokołów głosowania na kandydatów na senatora, sporządziły następnie protokoły wyników głosowania i wyników wyborów senatorów w okręgach wyborczych. Przy czynnościach tych w większości okręgowych komisji wyborczych byli obecni mężowie zaufania komitetów wyborczych lub upoważnione przez nich osoby. Uwagi i zarzuty mężów zaufania zostały wniesione do protokołów 3 Okręgowych Komisji Wyborczych: w Krakowie II, w Olsztynie i w Warszawie I. Do zarzutów odnieśli się przewodniczący tych Komisji.

7. Państwowa Komisja Wyborcza po otrzymaniu od wszystkich okręgowych komisji wyborczych protokołów wyników głosowania w okręgu wyborczym, protokołów z wyborów posłów w okręgu wyborczym oraz protokołów wyników głosowania i wyników wyborów senatorów i stwierdzeniu prawidłowości wyników głosowania i wyborów w okręgach wyborczych sporządziła obwieszczenia: o wynikach wyborów do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i o wynikach wyborów do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej.

Obwieszczenia zostały ogłoszone w Dzienniku Ustaw z dnia 28 października 2015 r. poz. 1731 i 1732. Przy przekazywaniu protokołów z okręgów wyborczych i sporządzeniu obwieszczeń o wynikach wyborów obecni byli mężowie zaufania Komitetu Wyborczego Prawo i Sprawiedliwość. Nie zgłosili uwag i zarzutów.

8. Wybory do Sejmu i do Senatu w dniu 25 października 2015 r. obserwowali przedstawiciele 31 państw, w tym organów wyborczych, organizacji i instytucji państwowych z Tajwanu, Tajlandii, Kosowa, Europejskiego Stowarzyszenia Urzędników Wyborczych (ACEEO), OBWE-ODIHR. Spotkali się oni z Państwową Komisją Wyborczą, uzyskali informację o rozwiązaniach polskiego prawa wyborczego, w tym dotyczących organizacji wyborów. Obserwowali przebieg głosowania w kilkudziesięciu obwodach głosowania, m.in. w Wałbrzychu, Łodzi, Toruniu, Bydgoszczy, Tczewie.

W ramach współpracy i wymiany doświadczeń Państwowa Komisja Wyborcza zaprosiła na wybory przedstawicieli centralnych organów wyborczych Litwy, Łotwy, Rumunii. Byli oni w wybranych obwodach w okręgach wyborczych w Warszawie i Płocku oraz spotkali się z członkami Okręgowych Komisji Wyborczych i z Państwową Komisją Wyborczą.

9. W dniu 4 listopada 2015 r. o godz. 12.00 Państwowa Komisja Wyborcza dokonała uroczystego wręczenia zaświadczeń o wyborze nowo wybranym posłom, a w dniu 12 listopada 2015 r. - nowo wybranym senatorom.

10. Państwowa Komisja Wyborcza zgodnie z wymogami Kodeksu wyborczego sporządziła i przekazała Prezydentowi Rzeczypospolitej Polskiej, Marszałkowi Sejmu, Marszałkowi Senatu i Sądowi Najwyższemu sprawozdanie z wyborów do Sejmu i do Senatu przeprowadzonych w dniu 25 października 2015 r. Odniosła się także zgodnie z żądaniem Sądu Najwyższego do protestów wyborczych.

Sąd Najwyższy na posiedzeniu w dniu 16 stycznia 2016 r. stwierdził ważność wyborów (sygn. akt III SW 168-169/15). W posiedzeniu Sądu Najwyższego uczestniczył Przewodniczący Państwowej Komisji Wyborczej.

Do Sądu Najwyższego wpłynęło 77 protestów wyborczych. Za uzasadnione w całości lub w części Sąd Najwyższy uznał 27 protestów, ale ustalone naruszenia przepisów Kodeksu wyborczego nie miały wpływu na wynik wyborów. Spośród protestów uzasadnionych w 19 przypadkach stwierdzono błędne ustalenie wyników głosowania przez obwodowe komisje wyborcze dotyczące od 1 do 77 głosów, a polegające najczęściej na omyłkowym przypisaniu głosów innemu kandydatowi z tej samej lub innej listy. Ze względu jednak na niewielką liczbę głosów omyłkowo przypisanych, nie mogła nastąpić zmiana warunków uprawniających do udziału w podziale mandatów między poszczególnymi komitetami, ani zmiana dokonanego podziału mandatów między uprawnione listy, ani też zmiana uzyskanych mandatów z danej listy. W pozostałych 8 protestach zasadnych naruszenia dotyczyły m.in. nieprawidłowości w spisach wyborców, niewysłania pakietu wyborczego do głosowania korespondencyjnego, stemplowania kart do głosowania.

Za nieuzasadnione Sąd Najwyższy uznał 6 protestów. Bez dalszego biegu pozostawił 44 protesty: wniesione przedwcześnie, tj. przed ogłoszeniem wyników wyborów w Dzienniku Ustaw albo po terminie, tj. po upływie 7 dni od ogłoszenia wyników oraz protesty, w których zarzuty nie dotyczyły naruszenia przepisów wyborczych.

D. Wybory uzupełniające do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej

1. W dniu 8 lutego 2015 r. odbyły się wybory uzupełniające do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej w okręgu wyborczym nr 75 w woj. śląskim z siedzibą Okręgowej Komisji Wyborczej w Katowicach. Wybory zarządził Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej postanowieniem z dnia 1 grudnia 2014 r.; postanowienie zostało ogłoszone w Dz.U. z 2014 r. poz. 1732.

Państwowa Komisja Wyborcza uchwałą z dnia 22 grudnia 2014 r. powołała w celu przeprowadzenia wyborów Okręgową Komisję Wyborczą w Katowicach. W skład Komisji weszło sześciu sędziów: pięciu sędziów zgłoszonych przez Ministra Sprawiedliwości (1 sędzia Sądu Apelacyjnego w stanie spoczynku w Katowicach i 4 sędziowie Sądów Rejonowych w Katowicach i Bytomiu) oraz z urzędu, zgodnie z art. 170 § 1 Kodeksu wyborczego, jako przewodniczący Komisji – Komisarz Wyborczy w Katowicach, sędzia Sądu Apelacyjnego w Katowicach.

2. Kandydatów na senatora zgodnie z przepisami Kodeksu wyborczego mogły zgłaszać komitety wyborcze partii politycznych, koalicyjne komitety wyborcze partii politycznych oraz komitety wyborcze wyborców, które w ustawowym terminie do dnia 20 grudnia 2014 r. zawiadomiły Państwową Komisję Wyborczą o zamiarze udziału w wyborach i utworzeniu w tym celu komitetu wyborczego i uzyskały potwierdzenie przyjęcia zawiadomienia. Państwowa Komisja Wyborcza przyjęła zawiadomienia i potwierdziła utworzenie 5 komitetów wyborczych: 3 komitetów wyborczych partii politycznych, jednego koalicyjnego komitetu wyborczego oraz 2 komitetów wyborczych wyborców – w kolejności złożenia zawiadomień: Komitetu Wyborczego Prawo i Sprawiedliwość,

Komitetu Wyborczego Platforma Obywatelska RP, Komitetu Wyborczego Ze Śląska – Nie z Partii, Komitetu Wyborczego Wyborców Janusz Korwin-Mikke – Andrzej Sielanczyk, Komitetu Wyborczego Polskie Stronnictwo Ludowe. Komunikat Państwowej Komisji Wyborczej z dnia 29 grudnia 2014 r. o komitetach wyborczych utworzonych w związku z wyborami uzupełniającymi do Senatu zarządzonymi na dzień 8 lutego 2015 r. został podany na stronie internetowej www.pkw.gov.pl.

Okręgowa Komisja Wyborcza w Katowicach zarejestrowała 3 kandydatów na senatora, zgłoszonych przez Komitet Wyborczy Platforma Obywatelska RP, Komitet Wyborczy Prawo i Sprawiedliwość, Komitet Wyborczy Wyborców Ze Śląska – Nie z Partii. Obwieszczenie Okręgowej Komisji Wyborczej o zarejestrowanych kandydatach zostało rozplakatowane na obszarze okręgu wyborczego oraz podane w internecie.

3. Utworzono ogółem 148 obwodów głosowania, w tym 6 obwodów odrębnych (4 – w szpitalach i po jednym – w domu pomocy społecznej i w zakładzie karnym).

Wójtowie, burmistrzowie i prezydenci miast powołali 148 obwodowych komisji wyborczych. W związku z tym, że uprawnione do dokonania zgłoszeń kandydatów do obwodowych komisji wyborczych były tylko 3 komitety wyborcze, komisje powołano w składach pięcioosobowych. Łącznie w skład komisji obwodowych weszło 740 osób: 368 osób zgłoszonych przez komitety wyborcze, 148 osób wskazanych przez wójtów (burmistrzów, prezydentów miast) spośród pracowników samorządowych oraz 224 osoby powołane spośród wyborców.

4. Państwowa Komisja Wyborcza zapewniła nadzór i pomoc w przygotowaniu i przeprowadzeniu wyborów, w szczególności zostały wydane i zamieszczone na stronie internetowej www.pkw.gov.pl szczegółowe informacje i wyjaśnienia o obowiązujących przepisach prawnych, uprawnieniach wyborców niepełnosprawnych, zasadach finansowania kampanii wyborczej. Przypomniano w nich przepisy dotyczące biernego i czynnego prawa wyborczego, sporządzania spisu wyborców, zgłaszania i rejestrowania kandydatów na senatora, prowadzenia kampanii wyborczej i gospodarki finansowej. Przypomniano ustawowe uprawnienia przysługujące wyborcom niepełnosprawnym, warunki i procedurę głosowania korespondencyjnego, głosowania przez pełnomocnika, głosowania przy pomocy nakładki na kartę do głosowania sporządzonej w alfabecie Braille'a, zasady korzystania w trakcie głosowania w lokalu wyborczym z pomocy innej osoby.

Szczegółowe wyjaśnienia zostały poświęcone problematyce prowadzenia przez komitety wyborcze kampanii wyborczej i gospodarki finansowej podmiotów wyborczych. Przypomniano, że prawo do prowadzenia kampanii wyborczej przysługuje na zasadzie wyłączności, komitetowi wyborczemu, że komitet wyborczy obowiązany jest gromadzić środki finansowe wyłącznie na rachunku bankowym. Środki finansowe komitetu wyborczego partii politycznej i koalicyjnego komitetu wyborczego mogą pochodzić tylko z Funduszu Wyborczego, a środki finansowe komitetu wyborczego wyborców – wyłącznie z wpłat osób fizycznych obywateli polskich stale zamieszkałych na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej oraz z kredytów bankowych zaciągniętych przez komitet. Wpłaty na rzecz komitetu wyborczego można dokonywać jedynie czekiem rozrachunkowym, przelewem lub kartą płatniczą, a łączna suma wpłat od osoby fizycznej nie może przekraczać 15-krotności minimalnego wynagrodzenia za pracę w dniu poprzedzającym ogłoszenie postanowienia o zarządzeniu wyborów (tj. kwoty 25 200 zł), natomiast suma wpłat od kandydata na senatora nie może być wyższa od 45-krotności wynagrodzenia (tj. od kwoty 75 600 zł). Wysokość wydatków komitetu wyborczego na kampanię wyborczą jest ograniczona limitem, który zgodnie z art. 259 § 1 kodeksu wyborczego, oblicza się przez pomnożenie liczby wyborców w kraju ujętych w rejestrach wyborców przez kwotę 0,18 zł i następnie podzielenie

uzyskanego wyniku przez liczbę 100. Liczba wyborców ujętych w rejestrach wyborców według stanu na dzień 30 września 2014 r. wyniosła 30 546 582 osoby, zatem limit wydatków dla komitetu wyborczego wyniósł 54 983,85 zł. Państwowa Komisja Wyborcza przypomniała ponadto, że komitet wyborczy ma obowiązek w terminie 7 dni od utworzyć stronę internetową, na której umieszcza się informacje określone w Kodeksie wyborczym (art. 102 § 1) w szczególności rejestr zaciągniętych kredytów i warunki jego uzyskania, rejestr wpłat przekraczających dozwoloną wysokość (art. 140 § 1 Kodeksu wyborczego) oraz że w ciągu 3 miesięcy od dnia wyborów komitet wyborczy ma obowiązek złożyć PKW sprawozdanie finansowe.

Okręgowa Komisja Wyborcza w Katowicach wykonując zadania wyborcze zapewniła pomoc i nadzorowała czynności związane z ustaleniem obwodów głosowania, rozplakatowaniem obwieszczeń wyborczych, drukiem kart do głosowania i ich dostarczeniem obwodowym komisjom wyborczym.

5. W dniu głosowania lokale wyborcze były otwarte w godzinach określonych Kodeksem wyborczym, tj. od 7.00 do 21.00, głosowanie przebiegło spokojnie. Mężowie zaufania byli obecni w 3 obwodach głosowania (na ogólną liczbę 148 obwodów głosowania), nie wnieśli żadnych uwag co do pracy obwodowych komisji i co do przebiegu głosowania. Przy czynnościach związanych z przyjmowaniem przez Okręgową Komisję Wyborczą protokołów wyników głosowania od obwodowych komisji wyborczych oraz podczas ustalania wyników głosowania i wyników wyborów w okręgu wyborczym uczestniczyła osoba upoważniona do tej czynności przez pełnomocnika Komitetu Wyborczego Prawo i Sprawiedliwość, nie wniosła uwag do pracy OKW.

Okręgowa Komisja Wyborcza w Katowicach niezwłocznie po ustaleniu wyników przez komisje obwodowe, sporządziła w dniu 9 lutego 2015 r. protokół wyników głosowania i wyników wyborów senatora w województwie śląskim w okręgu wyborczym nr 75 i przekazała go Państwowej Komisji Wyborczej. Państwowa Komisja Wyborcza po otrzymaniu protokołu i sprawdzeniu prawidłowości ustalonych wyników sporządziła obwieszczenie o wynikach wyborów uzupełniających do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej przeprowadzonych w dniu 8 lutego 2015 r. Na podstawie ustalonych wyników PKW stwierdziła, że w wyborach uzupełniających do Senatu w województwie śląskim w okręgu nr 75 największą liczbę głosów otrzymał i został wybrany senatorem Czesław Wincenty Ryszka zgłoszony przez Komitet Wyborczy Prawo i Sprawiedliwość. Frekwencja w wyborach uzupełniających wyniosła 7,34%, uprawnionych do głosowania było 207 932 osoby, głosowały 15 272 osoby. Wyniki zostały ogłoszone w Dzienniku Ustaw z dnia 17 lutego 2015 r. poz. 217, a także zamieszczone na stronie www.pkw.gov.pl. Zgodnie z Kodeksem wyborczym sprawozdanie z wyborów uzupełniających Państwowa Komisja Wyborcza przedstawiła Marszałkowi Senatu i Sądowi Najwyższemu.

6. Sąd Najwyższy na posiedzeniu 5 maja 2015 r. stwierdził ważność wyborów uzupełniających do Senatu RP przeprowadzonych w dniu 8 lutego 2015 r. w województwie śląskim w okręgu wyborczym nr 75.

E. Wybory organów jednostek samorządu terytorialnego. Referenda lokalne.

1. Regułą prawa samorządowego jest odnawialność wygasłego w toku kadencji mandatu radnego i mandatu wójta, burmistrza, prezydenta miasta. Zgodnie z Kodeksem wyborczym, w radach gmin niebędących miastami na prawach powiatu na wygasły mandat przeprowadza się odpowiednie wybory: ponowne, uzupełniające, przedterminowe albo wybory nowe. Wybory ponowne przeprowadza się w wyniku orzeczenia przez sąd wygaśnięcia mandatu w trybie protestu wyborczego; wybory uzupełniające – wskutek wygaśnięcia mandatu z przyczyn ustawowo określonych (np.

zrzeczenia się mandatu, śmierci, niezłożenia ślubowania i innych). Wybory przedterminowe do rad (sejmików województw) przeprowadza się w przypadku rozwiązania rady czy sejmiku przez Sejm z powodu powtarzającego się naruszenia Konstytucji lub ustaw oraz wskutek odwołania w referendum lokalnym. Ponadto, w powiecie i województwie wybory są przeprowadzane jeśli rada lub sejmik w ciągu 3 miesięcy od ogłoszenia wyników wyborów nie dokonają wyboru swoich organów wykonawczych, czego skutkiem jest ich rozwiązanie z mocy prawa. Wybory nowych rad są przeprowadzane w przypadku zmian w podziale terytorialnym państwa. Wybory przedterminowe wójta, burmistrza, prezydenta miasta przeprowadza się w przypadkach odmowy złożenia ślubowania; zrzeczenia się mandatu; braku prawa wybieralności w dniu wyborów lub jego utraty; naruszenia ustawowego zakazu łączenia funkcji wójta z wykonywaniem funkcji lub działalności określonych w innych przepisach, bądź trwałej niezdolności do pracy orzeczonej zgodnie z przepisami prawa; z powodu odwołania w referendum; odwołania przez Prezesa Rady Ministrów z powodu powtarzającego się naruszenia Konstytucji lub ustaw; zmian w podziale terytorialnym państwa oraz wskutek śmierci osoby sprawującej tę funkcję.

W 2015 r. przeprowadzonych zostało ogółem 431 akcji wyborczych: 371 wyborów uzupełniających do rad gmin i w miastach niebędących miastami na prawach powiatu; 50 wyborów ponownych; 1 nowe wybory (do Rady Miasta Zielona Góra i Prezydenta Zielonej Góry); 6 wyborów przedterminowych wójta i burmistrza; 3 referenda gminne w sprawie odwołania organu jednostki samorządu terytorialnego.

2. W radach miast na prawach powiatu, radach powiatów i sejmikach województw oraz w radach dzielnic m.st. Warszawy mandat radnego wygasł w toku kadencji obejmuje kandydat z tej samej listy, który w wyborach uzyskał kolejno największą liczbę głosów, a nie utracił prawa wybieralności.

W 2015 r. wygasł w tych jednostkach i zostały obsadzone w ustawowym trybie 1458 mandatów radnych: 511 radnych gmin, 28 radnych dzielnic m.st. Warszawy, 197 radnych miast, 621 radnych powiatów, 101 radnych sejmików województw. Przyczynami wygaśnień było najczęściej zrzeczenie się mandatu – 640 przypadków, z tego w większości w związku z wyborem na wójta (burmistrza, prezydenta); 28 mandatów wygasło wskutek naruszenia ustawowego zakazu łączenia wykonywania mandatu z wykonywaniem zabronionej funkcji bądź działalności; 17 – wskutek utraty wybieralności; 64 z powodu orzeczenia o nieważności wyboru; 21 – wskutek odmowy złożenia ślubowania; 6 – w związku z niezłożeniem oświadczenia o stanie majątkowym, w 128 przypadkach wskutek śmierci radnego.

Organizację i przeprowadzanie wyborów i zmian w składach rad zapewniają i prowadzą właściwi terytorialnie komisarze wyborczy.

F. Kontrola finansowania wyborów

1. Z ustaloną w Kodeksie wyborczym zasadą jawności finansowania wyborów wiąże się obowiązek komitetów wyborczych uczestniczących w wyborach złożenia właściwemu organowi wyborczemu sprawozdania finansowego o przychodach, wydatkach i zobowiązaniach komitetu wraz z informacją o uzyskanych kredytach bankowych. Państwowa Komisja Wyborcza i odpowiednio komisarze wyborczy po zbadaniu sprawozdań pod względem prawidłowości formalnej i merytorycznej, przyjmują sprawozdanie bez zastrzeżeń lub przyjmują je wskazując na uchybienie, albo odrzucają sprawozdanie. Przy tym zakres badania sprawozdania i podstawy jego odrzucenia są enumeratywnie określone w ustawie.

W 2015 r. Państwowa Komisja Wyborcza zbadała:

- 1) 31 sprawozdań złożonych przez komitety wyborcze uczestniczące w wyborach samorządowych przeprowadzonych w dniach 16 i 30 listopada 2014 r.; w wyniku zbadania sprawozdań PKW przyjęła bez zastrzeżeń sprawozdania 8 komitetów wyborczych, sprawozdania 18 komitetów wyborczych przyjęła ze wskazaniem uchybień, a sprawozdania 5 komitetów wyborczych odrzuciła, ponieważ zawierały naruszenia skutkujące bezwzględny tego nakazem, polegające na przyjęciu przez komitety niedozwolonych korzyści majątkowych oraz środków finansowych od osób fizycznych;
- 2) 19 sprawozdań komitetów wyborczych uczestniczących w wyborach do Parlamentu Europejskiego przeprowadzonych 25 maja 2014 r.; w wyniku badania Państwowa Komisja Wyborcza przyjęła bez zastrzeżeń sprawozdania 6 komitetów, sprawozdania 8 przyjęła ze wskazaniem uchybienia, a sprawozdania 5 komitetów odrzuciła.
- 3) 4 sprawozdania komitetów wyborczych uczestniczących w wyborach uzupełniających do Senatu RP w okręgu nr 75 przeprowadzonych 8 lutego 2015 r., z tego sprawozdania 3 komitetów przyjęła bez zastrzeżeń, a sprawozdanie 1 komitetu odrzuciła;
- 4) 26 sprawozdań komitetów wyborczych uczestniczących w wyborach uzupełniających do Senatu RP w okręgach wyborczych nr 47, 73 i 82, przeprowadzonych w dniu 7 września 2014 r. Państwowa Komisja Wyborcza po zbadaniu sprawozdań przyjęła bez zastrzeżeń sprawozdania 11 komitetów wyborczych, ze wskazaniem uchybień – sprawozdania 13 komitetów, a sprawozdania 2 komitetów wyborczych odrzuciła z powodu przyjęcia przez te komitety odpowiednio niedozwolonych korzyści majątkowych o charakterze niepieniężnym oraz środków pieniężnych pochodzących od osoby fizycznej.

Ponadto w II połowie 2015 r. do Państwowej Komisji Wyborczej wpłynęło 20 sprawozdań komitetów wyborczych uczestniczących w wyborach Prezydenta RP przeprowadzonych w dniach 10 i 24 maja 2015 r. oraz 8 sprawozdań komitetów uczestniczących w wyborach do Sejmu i do Senatu przeprowadzonych dnia 25 października 2015 r. Państwowa Komisja Wyborcza przystąpiła do badania tych sprawozdań.

2. Komisarze wyborczy przyjęli do zbadania 12 399 sprawozdań komitetów wyborczych uczestniczących w wyborach samorządowych w 2014 r., w wyborach przeprowadzonych w toku kadencji i w referendach w sprawie odwołania organów jednostek samorządu terytorialnego.

III. Realizacja innych zadań

A. Kontrola gospodarki finansowej partii politycznych

1. Państwowa Komisja Wyborcza zakończyła badanie informacji i sprawozdań partii politycznych w zakresie gospodarki finansowej w 2014 r. Zgodnie z ustawą o partiach politycznych – partie polityczne i koalicje partii, które w wyborach do Sejmu otrzymają odpowiednio co najmniej 3% i 6% ważnych głosów, są uprawnione do otrzymywania przez okres kadencji Sejmu subwencji z budżetu państwa na działalność statutową. Mają jednocześnie obowiązek corocznego składania Państwowej Komisji Wyborczej informacji finansowej o otrzymanej subwencji i poniesionych wydatkach z subwencji. W 2014 r. obowiązek taki miało 5 partii politycznych, które w wyborach do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, przeprowadzonych w dniu 9 października 2011 r. uzyskały więcej niż 3% głosów (Polskie Stronnictwo Ludowe, Prawo i Sprawiedliwość, Sojusz Lewicy Demokratycznej,

Platforma Obywatelska RP, Twój Ruch). Państwowa Komisja Wyborcza przyjęła bez zastrzeżeń informacje 4 partii politycznych, a informację 1 partii przyjęła ze wskazaniem uchybień; wskazane uchybienie polega na sporządzeniu informacji niezgodnie ze stanem faktycznym.

2. W każdym roku partie polityczne składają również sprawozdania o źródłach pozyskania środków finansowych, w tym o kredytach bankowych i warunkach ich uzyskania oraz o wydatkach poniesionych ze środków Funduszu Wyborczego w poprzednim roku. Obowiązek złożenia sprawozdania za rok 2014 miały 73 partie polityczne, sprawozdania złożyło 69 partii. Państwowa Komisja Wyborcza zbadała wszystkie przedłożone sprawozdania, przyjęła sprawozdania 62 partii politycznych, z tego bez zastrzeżeń sprawozdania 43 partii politycznych, a sprawozdania 19 partii ze wskazaniem uchybień. Uchybienia polegały przede wszystkim na sporządzeniu sprawozdania z błędami, niezgodnie ze stanem faktycznym, wydatkowaniu środków Funduszu Wyborczego na cele pozawyborcze, niepowołaniu pełnomocnika finansowego Funduszu Wyborczego, nieutworzeniu rachunku bankowego i nieprowadzeniu rachunkowości, przyjmowaniu wpłat w formie gotówkowej. Państwowa Komisja Wyborcza odrzuciła sprawozdania 7 partii politycznych, w których stwierdzone nieprawidłowości w prowadzeniu gospodarki finansowej są objęte ustawowym rygorem odrzucenia, a polegały w szczególności na: przyjęciu przez partię wartości niepieniężnych od osób prawnych; gromadzeniu środków finansowych poza rachunkiem bankowym; gromadzeniu i wydatkowaniu środków na zadania wyborcze poza Funduszem Wyborczym; przyjmowaniu środków finansowych ze źródeł niedozwolonych, co uniemożliwiło stwierdzenie zgodności gospodarki finansowej z przepisami ustawowymi.
3. Państwowa Komisja Wyborcza wykonuje zadania związane z badaniem informacji i sprawozdań finansowych w oparciu o opinie i raporty sporządzone przez biegłych rewidentów oraz we własnym zakresie szczegółowo bada i analizuje sprawozdania i dokumenty finansowe dołączone do sprawozdań. Podmiotom zobowiązanym do złożenia sprawozdań przypomina się ponadto o ich obowiązkach sprawozdawczych, wielokrotnie były udzielane w tych sprawach informacje i wyjaśnienia.

B. Rejestr korzyści

Zgodnie z przepisami ustawy o ograniczeniu prowadzenia działalności gospodarczej przez osoby pełniące funkcje publiczne – Państwowa Komisja Wyborcza i w określonym przez Komisję zakresie komisarze wyborczy, prowadzą Rejestr Korzyści. Do Państwowej Komisji Wyborczej informacje o uzyskanych korzyściach zgłaszają członkowie Rady Ministrów, sekretarze i podsekretarze stanu w Kancelarii Prezesa Rady Ministrów i ministerstwach, kierownicy urzędów centralnych, wojewodowie i wicewojewodowie oraz do końca 2015 r., marszałkowie województw. Odpowiednio do właściwych terytorialnie komisarzy wyborczych zgłoszenia korzyści dokonują marszałkowie (od 1 stycznia 2016 r.) i wicemarszałkowie województw, członkowie zarządów, sekretarze i skarbnicy województw; starostowie, członkowie zarządów, sekretarze i skarbnicy powiatów; wójtowie, burmistrzowie, prezydenci miast oraz ich zastępcy, sekretarze i skarbnicy gmin. Zakres informacji objętych obowiązkiem zgłoszenia do Rejestru Korzyści jest określony w ustawie i dotyczy osób pełniących funkcje publiczne i ich współmałżonków. Informacje w Rejestrze są na bieżąco aktualizowane niezwłocznie po ich zgłoszeniu do Rejestru, natomiast informacje dotyczące osób, które przestały pełnić funkcje przewidziane w ustawie, znajdują się w archiwalnej części Rejestru. Rejestr jest prowadzony elektronicznie i udostępniony w Biuletynie Informacji Publicznej. Państwowa Komisja Wyborcza przypomina każdorazowo osobom, które objęły określoną funkcję publiczną o powinności złożenia informacji i przesyła w tym celu odpowiedni wzór formularza „Zgłoszenia do Rejestru Korzyści”. Informuje

jednocześnie o ustawowym wymogu zgłoszenia informacji o aktualizacji danych zawartych w rejestrze, w przypadku ich zmiany. Zgłoszenia do Rejestru Korzyści składa Państwowa Komisja Wyborczej i komisarzom wyborczym ponad 12 tys. osób pełniących funkcje publiczne (i ich współmałżonkowie).

C. Nadzór nad rejestrem wyborców

1. Państwowa Komisja Wyborcza zgodnie z Kodeksem wyborczym sprawuje nadzór nad prowadzeniem i aktualizowaniem stałego rejestru wyborców. Rejestr jest prowadzony w każdej gminie i obejmuje osoby stale zamieszkałe na obszarze gminy, którym przysługuje prawo wybierania. Rejestr służy do sporządzenia spisów wyborców w wyborach Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, wyborach do Sejmu i do Senatu, wyborach do Parlamentu Europejskiego, wyborach samorządowych, a także do sporządzania wykazów osób uprawnionych do udziału w referendach ogólnokrajowych i lokalnych. Komisarze wyborczy i delegatury Krajowego Biura Wyborczego dokonują systematycznych kontroli prawidłowości prowadzenia rejestru, nadzorują aktualizację danych w rejestrze, udzielają bieżącej pomocy w tych sprawach. Dane rejestru są zamieszczone na stronie internetowej PKW w układzie kwartalnym; obejmują one ogólną liczbę wyborców, w tym wyborców ujętych z urzędu oraz wpisanych na własny wniosek z wyodrębnieniem wyborców – obywateli państw członkowskich Unii Europejskiej. Według stanu na dzień 30 września 2015 r. w rejestrze wyborców na obszarze kraju było ujętych 30 468 995 osób, w tym 30 249 476 osób wpisanych z urzędu i 219 519 osób wpisanych na własny wniosek, z tego 1020 osób obywateli państw Unii Europejskiej wpisanych na własny wniosek w celu udziału w wyborach na terenie Rzeczypospolitej Polskiej. Aktualne dane z rejestru według powiatów i według gmin w poszczególnych powiatach są dostępne na stronach internetowych komisarzy wyborczych.
2. W 2015 r. Państwowa Komisja Wyborcza i Krajowe Biuro Wyborcze podejmowały ponadto inne działania na rzecz zapewnienia aktualnego rejestru wyborców i następnie sporządzenia prawidłowych spisów wyborców do głosowania w wyborach Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, w referendum ogólnokrajowym oraz w wyborach do Sejmu i do Senatu. W szczególności w związku z wejściem w życie z dniem 1 marca 2015 r. zmienionej ustawy o ewidencji ludności i zmianą wzoru dowodu osobistego (bez informacji o miejscu zamieszkania) w styczniu 2015 r. odbyło się w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych robocze spotkanie eksperta z Zespołu Prawnego i Organizacji Wyborów w Krajowym Biurze Wyborczym z podsekretarzem stanu i dyrektorami departamentów spraw obywatelskich i Ewidencji Państwowych MSW, na temat ewentualnych problemów związanych ze sporządzaniem spisów wyborców i udziałem w głosowaniu.

Tej problematyce poświęcone było następnie zorganizowane z inicjatywy PKW jej spotkanie z przedstawicielami Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i organizacjami społecznymi zrzeszającymi samorządy. W wyniku tego spotkania właściwe służby MSW podjęły szereg dodatkowych działań, które pomogły samorządom w sporządzeniu prawidłowych spisów wyborców; MSW zapewniło ponadto samorządom w dniu wyborów wsparcie serwisowo-techniczne.

D. Tworzenie informatycznego systemu wyborczego

Szef Krajowego Biura Wyborczego powołał Zespół Ekspertki w sprawie systemu informatycznego w wyborach: Wsparcie Organów Wyborczych (WOW). Państwowa Komisja Wyborcza zleciła zespołowi sporządzenie raportu na temat działania systemu informatycznego stosowanego w wyborach samorządowych w listopadzie 2014 r. i dokonała analizy tego raportu.

Prowadzono ponadto prace nad utworzeniem nowego systemu informatycznego do obsługi wyborów. Jako założenie główne przyjęto zastosowanie systemu w wyborach parlamentarnych jesienią 2015 r., zaś zakres wsparcia informatycznego w wyborach Prezydenta zarządzonych na dzień 10 maja 2015 r. został uzależniony od wyników testów funkcjonalnych i wydajnościowych systemu.

- Państwowa Komisja Wyborcza na posiedzeniu w dniu 20 kwietnia 2015 r. zapoznała się z wynikami pierwszego ogólnopolskiego testu informatycznego wspomagającego, przeprowadzonego dnia 14 kwietnia 2015 r. Test nie ujawnił żadnych nieprawidłowości funkcjonalnych, prace nad nowym oprogramowaniem WOW postępowały planowo. Testem objęto poprawność funkcjonalną działania wszystkich elementów oprogramowania, brały w nim udział wszystkie delegatury Krajowego Biura Wyborczego oraz gminy, które zgłosiły chęć uczestnictwa w teście. Państwowa Komisja Wyborcza dopuściła system informatyczny do dalszych testów obciążeniowych, które przeprowadzono w dniach 21 i 28 kwietnia 2015 r.

- W II teście, w dniu 21 kwietnia 2015 r. uczestniczyły wszystkie Delegatury Krajowego Biura Wyborczego oraz istotnie większa niż w I teście liczba gmin. Test przeprowadzono w godzinach 8.00 - 12.00, na serwer Państwowej Komisji Wyborczej wysłano z poziomu gmin blisko 9 000 protokołów testowych oraz 14 500 testowych raportów o frekwencji. Następnie pełnomocnicy ds. informatyki okręgowych komisji wyborczych zatwierdzili przesłane protokoły weryfikując jednocześnie ich zgodność. Test wykazał poprawne funkcjonowanie użytych elementów aplikacji. System działał sprawnie, stabilnie, nie odnotowano przeciążeń ani spowolnionej reakcji. Nie natrafiono na żadne problemy związane z niepoprawnym zachowaniem kalkulatora wyborczego. Nie stwierdzono błędów krytycznych uniemożliwiających pracę w programie oraz takich, które wskazywałyby na niewłaściwe założenia projektu w testowanym zakresie.

- III generalny test Systemu Wsparcia Organów Wyborczych (WOW) przeprowadzono w dniu 28 kwietnia 2015 r. Uczestniczyły w nim Delegatury Krajowego Biura Wyborczego i wszyscy użytkownicy z gmin i obwodowych komisji wyborczych.

W godzinach 9.00 – 12.00 na serwer Państwowej Komisji Wyborczej wysłano z poziomu gmin i obwodów blisko 28 000 protokołów testowych oraz 25 000 raportów o frekwencji. Następnie pełnomocnicy ds. informatyki okręgowych komisji wyborczych zatwierdzili przesłane protokoły, weryfikując jednocześnie ich zgodność.

Trzeci test, podobnie jak dwa wcześniejsze, wykazał poprawne funkcjonowanie użytych elementów aplikacji, nie stwierdzono błędów uniemożliwiających pracę w programie. Test był jednocześnie główną próbą wydajnościową serwerów, która wypadła pozytywnie. Państwowa Komisja Wyborcza na podstawie raportów o wynikach testów przeprowadzonych dopuściła wykorzystanie techniki elektronicznej w wyborach Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej zarządzonych na dzień 10 maja 2015 r., referendum ogólnokrajowym w dniu 7 września 2015 r. i w wyborach parlamentarnych przeprowadzonych 25 października 2015 r.

- Prace nad rozwojem i usprawnianiem systemu informatycznego WOW są cały czas prowadzone. M.in. system został dostosowany do wykorzystania przy ustalaniu wyników wyborów uzupełniających do Senatu zarządzonych na dzień 6 marca 2016 r. w okręgu wyborczym nr 59.

IV. Wymiana i upowszechnianie doświadczeń

1. Państwowa Komisja Wyborcza i Krajowe Biuro Wyborcze gromadzą systematycznie doświadczenia

z przeprowadzania wyborów, stosowania przepisów prawa wyborczego, funkcjonowania instytucji wyborczych. Uzyskane opinie, spostrzeżenia i postulaty są analizowane i wykorzystywane jako materiał źródłowy do ocen stosowania prawa wyborczego oraz formułowania wniosków w zakresie jego usprawnienia. W szczególności w pierwszym kwartale 2016 r. przedstawiona zostanie Prezydentowi RP, Marszałkom Sejmu i Senatu oraz Prezesowi Rady Ministrów informacja o realizacji przepisów Kodeksu wyborczego wraz z propozycjami ich zmian.

Państwowa Komisja Wyborcza odpowiednio do sygnalizowanych jej potrzeb bierze udział w różnych formach i zakresie, w pracach prowadzonych w Sejmie i Senacie oraz inicjatywach Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej dotyczących przepisów prawa wyborczego.

- Na prośbę Komisji Praworządności i Petycji Senatu Rzeczypospolitej Polskiej Państwowa Komisja Wyborcza przedstawiła w dniu 3 czerwca 2015 r. opinię do ustawy o zmianie ustawy Kodeks wyborczy; zmiany w ustawie obejmują m.in. podawanie w protokołach głosowania przyczyn nieważności głosów oraz wprowadzenie przezroczystych urn do głosowania. W pracach nad ustawą w sejmowej Komisji Nadzwyczajnej do spraw zmian w kodyfikacjach uczestniczył zastępca przewodniczącego PKW sędzia W. Koziół.
 - W dniu 8 czerwca 2015 r. na prośbę sejmowej Komisji Łączności z Polakami za Granicą Państwowa Komisja Wyborcza sporządziła informację o przeprowadzonych w dniach 10 i 24 maja 2015 r. głosowaniach w obwodach utworzonych za granicą. Komisja sejmowa rozpatrzyła i przyjęła informacje na posiedzeniu w dniu 10 czerwca 2015 r., w posiedzeniu uczestniczył dyrektor Zespołu Kontroli Finansowania Partii Politycznych i Kampanii Wyborczych - K. Lorentz.
 - W posiedzeniu wspólnym senackich Komisji: Ustawodawczej, Praw Człowieka, Praworządności i Petycji, Budżetu i Finansów Publicznych, Samorządu Terytorialnego i Administracji Państwowej w dniu 14 maja 2015 r. oraz w posiedzeniu Senatu Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 20 maja 2015 r. uczestniczył – z upoważnienia PKW – dyrektor K. Lorentz. Tematem posiedzeń była kwestia zgody Senatu na zarządzenie przez Prezydenta RP referendum ogólnokrajowego.
 - W dniu 17 czerwca 2015 r. zastępca przewodniczącego PKW sędzia S. Marciniak uczestniczył w dyskusji na temat „System wyborczy – JOW wobec społeczeństwa obywatelskiego”, zorganizowanej w Pałacu Prezydenckim w ramach Forum Debaty Publicznej.
 - W dniu 9 września 2015 r. Szef Krajowego Biura Wyborczego B. Tokaj i dyrektor Zespołu Informatyki w Krajowym Biurze Wyborczym M. Benke uczestniczyli w posiedzeniu sejmowej Komisji Administracji i Cyfryzacji poświęconym przygotowaniu Krajowego Biura Wyborczego do przeprowadzenia wyborów do Sejmu i do Senatu w dniu 25 października 2015 r. B. Tokaj i M. Benke przedstawili wyczerpujące informacje o przygotowaniach do wyborów, w tym w zakresie programu informatycznego Wspieranie Organów Wyborczych (WOW) oraz udzielili odpowiedzi na pytania w tych sprawach; sejmowa Komisja przyjęła informację do akceptującej wiadomości.
2. Współdziałano z Ministerstwem Administracji i Cyfryzacji, a następnie z Ministerstwem Spraw Wewnętrznych i Administracji – w sprawach związanych z zarządzeniem wyborów przedterminowych rad i wójtów oraz dotyczących zmian granic jednostek samorządu terytorialnego; z Ministrem Sprawiedliwości w sprawach sędziów kandydujących na funkcję komisarzy wyborczych i do składów komisji wyborczych; z Ministrem Spraw Wewnętrznych na temat sporządzania spisów wyborców w związku ze zmienioną ustawą o ewidencji ludności i dowodami osobistymi; z Ministrem Administracji i Cyfryzacji w sprawach związanych z realizacją przepisów dotyczących dokonywania

zmian w składach rad w czasie trwania kadencji; z Ministrem Spraw Zagranicznych w sprawach organizacji wyborów za granicą; z Rzecznikiem Praw Obywatelskich na temat głosowania osób niepełnosprawnych.

3. Państwowa Komisja Wyborcza przywiązuje dużą wagę do upowszechniania w różnych formach wiedzy o prawie wyborczym, jego instytucjach i rozwiązaniach, uznając działalność w tym zakresie za stałe zadanie Komisji i Krajowego Biura Wyborczego nie tylko w czasie wyborów, ale też w czasie niewyborczym.
 - W 2015 r. rozpoczęło działanie biuro prasowe Państwowej Komisji Wyborczej i Krajowego Biura Wyborczego. W okresach wyborczych prowadzono szeroką akcję informacyjną na temat realizacji praw wyborczych i poszczególnych czynności wyborczych. Działalność informacyjna prowadzona jest także po wyborach za pośrednictwem dotychczasowej strony internetowej pkw.gov.pl; Powstały także strony internetowe dotyczące poszczególnych wyborów, kanał youtube i strona na facebooku, które przekazują aktualności wyborcze w prostej i przystępnej dla szerokiego odbiorcy formie. Od 13 maja 2015 r. do 15 listopada 2015 r. było na nich ponad 589 tys. wyświetleń.
 - Znaczące forum wymiany doświadczeń stanowią coroczne obchody Światowego Dnia Wyborów, odbywające się w każdy pierwszy czwartek lutego. W 2015 r. X Obchody Dnia Wyborów miały miejsce w Centrum Studiów Wyborczych na Uniwersytecie Mikołaja Kopernika w Toruniu. Wykład im. Prof. Waława Komarnickiego wygłosił prof. dr hab. Zbigniew Witkowski pt. „Siedem grzechów głównych polskiej klasy politycznej wobec wyborców, wyborów i prawa wyborczego”. Przewodniczący PKW sędzia W. Hermeliński i sekretarz B. Tokaj odbyli ponadto robocze spotkania z kierownikami Centrów Studiów Wyborczych w Toruniu – prof. A. Sokalą i w Łodzi – prof. K. Skotnickim. Problematyce prawa wyborczego z okazji Światowego Dnia Wyborów poświęcona także była w dniu 5 lutego 2015 r. konferencja w Zamościu, zorganizowana przez Komisarza Wyborczego w Zamościu sędzię T. Bodys, w której uczestniczył zastępca przewodniczącego PKW sędzia W. Kozielowicz. Otwierając konferencję Komisarz przypomniała genezę i znaczenie Światowego Dnia Wyborów. Sędzia Kozielowicz wygłosił referat okolicznościowy pt. „Udział Sądu Najwyższego w kontroli procesu wyborczego w Polsce”. W konferencji wzięli udział przedstawiciele samorządów, urzędnicy wyborczy, młodzież szkół ponadgimnazjalnych.
4. Państwowa Komisja Wyborcza odbyła szereg spotkań na tematy wyborcze z wieloma podmiotami i organizacjami pozarządowymi.
 - W dniu 9 marca 2015 r. Przewodniczący PKW W. Hermeliński, zastępca przewodniczącego W. Kozielowicz i Sekretarz Komisji B. Tokaj spotkali się z delegacją Biura Instytucji Demokratycznych i Praw Człowieka (ODIHR) OBWE na temat przygotowań i obserwacji wyborów. Odpowiednio, w sprawach szczegółowych spotykali się z ODIHR dyrektorzy Zespołów Prawnego i Organizacji Wyborów – L. Gajzler oraz Kontroli Finansowania Partii Politycznych i Kampanii Wyborczych – K. Lorentz.
 - W dniu 27 kwietnia 2015 r. przewodniczący Komisji W. Hermeliński, zastępcy przewodniczącego S. Marciniak i W. Kozielowicz oraz sekretarz B. Tokaj spotkali się z ekspertami i działaczami Fundacji Stefana Batorego. Rozmawiano o sposobie informowania wyborców w wyborach Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej 10 maja br., a jesienią do Sejmu i Senatu, o wyjaśnianiu alternatywnych sposobów głosowania, ułatwieniach dla wyborców niepełnosprawnych.

Ustalono kierunki współdziałania w tym zakresie.

- W dniu 16 czerwca 2015 r. zastępca przewodniczącego PKW sędzia W. Kozielowicz uczestniczył w sympozjum na temat: „Wiarygodność wyborów samorządowych: analiza ilościowa”, zorganizowanym przez Centrum Badań Ilościowych nad Polityką na Uniwersytecie Jagiellońskim w Krakowie. Analizowano i dyskutowano nad wynikami ilościowymi wyborów, m.in. w zakresie przyczyn głosów nieważnych, „książeczkowej” karty do głosowania, analizowano czy sposób przeprowadzenia wyborów prowadził do wyników statystycznie nieobciążonych.
- W dniu 3 września 2015 r. Państwowa Komisja Wyborcza odbyła spotkanie z przedstawicielami Fundacji im. Stefana Batorego, Fundacji „Integracja” i Fundacji Instytutu Spraw Publicznych na temat inicjatyw i działań na rzecz rozwijania wiedzy obywateli i instytucji o prawach wyborczych. Oceniono, że działania w tym zakresie są coraz szersze i prowadzone w różnych sferach organizacji wyborów ustalając jednocześnie, że edukacja wyborcza jest potrzebna na stałe i współdziałanie w tym obszarze powinno być rozwijane i umacniane między organami wyborczymi i organizacjami.
- W ramach współdziałania z Fundacją im. Stefana Batorego i Naczelną Dyrekcją Archiwów Państwowych Państwowa Komisja Wyborcza poleciła dyrektorom Krajowego Biura Wyborczego wystąpienie do dyrektorów archiwów państwowych o przekwalifikowanie kart do głosowania z 1000 losowo wybranych obwodów do kategorii A i przekazanie ich do archiwów. Umożliwiło to przeprowadzenie przez Fundację projektu badawczego, dotyczącego wglądu w karty do głosowania w wyborach samorządowych do sejmików województw przeprowadzonych w 2014 r., w celu ustalenia przyczyn nieważności znaczącej liczby oddanych głosów. Badaniem objęto 52 tys. kart do głosowania w wyborach do sejmików województw ze 100 obwodów głosowania z terenu kraju. Raport z badań Fundacja zapowiedziała na pierwsze półrocze 2016 r.
- W dniach 17-19 września na Uniwersytecie Zielonogórskim odbyły się obrady 57 Zjazdu Katedr Prawa Konstytucyjnego na temat: „Aktualne zagadnienia polskiego prawa wyborczego”; w konferencji uczestniczył sędzia S. Marciniak – zastępca przewodniczącego Państwowej Komisji Wyborczej.
- W dniu 28 września 2015 r. Przewodniczący PKW sędzia W. Hermeliński i Sekretarz Komisji B. Tokaj odbyli spotkanie z przedstawicielami Ruchu Kontroli Wyborów poświęcone omówieniu i wyjaśnieniu zgłoszonych przez RKW uwag i propozycji dotyczących procedur wyborczych i organizacji wyborów.
- W dniu 30 września 2015 r. zastępca przewodniczącego PKW sędzia W. Kozielowicz wziął udział w konferencji szkoleniowej w Telewizji Polskiej S.A. poświęconej zasadom relacjonowania w Telewizji kampanii wyborczej; sędzia przypomniał obowiązujące przepisy prawne w tym zakresie.
- 30 września 2015 r. w spotkaniu z dziennikarzami mediów ukraińskich zorganizowanym przez Fundację Solidarności Międzynarodowej i USAID uczestniczył K. Lorentz – dyrektor Zespołu Kontroli Finansowania Partii Politycznych i Kampanii Wyborczych w Krajowym Biurze Wyborczym.
- W dniu 13 października 2015 r. przewodniczący Państwowej Komisji Wyborczej W. Hermeliński i sekretarz Komisji B. Tokaj spotkali się z delegacją Biura Instytucji Demokratycznych i Praw Człowieka (ODIHR – OBWE) na temat wyborów do Sejmu i Senatu zarządzonych na 25 października 2015 r. Kolejne szczegółowe spotkania z przedstawicielami OBWE poświęcone

poszczególnym procedurom prawa wyborczego odbyli w dniach 15 i 16 października 2015 r. dyrektor Zespołu Prawnego i Organizacji Wyborów L. Gajzler i koordynator do spraw komunikacji społecznej M. Kołtunowska. Odpowiednio w dniu 28 października 2015 r. spotkanie z OBWE na temat wyborów przeprowadzonych w dniu 25 października br. odbyli zastępca przewodniczącego PKW sędzia S. Marciniak i dyrektor L. Gajzler.

- W dniu 16 listopada 2015 r. z przedstawicielami organizacji Politikoffee z Kambodży spotkał się dyrektor Zespołu Kontroli Finansowania Partii Politycznych i Kampanii Wyborczych K. Lorentz; tematem zainteresowania gości był polski system wyborczy.
 - W dniu 27 listopada 2015 r. Przewodniczący PKW W. Hermeliński i Sekretarz B. Tokaj odbyli spotkanie z Ministrem Sprawiedliwości Z. Ziobro, poświęcone współdziałaniu w sprawach udziału i roli sędziów w składach komisji wyborczych.
 - W dniu 2 grudnia 2015 r. Szef Krajowego Biura Wyborczego minister B. Tokaj i dyrektor Zespołu Informatyki Wyborczej M. Benke odbyli spotkanie z Podsekretarzem Stanu w Ministerstwie Sprawiedliwości B. Świączkowskim na temat systemów informatycznych.
 - W dniu 15 grudnia 2015 r. spotkanie w Krajowym Biurze Wyborczym odbyli przedstawiciele samorządu terytorialnego, organizacji pozarządowych i mediów z Ukrainy. Z delegacją spotkał się dyrektor Zespołu Kontroli Finansowania Partii Politycznych i Kampanii Wyborczych K. Lorentz; tematem były regulacje polskiego prawa wyborczego w sprawach finansowania wyborów.
5. Państwowa Komisja Wyborcza współdziała na bieżąco z komisarzami wyborczymi w zakresie realizacji ich zadań, gromadzi doświadczenia ich pracy, pomaga w rozwiązywaniu bieżących problemów. Ważną formę współpracy stanowią wyjaśnienia i opinie udzielane przez PKW na pytania zgłaszane przez komisarzy wyborczych w sprawach wyborczych i odpowiednio zasięganie ich opinii przez Komisję na temat funkcjonowania przepisów prawa wyborczego w praktyce.

Stalą praktyką jest odbywanie okresowych narad Państwowej Komisji Wyborczej i kierownictwa Krajowego Biura Wyborczego z komisarzami wyborczymi i dyrektorami delegatur Krajowego Biura Wyborczego. W 2015 r. spotkanie takie odbyło się w dniach 29-30 czerwca w Lidzbarku Warmińskim, woj. kujawsko-pomorskie. Dokonano oceny organizacji i przebiegu wyborów Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej przeprowadzonych 10 i 24 maja 2015 r. oraz omówiono zadania w zakresie organizacji referendum ogólnokrajowego zarządzanego na 6 września 2015 r., a także wstępnie zadania dotyczące przygotowania wyborów do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej, przypadające w IV kwartale 2015 r. Ponadto, zgodnie z ukształtowanym zwyczajem, w ramach wymiany doświadczeń w zakresie praktycznej realizacji zadań określonych w ustawach wyborczych Komisarze Wyborczy w Koszalinie, Krakowie i Zamościu przedstawili problemowe referaty na tematy: wygaśnięcia mandatu radnego; naruszeń przepisów wyborczych przez członków obwodowych komisji wyborczych i ich odpowiedzialności; realizacji przez organy wyborcze funkcji informacyjno-edukacyjnej.

- Za pożyteczną formę współdziałania uznano indywidualne wizyty członków Państwowej Komisji Wyborczej w siedzibach komisarzy wyborczych. Ustalono program takich wyjazdów do wszystkich delegatur Krajowego Biura Wyborczego na okres IV kwartał 2015 r. – II kwartał 2016 r. Program jest realizowany planowo, całościowe jego wyniki zostaną zawarte w dokumencie podsumowującym i omówione z organami i służbami wyborczymi.
- Formą upowszechniania informacji o przepisach prawa wyborczego i praktyce działania

w tym zakresie jest wydawany przez Krajowe Biuro Wyborcze biuletyn informacyjny „Przegląd Wyborczy”. Prezentowane są w nim informacje o działalności Państwowej Komisji Wyborczej – jej rozstrzygnięciach, wyjaśnieniach, opiniach, przedstawione i omawiane są problemy prawne i doświadczenia praktyki działania organów wyborczych i jednostek samorządu terytorialnego. W 2015 r. wydano 4 numery biuletynu, obejmujące działalność w całym roku 2015. Inicjatywy służące upowszechnianiu prawa wyborczego podejmują również komisarze wyborczy i delegatury Krajowego Biura Wyborczego np. na znaczącą skalę Komisarz Wyborczy i Delegatura w Zamościu.

6. Państwowa Komisja Wyborcza kontynuuje wymianę doświadczeń z organami wyborczymi innych krajów.
 - W dniu 1 marca 2015 r. na zaproszenie Centralnej Komisji Wyborczej Litwy członek Państwowej Komisji Wyborczej sędzia W. Błuś oraz dyrektor Zespołu Kontroli Finansowania Partii Politycznych i Kampanii Wyborczych K. Lorentz obserwowali przebieg wyborów samorządowych na Litwie. Byli obecni w kilku lokalach głosowania. Głosowanie przebiegało spokojnie, spokojna była również kampania wyborcza.
 - W posiedzeniu PKW w dniu 12 października 2015 r. uczestniczył, na swoją prośbę, I sekretarz Przedstawicielstwa Tajwanu w Polsce Yeh-Shin Chu. Zapoznał się z zasadami prawa wyborczego i organizacją wyborów w Polsce. Zgłosił prośbę o nawiązanie systematycznej współpracy w tym obszarze.

V. Podsumowanie

1. W statystycznym ujęciu zasadnicze działania Państwowej Komisji Wyborczej w 2015 r. objęły: przygotowanie i przeprowadzenie 3 ogólnopolskich akcji wyborczych:
 - w dniach 10 i 24 maja (głosowanie ponowne) wyborów Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej,
 - w dniu 6 września referendum ogólnokrajowego,
 - w dniu 25 października wyborów do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej.

Ponadto w dniu 8 lutego zorganizowano i przeprowadzono wybory uzupełniające do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej w okręgu nr 75 na obszarze województwa śląskiego.

2. Pod nadzorem Państwowej Komisji Wyborczej komisarze wyborczy przygotowali i przeprowadzili 431 lokalnych akcji wyborczych:
 - 371 wyborów uzupełniających do rad gmin i miast niebędących miastami na prawach powiatu,
 - 50 wyborów ponownych,
 - 6 wyborów przedterminowych wójta i burmistrza,
 - 1 nowe wybory do Rady Miasta Zielona Góra i Prezydenta Miasta Zielona Góra,
 - 3 referenda gminne w sprawie odwołania organu jednostki samorządu terytorialnego.

Statystycznie w każdym tygodniu przeprowadzano w Polsce 8 wyborów do organów jednostek samorządu terytorialnego.

3. Państwowa Komisja Wyborcza rozpatrzyła i zbadała informacje i sprawozdania finansowe komitetów wyborczych uczestniczących w wyborach:

- 31 sprawozdań z wyborów samorządowych przeprowadzonych w 2014 r. złożonych przez komitety wyborcze, których utworzenie potwierdziła Państwowa Komisja Wyborcza,
- 19 sprawozdań z wyborów w 2014 r. do Parlamentu Europejskiego,
- 26 sprawozdań z wyborów uzupełniających do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej przeprowadzonych w 2014 r. w okręgach wyborczych nr 47, 73 i 82 oraz
- 4 sprawozdania z wyborów uzupełniających do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej przeprowadzonych w 2015 r. w okręgu nr 75.

Ponadto, Państwowa Komisja Wyborcza przyjęła w 2015 r. 20 sprawozdań finansowych z wyborów Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, przeprowadzonych w maju 2015 r. oraz 8 sprawozdań z wyborów do Sejmu i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej, przeprowadzonych w październiku 2015 r.

Do komisarzy wyborczych wpłynęło 12 399 sprawozdań finansowych z wyborów samorządowych w 2014 r. oraz wyborów przeprowadzonych w toku kadencji.

4. Państwowa Komisja Wyborcza zbadała ponadto 69 sprawozdań partii politycznych o źródłach pozyskania środków finansowych, w tym o kredytach bankowych i warunkach ich uzyskania oraz o wydatkach poniesionych ze środków Funduszu Wyborczego.
5. Przewodniczący, zastępcy Przewodniczącego, członkowie Państwowej Komisji Wyborczej oraz Sekretarz Komisji i dyrektorzy zespołów Krajowego Biura Wyborczego uczestniczyli w 26 różnego rodzaju spotkaniach, wydarzeniach i akcjach poświęconych prawu wyborczemu i problematyce wyborczej.

- ❖ **W dniu 6 marca 2016 r. w okręgu wyborczym nr 59 w województwie podlaskim odbyły się wybory uzupełniające do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej. Wyniki wyborów Państwowa Komisja Wyborcza podała do publicznej wiadomości w obwieszczeniu z dnia 7 marca 2016 r.**

Zdjęcie poniżej przedstawia głosowanie w lokalu wyborczym w Goniądzu.

**OBWIESZCZENIE
PAŃSTWOWEJ KOMISJI WYBORCZEJ**

z dnia 7 marca 2016 r.

**o wynikach wyborów uzupełniających do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej
przeprowadzonych w dniu 6 marca 2016 r.**

Na podstawie art. 276 ustawy z dnia 5 stycznia 2011 r. — Kodeks wyborczy (Dz. U. Nr 21, poz. 112 z późn. zm.²⁾) Państwowa Komisja Wyborcza ogłasza wyniki wyborów uzupełniających do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej przeprowadzonych w dniu 6 marca 2016 r. w województwie podlaskim w okręgu wyborczym nr 59.

²⁾ Zmiany wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2011 r. Nr 26, poz. 134, Nr 94, poz. 550, Nr 102, poz. 588, Nr 134, poz. 777, Nr 147, poz. 881, Nr 149, poz. 889, Nr 171, poz. 1016 i Nr 217, poz. 1281, z 2012 r. poz. 849, 951 i 1529, z 2014 r. poz. 179, 180 i 1072 oraz z 2015 r. poz. 1043, 1044, 1045, 1923 i 2281.

Rozdział 1.
Dane ogólne

1. Wybory przeprowadziły: Państwowa Komisja Wyborcza, Okręgowa Komisja Wyborcza w Białymstoku i 385 obwodowych komisji wyborczych.
2. Senatora wybierano spośród 6 kandydatów.

Rozdział 2.
Wyniki głosowania i wyniki wyborów

1. Liczba osób uprawnionych do głosowania wyniosła 381 382.
2. Liczba osób, którym wydano karty do głosowania wyniosła 65 259, w tym:
 - 1) liczba kart wydanych na podstawie aktu pełnomocnictwa 28;
 - 2) liczba kart wydanych na podstawie zaświadczenia o prawie do głosowania 69.
3. Liczba kart do głosowania wyjętych z urn wyniosła 65 265, w tym liczba kart wyjętych z kopert na kartę do głosowania 9.
4. Liczba wyborców, którym wysłano pakiety wyborcze wyniosła 11.
5. Liczba otrzymanych kopert zwrotnych wyniosła 9, w tym:
 - 1) liczba kopert zwrotnych, w których nie było oświadczenia o osobistym i tajnym oddaniu głosu 0;
 - 2) liczba kopert zwrotnych, w których oświadczenie nie było podpisane przez wyborcę 0;
 - 3) liczba kopert zwrotnych, w których nie było koperty na kartę do głosowania 0;
 - 4) liczba kopert zwrotnych, w których znajdowała się niezaklejona koperta na kartę do głosowania 0;
 - 5) liczba kopert na kartę do głosowania wrzuconych do urny 9.
6. Liczba kart nieważnych wyniosła 0.
7. Liczba kart ważnych wyniosła 65 265.
8. Frekwencja wyborcza wyniosła 17,11%.
9. Liczba głosów nieważnych wyniosła 384, co stanowi 0,59% ogólnej liczby głosów, w tym:
 - 1) liczba głosów nieważnych z powodu postawienia znaku „x” obok nazwiska dwóch lub większej liczby kandydatów 138;
 - 2) liczba głosów nieważnych z powodu niepostawienia znaku „x” obok nazwiska żadnego kandydata 212;
 - 3) liczba głosów nieważnych z powodu postawienia znaku „x” wyłącznie obok skreślonego nazwiska kandydata 0.
10. Liczba głosów ważnych wyniosła 64 881, co stanowi 99,41% ogólnej liczby głosów.

11. Poszczególni kandydaci otrzymali następującą liczbę głosów ważnych:

1) ANDERS Anna Maria zgłoszona przez Komitet Wyborczy Prawo i Sprawiedliwość	30 661
2) BAGIŃSKI Mieczysław zgłoszony przez Komitet Wyborczy Polskie Stronnictwo Ludowe	26 618
3) BARSZCZEWSKI Szczepan Kamil zgłoszony przez Komitet Wyborczy KORWiN	1 992
4) CHMIELEWSKI Andrzej Eugeniusz zgłoszony przez Komitet Wyborczy Samoobrona	669
5) GROMADZKI Sławomir zgłoszony przez Komitet Wyborczy Wyborców Szary Obywatel	764
6) ZĄBKIEWICZ Jerzy zgłoszony przez Komitet Wyborczy Wyborców „Praca i Przyszłość” – Jerzy Ząbkiewicz Senatorem Twojego Regionu	4 177

12. W województwie podlaskim, w okręgu wyborczym nr 59 na senatora została **wybrana Anders Anna Maria zgłoszona przez Komitet Wyborczy Prawo i Sprawiedliwość**, która otrzymała najwięcej oddanych głosów ważnych.

- ❖ **Zgodnie z art. 278 Kodeksu wyborczego Państwowa Komisja Wyborcza sporządziła i przedstawiła Marszałkowi Senatu Rzeczypospolitej Polskiej i Sądowi Najwyższemu sprawozdanie z wyborów uzupełniających.**

**Sprawozdanie Państwowej Komisji Wyborczej
z wyborów uzupełniających do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej
przeprowadzonych w dniu 6 marca 2016 r. w okręgu wyborczym nr 59
w woj. podlaskim z siedzibą Okręgowej Komisji Wyborczej w Białymstoku**

1. Wybory zarządził Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej postanowieniem z dnia 28 grudnia 2015 r.; wyznaczył datę wyborów na dzień 6 marca 2016 r. i ustalił kalendarz czynności wyborczych. Postanowienie Prezydenta zostało ogłoszone w Dzienniku Ustaw z dnia 4 stycznia 2016 r. poz. 4. Wybory przeprowadzono na podstawie ustawy z dnia 5 stycznia 2011 r. – Kodeks wyborczy (Dz. U. Nr 21, poz. 112, z późn. zm.). Wybierano jednego senatora. Obwieszczenia Państwowej Komisji Wyborczej z dnia 11 stycznia 2016 r. informujące o postanowieniu Prezydenta w sprawie zarządzenia wyborów uzupełniających oraz o okręgu wyborczym nr 59 i siedzibie Okręgowej Komisji Wyborczej w Białymstoku, a także komunikat o liczbie wyborców ujętych w rejestrach wyborców zostały niezwłocznie podane do wiadomości na obszarze okręgu wyborczego oraz na stronie internetowej www.pkw.gov.pl. Komunikat o liczbie wyborców ogłoszony został także w Monitorze Polskim poz. 48.
2. Państwowa Komisja Wyborcza, na podstawie art. 170 § 3 w związku z art. 262 § 3 Kodeksu wyborczego, uchwałą z dnia 12 stycznia 2016 r. powołała w celu przeprowadzenia wyborów Okręgową Komisję Wyborczą w Białymstoku. W skład Komisji weszło 5 sędziów: 4 sędziów zgłoszonych przez Ministra

Sprawiedliwości (2 sędziów Sądu Okręgowego w Białymstoku i po 1 z Sądów Okręgowych w Łomży i Suwałkach); przewodniczącym Komisji został z urzędu, zgodnie z art. 170 § 1 Kodeksu wyborczego Komisarz wyborczy w Białymstoku sędzia Sądu Okręgowego w Białymstoku.

3. Kandydatów na senatora zgodnie z przepisami Kodeksu wyborczego (art. 204 § 2, 4 i 6) mogły zgłaszać komitety wyborcze partii politycznych, koalicyjne komitety wyborcze partii politycznych oraz komitety wyborcze wyborców, które w ustawowym terminie do dnia 16 stycznia 2016 r. zawiadomiły Państwową Komisję Wyborczą o zamiarze udziału w wyborach i utworzeniu w tym celu komitetu wyborczego, i uzyskały potwierdzenie przyjęcia zawiadomienia. Państwowa Komisja Wyborcza przyjęła zawiadomienia i potwierdziła utworzenie 8 komitetów wyborczych: 6 komitetów wyborczych partii politycznych oraz 2 komitetów wyborczych wyborców – w kolejności złożenia zawiadomień:

Komitetu Wyborczego Prawo i Sprawiedliwość,
Komitetu Wyborczego Polskie Stronnictwo Ludowe,
Komitetu Wyborczego Platforma Obywatelska RP,
Komitetu Wyborczego Nowoczesna Ryszarda Petru,
Komitetu Wyborczego Samoobrona,
Komitetu Wyborczego Wyborców Szary Obywatel,
Komitetu Wyborczego KORWiN Koalicja Odnowy Rzeczypospolitej Wolność i Nadzieja,
Komitetu Wyborczego Wyborców „Praca i Przyszłość – Jerzy Ząbkiewicz Senatorenem Twojego Regionu.
Komunikat Państwowej Komisji Wyborczej z dnia 19 stycznia 2016 r. o komitetach wyborczych utworzonych w związku z wyborami uzupełniającymi do Senatu w okręgu wyborczym nr 59 zarządzonymi na dzień 6 marca 2016 r. został podany na stronie internetowej www.pkw.gov.pl oraz ogłoszony w Monitorze Polskim poz. 93.

4. Zgodnie z kalendarzem wyborczym do dnia 26 stycznia 2016 r. do godz. 24⁰⁰ Okręgowa Komisja Wyborcza w Białymstoku przyjmowała od pełnomocników komitetów wyborczych zgłoszenia kandydatów na senatora do rejestracji. W dniu 20 stycznia 2016 r. Okręgowa Komisja Wyborcza podała do publicznej wiadomości komunikat o terminie i godzinach przyjmowania zgłoszeń kandydatów do rejestracji. Zarejestrowano 6 kandydatów na senatora, zgłoszonych przez: Komitet Wyborczy Prawo i Sprawiedliwość, Komitet Wyborczy Polskie Stronnictwo Ludowe, Komitet Wyborczy KORWiN, Komitet Wyborczy Samoobrona, Komitet Wyborczy Wyborców Szary Obywatel, Komitet Wyborczy Wyborców „Praca i Przyszłość”- Jerzy Ząbkiewicz Senatorenem Twojego Regionu. Obwieszczenie Okręgowej Komisji Wyborczej z dnia 5 lutego 2016 r. o zarejestrowanych kandydatach na senatora w okręgu wyborczym nr 59 w wyborach uzupełniających do Senatu RP zarządzonych na dzień 6 marca 2016 r. zostało rozplakatowane na obszarze okręgu wyborczego oraz podane w Internecie.
5. W ustawowym terminie do dnia 5 lutego 2016 r. podano do wiadomości publicznej na obszarze okręgu wyborczego informacje o numerach i granicach obwodów głosowania i siedzibach obwodowych komisji wyborczych, w tym o obwodach właściwych do głosowania korespondencyjnego i o lokalach przystosowanych do potrzeb osób niepełnosprawnych. Utworzono ogółem 385 obwodów głosowania.
6. Na podstawie stałego rejestru wyborców w terminie ustawowym zostały sporządzone spisy wyborców. Informacje o sporządzeniu spisu zostały przekazane do wiadomości wyborców przez podanie na stronach internetowych Biuletynu Informacji Publicznej oraz wywieszenie na tablicach ogłoszeń. Spisy sporządzono w sposób prawidłowy. Zainteresowanie wyborców sprawdzaniem spisów wyborców było znikome. Nie odnotowano skarg dotyczących prowadzenia rejestru i spisu wyborców. W dniu głosowania na obszarze okręgu wyborczego zamieszkiwało 381 382 wyborców. Ze spisów wyborców z powodu zgonu, wymeldowania się, wpisania do rejestru wyborców lub

dopisania do spisu wyborców w innej gminie, umieszczenia w spisie w innym obwodzie głosowania bądź w szpitalu, zakładzie pomocy społecznej lub w zakładzie karnym skreślono 1552 wyborów, dopisano 1148 i wydano 92 zaświadczenia o prawie do głosowania.

Do właściwych organów gminy wpłynęło 28 wniosków o sporządzenie aktu pełnomocnictwa oraz 11 o umożliwienie głosowania korespondencyjnego.

7. Wójtowie, burmistrzowie i prezydenci miast z zachowaniem terminu ustawowego powołali 385 obwodowych komisji wyborczych: 28 komisji liczyło po 5 osób, 105 po 6 osób, 252 po 7 osób. Komitety wyborcze zgłosiły do składów komisji ponad 2500 swoich przedstawicieli.
8. Państwowa Komisja Wyborcza zapewniła nadzór i pomoc w przygotowaniu i przeprowadzeniu wyborów. Niezwłocznie po zarządzeniu wyborów zostały wydane i zamieszczone na stronie internetowej www.gov.pkw.pl szczegółowe informacje i wyjaśnienia o obowiązujących przepisach prawnych, uprawnieniach wyborców niepełnosprawnych, zasadach finansowania kampanii wyborczej. Przypominano w nich przepisy dotyczące biernego i czynnego prawa wyborczego, sporządzania spisu wyborców, zgłaszania i rejestrowania kandydatów na senatora, prowadzenia kampanii wyborczej i gospodarki finansowej. Podano w szczególności, iż prawo wybierania senatora w wyborach uzupełniających mają wyłącznie wyborcy stale zamieszkali na obszarze okręgu wyborczego nr 59 i ujęci w stałych rejestrach wyborców w gminach leżących na terenie tego okręgu. Wskazano także, iż w spisach wyborców będą wpisani z urzędu wyborcy zameldowani w danej gminie na pobyt stały oraz wyborcy, którzy stale zamieszkują w tej gminie bez zameldowania na pobyt stały i dopisali się do rejestru wyborców na własny wniosek. Do spisu wyborców wpisywani są również na własny wniosek wyborcy przebywający w okresie wyborów w innej gminie niż gmina położona na obszarze okręgu wyborczego nr 59, w której są ujęci w rejestrze wyborców oraz wyborcy nigdzie nie zamieszkali, stale przebywający na obszarze gminy.

Przypominając zasady zgłaszania kandydatów na senatora podkreślono, że kandydatów mogą zgłaszać wyłącznie komitety wyborcze, których utworzenie zostało potwierdzone przez Państwową Komisję Wyborczą, przy czym komitet wyborczy wyborców może utworzyć nie mniej niż 15 osób mających prawo wybierania i utworzenie komitetu musi zostać poparte podpisami co najmniej 1 000 wyborców zamieszkałych na obszarze okręgu nr 59. Każdy komitet wyborczy może zgłosić tylko jednego kandydata, kandydat musi być obywatelem polskim mającym prawo wybierania i najpóźniej w dniu wyborów osiągnąć wiek 30 lat. Zgłoszenie kandydata wymaga poparcia podpisami co najmniej 2000 wyborców stale zamieszkałych w okręgu wyborczym nr 59.

Opracowano i podano na stronie internetowej wzory dokumentów zgłoszenia komitetu wyborczego i zgłoszenia kandydata. W odrębnej informacji zostały przypomniane ustawowe uprawnienia przysługujące wyborcom niepełnosprawnym: prawo do uzyskania informacji o obwodach głosowania przystosowanych do potrzeb osób niepełnosprawnych i warunkach dopisania do spisu wyborców w wybranym obwodzie, o terminie, godzinach i formach głosowania, o komitetach wyborczych uczestniczących w wyborach i o zarejestrowanych kandydatach. Ponadto opracowano i opublikowano informacje: o warunkach i procedurze głosowania korespondencyjnego, głosowania przez pełnomocnika, głosowania przy pomocy nakładki na kartę do głosowania sporządzonej w alfabecie Braille'a, o korzystaniu w trakcie głosowania w lokalu wyborczym z pomocy innej osoby.

Wyjaśnienia szczegółowe zostały poświęcone problematyce prowadzenia przez komitety wyborcze kampanii wyborczej i gospodarce finansowej podmiotów wyborczych. Przypomniano, że prawo do prowadzenia kampanii wyborczej przysługuje, na zasadzie wyłączności, komitetowi wyborczemu.

Wszelkie czynności związane z pozyskiwaniem środków finansowych, dokonywaniem wydatków na organizowanie spotkań przedwyborczych i promocją poszczególnych kandydatów mogą być prowadzone tylko przez komitety wyborcze. Komitet wyborczy obowiązany jest gromadzić środki finansowe wyłącznie na rachunku bankowym. Środki finansowe komitetu wyborczego partii politycznej i koalicyjnego komitetu wyborczego mogą pochodzić tylko z Funduszu Wyborczego, a środki finansowe komitetu wyborczego wyborców – wyłącznie z wpłat osób fizycznych obywateli polskich stale zamieszkałych na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej oraz z kredytów bankowych zaciągniętych przez komitet. Wpłaty na rzecz komitetu wyborczego można dokonywać jedynie czekiem rozrachunkowym, przelewem lub kartą płatniczą, a łączna suma wpłat od osoby fizycznej nie może przekraczać 15-krotności minimalnego wynagrodzenia za pracę w dniu poprzedzającym ogłoszenie postanowienia o zarządzeniu wyborów, tj. kwoty 27 750 zł; natomiast suma wpłat od kandydata na senatora nie może być wyższa od 45-krotności minimalnego wynagrodzenia za pracę, tj. kwoty 83 250 zł. Wysokość wydatków komitetu wyborczego na kampanię wyborczą jest ograniczona limitem, który zgodnie z art. 259 § 1 Kodeksu wyborczego, oblicza się przez pomnożenie liczby wyborców w kraju ujętych w rejestrach wyborców przez kwotę 0,18 zł i następnie podzielenie uzyskanego wyniku przez liczbę 100. Zgodnie z komunikatem Państwowej Komisji Wyborczej z dnia 11 stycznia 2016 r. o liczbie wyborców ujętych w rejestrach wyborców liczba ta według stanu na dzień 30 września 2015 r. wyniosła 30 468 995 osób. W wyborach uzupełniających do Senatu zarządzonych na dzień 6 marca 2016 r. limit wydatków dla komitetu wyborczego wyniósł 54 844,20 zł. Państwowa Komisja Wyborcza przypominała ponadto, że komitet wyborczy ma obowiązek w terminie 7 dni od przyjęcia zawiadomienia o utworzeniu powiadomić PKW o adresie strony internetowej komitetu, na której umieszcza się informacje określone w Kodeksie wyborczym (art. 102 § 1) w szczególności rejestr zaciągniętych kredytów i warunki jego uzyskania, rejestr wpłat przekraczających łącznie od jednej osoby fizycznej kwotę minimalnego wynagrodzenia za pracę (art. 140 § 1 Kodeksu wyborczego) oraz, że w ciągu 3 miesięcy od dnia wyborów, tj. do 6 czerwca 2016 r. komitet wyborczy ma obowiązek złożyć PKW sprawozdanie finansowe.

W zakresie przygotowania i realizacji zadań wyborczych w wyborach uzupełniających zarządzonych na dzień 6 marca 2016 r. miały zastosowanie wytyczne Państwowej Komisji Wyborczej z dnia 18 stycznia 2016 r. dla obwodowych komisji wyborczych dotyczące zadań i trybu przygotowania i przeprowadzenia głosowania w wyborach uzupełniających do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej (M. P. poz. 107), uchwałą z dnia 18 stycznia 2016 r. określającą wzór karty do głosowania i nakładki na kartę sporządzonej w alfabecie Braille'a (M. P. poz. 85) oraz wytyczne z dnia 11 stycznia 2016 r. dotyczące stosowania uchwał Państwowej Komisji Wyborczej w wyborach uzupełniających do Senatu RP IX kadencji (M. P. poz. 59).

Okręgowa Komisja Wyborcza w Białymstoku wykonując zadania wyborcze zapewniła pomoc i nadzorowała czynności związane z ustaleniem obwodów głosowania, rozplakatowaniem obwieszczeń wyborczych, drukiem kart do głosowania i ich dostarczeniem obwodowym komisjom wyborczym. Według informacji przekazanych Państwowej Komisji Wyborczej przez Komisję Okręgową wykonanie tych czynności było należyte i terminowe. Nie zgłoszono w tych sprawach interwencji i skarg.

9. W dniu głosowania lokale wyborcze były otwarte w godzinach określonych Kodeksem wyborczym, tj. od 7 do 21. Nie było przerw w głosowaniu, w żadnym obwodzie nie przedłużono głosowania, nie odnotowano przypadków zakłócenia głosowania, nie zgłoszono skarg i interwencji wyborców dotyczących nieprawidłowości w wyposażeniu lokali wyborczych. Zgodnie z zaleceniem Okręgowej Komisji Wyborczej członkowie inspekcji dokonali przed dniem wyborów kontroli warunków w lokalach wyborczych, ich wyposażenia i dostosowania do potrzeb wyborców niepełnosprawnych.

Przy sporządzaniu protokołów głosowania przez obwodowe komisje wyborcze stosowane było wspomaganie informatyczne WOW, polegające na wprowadzeniu do systemu informacyjnego przez upoważnionego informatyka danych z projektu protokołu sporządzonego przez komisję obwodową. Stosowanie systemu informatycznego służyło zapewnieniu poprawności arytmetycznej ustalenia wyników głosowania w obwodach.

Do żadnego obwodu nie byli zgłoszeni mężowie zaufania. Także przy czynnościach związanych z przyjmowaniem przez Okręgową Komisję Wyborczą protokołów wyników głosowania od obwodowych komisji wyborczych oraz podczas ustalania wyników głosowania i wyników wyborów w okręgu wyborczym nie uczestniczył żaden pełnomocnik ani żadna osoba wskazana przez komitet wyborczy jako mąż zaufania.

10. Okręgowa Komisja Wyborca w Białymstoku niezwłocznie po ustaleniu wyników przez komisje obwodowe, sporządziła w dniu 7 marca 2016 r. i w tym samym dniu przekazała Państwowej Komisji Wyborczej protokół wyników głosowania i wyników wyborów senatora w województwie podlaskim w okręgu wyborczym nr 59. Państwowa Komisja Wyborcza po otrzymaniu protokołu sprawdziła prawidłowość ustalonych wyników i tego samego dnia sporządziła obwieszczenie o wynikach wyborów uzupełniających do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej przeprowadzonych w dniu 6 marca 2016 r. Na podstawie ustalonych wyników Państwowa Komisja Wyborcza stwierdziła, że w wyborach uzupełniających do Senatu w województwie podlaskim w okręgu nr 59 największą liczbę głosów otrzymała i została wybrana senatorem Anna Maria Anders zgłoszona przez Komitet Wyborczy Prawo i Sprawiedliwość. Frekwencja w wyborach uzupełniających wyniosła 17,11 %, uprawnionych do głosowania było 381 382 osoby, głosowały 65 265 osoby. Obwieszczenie Państwowej Komisji Wyborczej zostało ogłoszone w Dzienniku Ustaw z dnia 8 marca 2016 r. poz. 294; a także zamieszczone na stronie www.pkw.gov.pl.

W dniu 9 marca 2016 r. w gmachu Senatu Rzeczypospolitej Polskiej zastępca przewodniczącego Państwowej Komisji Wyborczej Sylwester Marciniak i sekretarz Państwowej Komisji Wyborczej Beata Tokaj wręczyli Annie Marii Anders zaświadczenie o wyborze na senatora.

Państwowa Komisja Wyborcza na podstawie posiadanych dokumentów stwierdza, że nie są jej znane fakty, które mogą być podstawą kwestionowania ważności wyborów.

Poniżej zdjęcie z uroczystości wręczenia zaświadczenia.

❖ Wybory samorządowe w trakcie kadencji

- W okresie styczeń-kwiecień 2016 r. odbyło się 109 akcji wyborczych, z tego: wybory uzupełniające do 99 rad gmin zarządzane wskutek wygaśnięcia mandatu radnego; wybory ponowne w okręgu nr 10 do Rady Miasta Pucka zarządzane w związku z uznaniem przez Sąd protestu wyborczego; w 7 gminach wybory przedterminowe: Burmistrza Łochowa, woj. mazowieckie (24.01.2016 r.); Burmistrza Nowej Sarzyny, woj. podkarpackie (31.01.2016 r.); Prezydenta Miasta Radomsko, woj. łódzkie i Burmistrza Gminy Zator, woj. małopolskie (7.02.2016 r.); Wójta Gminy Mirzec, woj. Świętokrzyskie (21.02.2016 r.); Burmistrza Chrzanowa, woj. małopolskie (6.03.2016 r.); Burmistrza Witkowa, woj. wielkopolskie (20.03.2016 r.).
- Odbyło się 7 referendów gminnych w przedmiocie odwołania organów samorządu przed upływem kadencji: w dniu 10 stycznia 2016 r. w sprawie odwołania Wójta Gminy Wierzchosławice, woj. małopolskie; 28 lutego 2016 r. – w sprawie odwołania: Burmistrza Trzebiatowa, woj. zachodniopomorskie; Burmistrza Miasta Nowy Dwór Mazowiecki, woj. mazowieckie; Rady i Wójta Gminy Preciszów, woj. małopolskie; 6 marca 2016 r. – w sprawie odwołania Burmistrza Sulmierzyc, woj. wielkopolskie; 24 kwietnia 2016 r. – w sprawie odwołania Wójta Gminy Bodzanów i Rady Gminy Bodzanów, woj. mazowieckie oraz w sprawie odwołania Burmistrza Supraśla, woj. białostockie. Ważne były 2 referenda – w ich wyniku odwołano Burmistrza Trzebiatowa i Burmistrza Sulmierzyc. Pozostałe referenda były nieważne, ponieważ w głosowaniu wzięło udział mniej niż 3/5 liczby biorących udział w wyborze danego organu (art. 55 ust. 2 i art. 56 ust. 1 ustawy o referendum lokalnym – Dz.U. z 2016 r. poz. 400).

DZIAŁALNOŚĆ KOMISARZY WYBORCZYCH I DELEGATUR KRAJOWEGO BIURA WYBORczego W STYCZNIU 2016 R.

Lp.	Wyszczególnienie	Ogółem	dolnośląskie	kujawsko-pomorskie	Lubelskie	lubuskie	łódzkie	małopolskie	mazowieckie	opolskie	podkarpackie	podlaskie	pomorskie	śląskie	świętokrzyskie	warmińsko-mazurskie	wielkopolskie	zachodniopomorskie
.	Liczba przeprowadzonych wyborów	30	2	1	1	0	3	1	7	2	2	2	0	1	0	2	3	3
a)	w tym: wybory uzupełniające	28	2	1	1	0	3	1	6	2	1	2	0	1	0	2	3	3
b)	wybory przedterminowe	2	0	0	0	0	0	0	1	0	1	0	0	0	0	0	0	0
c)	wybory ponowne	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
d)	wybory nowe	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
2.	Liczba przeprowadzonych referendów lokalnych	2	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0
3.	Liczba inicjatyw referendalnych (wnioski złożone do komisarza)	5	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	1	1	1
4.	Liczba sprawozdań finansowych komitetów wyborczych	152	7	13	2	0	14	6	12	3	5	10	15	5	3	37	14	6
a)	w tym: przyjęte	76	5	7	2	0	6	5	2	3	5	6	1	0	2	15	12	5
b)	przyjęte ze wskazaniem uchybień	64	0	5	0	0	6	0	5	0	0	4	14	5	1	21	2	1
c)	odrzucone	12	2	1	0	0	2	1	5	0	0	0	0	0	0	1	0	0

5.	Liczba protestów wyborczych, w których komisarz zajmował stanowisko	2	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
6.	Liczba postanowień komisarza o wygaśnięciu mandatu radnego i wójta (burmistrza, prezydenta miasta)	43	1	2	2	3	5	3	5	5	0	2	0	3	1	3	6	2
7.	Liczba postanowień komisarza o uzupełnieniu składu rady (sejmiku)	17	0	0	1	0	2	1	1	3	1	2	2	2	0	2	0	0
8.	Liczba zgłoszeń do rejestru korzyści	79	8	4	8	2	1	4	7	3	1	0	4	7	5	10	10	5

DZIAŁALNOŚĆ KOMISARZY WYBORCZYCH I DELEGATUR KRAJOWEGO BIURA WYBORCZEGO W LUTYM 2016 R.

Lp.	Wyszczególnienie	Ogółem	dolnośląskie	kujawsko-pomorskie	lubelskie	lubuskie	łódzkie	małopolskie	mazowieckie	opolskie	podkarpackie	podlaskie	pomorskie	śląskie	świętokrzyskie	warmińsko-mazurskie	wielkopolskie	zachodniopomorskie
1.	Liczba przeprowadzonych wyborów	36	2	1	0	3	5	8	6	1	1	0	1	2	2	2	2	0
a)	w tym: wybory uzupełniające	32	2	1	0	3	4	7	6	1	1	0	0	2	1	2	2	0
b)	wybory przedterminowe	3	0	0	0	0	1	1	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0
c)	wybory ponowne	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0
d)	wybory nowe	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
2.	Liczba przeprowadzonych referendumów lokalnych	3	0	0	0	0	0	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	1
3.	Liczba inicjatyw referendalnych (wnioski złożone do komisarza)	6	1	0	1	1	1	0	0	0	0	1	0	0	0	1	0	0
4.	Liczba sprawozdań finansowych komitetów wyborczych	129	12	10	0	1	5	7	11	0	14	2	11	0	0	43	10	3
a)	w tym: przyjęte	63	10	0	0	1	3	4	5	0	13	2	6	0	0	7	9	3
b)	przyjęte ze wskazaniem uchybień	54	2	9	0	0	2	2	5	0	1	0	5	0	0	28	0	0
c)	odrzucone	12	0	1	0	0	0	1	1	0	0	0	0	0	0	8	1	0
5.	Liczba protestów wyborczych, w których komisarz zajmował stanowisko	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
6.	Liczba postanowień komisarza o wygaśnięciu mandatu radnego i wójta (burmistrza, prezydenta miasta)	32	2	0	2	3	5	1	5	0	1	2	0	5	0	2	3	1
7.	Liczba postanowień komisarza o uzupełnieniu składu rady (sejmiku)	18	0	0	1	1	1	1	4	1	1	2	0	1	0	3	2	0
8.	Liczba zgłoszeń do rejestru korzyści	92	4	6	3	1	1	5	11	3	4	4	1	21	9	1	12	6

DZIAŁALNOŚĆ KOMISARZY WYBORCZYCH I DELEGATUR KRAJOWEGO BIURA WYBORCZEGO W MARCU 2016 R.

Lp.	Wyszczególnienie	Ogółem	dolnośląskie	kujawsko-pomorskie	lubelskie	lubuskie	łódzkie	małopolskie	mazowieckie	opolskie	podkarpackie	podlaskie	pomorskie	śląskie	świętokrzyskie	warmińsko-mazurskie	wielkopolskie	zachodniopomorskie
1.	Liczba przeprowadzonych wyborów	17	1	0	4	0	2	2	3	0	0	0	0	2	1	0	1	1
a)	w tym: wybory uzupełniające	14	1	0	4	0	2	1	3	0	0	0	0	1	1	0	0	1
b)	wybory przedterminowe	3	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1	0	0	1	0
c)	wybory ponowne	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
d)	wybory nowe	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
2.	Liczba przeprowadzonych referendów lokalnych	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0
3.	Liczba inicjatyw referendalnych (wnioski złożone do komisarza)	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	0
4.	Liczba sprawozdań finansowych komitetów wyborczych	112	8	14	1	12	9	8	20	4	0	0	7	3	7	15	0	4
a)	w tym: przyjęte	58	5	3	1	11	4	5	10	2	0	0	0	1	5	10	0	1
b)	przyjęte ze wskazaniem uchybień	51	2	10	0	1	5	3	10	2	0	0	6	2	2	5	0	3
c)	odrzucone	3	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0
5.	Liczba protestów wyborczych, w których komisarz zajmował stanowisko	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
6.	Liczba postanowień komisarza o wygaśnięciu mandatu radnego i wójta (burmistrza, prezydenta miasta)	35	2	3	6	2	2	3	4	3	2	1	3	1	1	1	0	1
7.	Liczba postanowień komisarza o uzupełnieniu składu rady (sejmiku)	18	1	2	0	2	1	2	1	0	0	1	1	3	1	2	1	0
8.	Liczba zgłoszeń do rejestru korzyści	164	7	34	1	6	9	6	42	2	6	9	3	5	25	3	4	2

DZIAŁALNOŚĆ KOMISARZY WYBORCZYCH I DELEGATUR KRAJOWEGO BIURA WYBORCZEGO W KWIETNIU 2016 R.

Lp.	Wyszczególnienie	Ogółem	dolnośląskie	kujawsko-pomorskie	lubelskie	lubuskie	łódzkie	małopolskie	mazowieckie	opolskie	podkarpackie	podlaskie	pomorskie	śląskie	świętokrzyskie	warmińsko-mazurskie	wielkopolskie	zachodniopomorskie
1.	Liczba przeprowadzonych wyborów	30	1	2	1	1	3	2	3	2	0	1	0	1	1	4	5	3
a)	w tym: wybory uzupełniające	30	1	2	1	1	3	2	3	2	0	1	0	1	1	4	5	3
b)	wybory przedterminowe	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
c)	wybory ponowne	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
d)	wybory nowe	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

2.	Liczba przeprowadzonych referendów lokalnych	3	0	0	0	0	0	0	1	0	0	1	0	0	0	0	1
3.	Liczba inicjatyw referendalnych (wnioski złożone do komisarza)	6	0	0	1	2	0	0	0	0	0	0	1	2	0	0	0
4.	Liczba sprawozdań finansowych komitetów wyborczych	94	1	20	1	0	9	14	17	0	0	2	3	3	0	5	17
a)	w tym: przyjęte	52	1	4	1	0	7	10	6	0	0	2	2	2	0	3	13
b)	przyjęte ze wskazaniem uchybień	39	0	14	0	0	2	4	11	0	0	0	1	1	0	2	3
c)	odrzucone	3	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
5.	Liczba protestów wyborczych, w których komisarz zajmował stanowisko	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
6.	Liczba postanowień komisarza o wygaśnięciu mandatu radnego i wójta (burmistrza, prezydenta miasta)	38	5	1	2	1	5	1	9	1	3	0	2	4	1	2	0
7.	Liczba postanowień komisarza o uzupełnieniu składu rady (sejmiku)	15	3	2	0	0	2	0	5	1	0	1	0	1	0	0	0
8.	Liczba zgłoszeń do rejestru korzyści	200	15	27	24	18	6	12	25	1	5	7	3	16	4	28	5

❖ Współdziałanie i wymiana doświadczeń

- W dniu 4 lutego 2016 r. z okazji Światowego Dnia Wyborów na Uniwersytecie Łódzkim odbyła się konferencja problemowa poświęcona zagadnieniom wyborczym, a ponieważ obchody Dnia Wyborów zbiegły się z jubileuszem dziesięciolecia periodyku „Studia Wyborcze”, hasłem konferencji stała się formuła: W kręgu zagadnień wyborczych – dziesięciolecie „Studiów Wyborczych”.

Poniżej zdjęcie ilustrujące to wydarzenie.

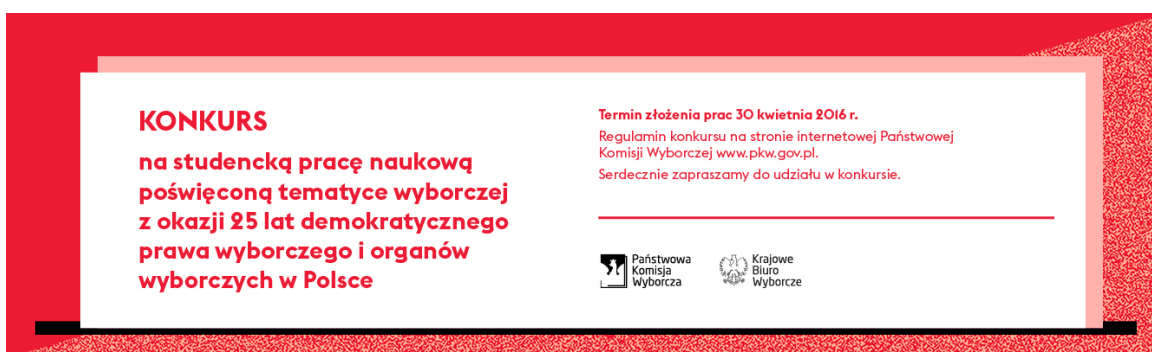
W konferencji uczestniczyli członkowie i sekretarz Państwowej Komisji Wyborczej: Przewodniczący Wojciech Hermeliński, zastępca przewodniczącego Sylwester Marciniak, członkowie – Wiesław Błuś, Zbigniew Cieślak i Krzysztof Strzelczyk, sekretarz Komisji – szef Krajowego Biura Wyborczego Beata Tokaj; przedstawiciele środowisk naukowych, dyrektorzy zespołów i delegatur Krajowego Biura Wyborczego, reprezentanci kół naukowych, w tym Studenckiego Koła Naukowego Prawa Wyborczego „Elektor” z Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu, któremu patronuje Państwowa Komisja Wyborcza.

Referaty poświęcone prawnym i praktycznym zagadnieniom wyborczym wygłosili: profesor Uniwersytetu w Białymstoku Grzegorz Kryszewski – na temat uczciwości wyborów jako zasady prawa wyborczego; profesor Uniwersytetu Gdańskiego Piotr Uziębło i dr Artur Olechno z Uniwersytetu w Białymstoku – o problemach prawa wyborczego w publikacjach „Studiów wyborczych”. Tradycyjny wykład programowy imienia Profesora Waława Komarnickiego nt. Wolność słowa w kampaniach wyborczych wygłosił profesor Uniwersytetu Humanistyczno-Społecznego Jacek Sobczak.

W przerwie konferencji posiedzenie odbyła Rada Programowa „Studiów Wyborczych”, w którym udział wzięli obecni na konferencji członkowie i sekretarz Państwowej Komisji Wyborczej. Sumując dorobek tego wydawnictwa profesor Andrzej Sokala, kierujący Centrum Studiów Wyborczych na Uniwersytecie Mikołaja Kopernika w Toruniu podkreślił wysoką rangę periodyku „Studia Wyborcze” w rankingu wydawnictw naukowych. Zwrócił również uwagę na pożyteczną i aktywną działalność koła naukowego „Elektor” oraz na potrzebę wspierania inicjatyw służących upowszechnianiu wiedzy o prawie wyborczym. Do składu Rady Programowej „Studiów Wyborczych” powołano członka Państwowej Komisji Wyborczej sędziego Wojciecha Kręciszka i sekretarza PKW, szefa Krajowego Biura Wyborczego Beatę Tokaj.

- Państwowa Komisja Wyborcza z okazji 25-lecia demokratycznego prawa wyborczego ogłosiła publiczny konkurs na studencką pracę naukową poświęconą problematyce wyborczej na tematy:
 - 1) Prawo do sądu w polskim prawie wyborczym,
 - 2) Instytucje polskiego prawa wyborczego w aspekcie prawnoporównawczym.

Termin zgłoszeń w konkursie – do 30 kwietnia 2016 r.

KONKURS
na studencką pracę naukową
poświęconą tematyce wyborczej
z okazji 25 lat demokratycznego
prawa wyborczego i organów
wyborczych w Polsce

Termin złożenia prac 30 kwietnia 2016 r.
Regulamin konkursu na stronie internetowej Państwowej Komisji Wyborczej www.pkw.gov.pl.
Serdecznie zapraszamy do udziału w konkursie.

 Państwowa Komisja Wyborcza Krajowe Biuro Wyborcze

- W dniu 4 lutego 2016 r. Konferencja z okazji Światowego Dnia Wyborów, z inicjatywy Komisarza Wyborczego sędzi Teresy Renaty Bodys, odbyła się także w Zamościu. W konferencji uczestniczył zastępca przewodniczącego Państwowej Komisji Wyborczej Wiesław Koziulewicz, prezentując w swoim wystąpieniu: Refleksje o roku wyborczym 2015. Obecny był sekretarz PKW w latach 1991-2014 Kazimierz W. Czaplicki, od 2015 r. honorowy członek Stowarzyszenia Europejskich Urzędników Wyborczych (ACEEEO), który poświęcił wystąpienie działalności i dorobkowi Stowarzyszenia na rzecz rozwoju i stabilizacji prawa wyborczego i organów wyborczych.

Poniżej zdjęcie ilustrujące to wydarzenie.

- W dniach 18-19 lutego 2016 r. w stolicy Gruzji Tbilisi odbyła się Konferencja na temat - Pieniądże w polityce (*Money in Politics*). Jej współorganizatorami byli Państwowy Urząd Kontroli Gruzji (SAOG), Biuro Instytucji Demokratycznych i Praw Człowieka OBWE (ODIHR OBWE), Rada Europy, Międzynarodowy Instytut dla Demokracji i Pomocy Wyborczej (IDEA), Międzynarodowa Fundacja na Rzecz Systemów Wyborczych (IFES) oraz Holenderski Instytut Pluralizmu Politycznego (NIMD). W konferencji uczestniczyli naukowcy, teoretycy badający zagadnienia związane z finansowaniem partii politycznych oraz kampanii wyborczych, a także praktycy w tej dziedzinie, reprezentujący podmioty zajmujące się finansowaniem polityki i kontrolą w tym zakresie, przede wszystkim z krajów Europy Środkowej i Wschodniej, ale także np. z USA. Udział w Konferencji wzięli, na zaproszenie IDEA - Krzysztof Lorentz - Dyrektor Zespołu Kontroli Finansowania Partii Politycznych i Kampanii Wyborczych Krajowego Biura Wyborczego oraz, na zaproszenie ODiHR OBWE, dr Tomasz Gąsior - główny specjalista w tym Zespole.

W trakcie tej Konferencji odbyło się wiele interesujących sesji dotyczących: regionalnych rozwiązań prawnych w zakresie finansowania polityki; zwiększania jawności finansowania partii politycznych, a przez to odpowiedzialności polityków; wpływu nielegalnego finansowania na politykę; wyzwania stojących przed kobietami uczestniczącymi w polityce; zwiększania jawności finansowania polityki, jako sposobu przeciwdziałania nadużyciom w wykorzystywaniu środków publicznych; budowaniu efektywnych podmiotów kontrolujących i egzekwujących zgodne z prawem finansowanie polityki; monitoringu finansowania kampanii wyborczych i udziału w nim krajowych i międzynarodowych obserwatorów. W jednej z sesji referat na temat wpływu finansowania publicznego na ograniczenie

nadużyć w polityce finansowej wygłosił Krzysztof Lorentz.

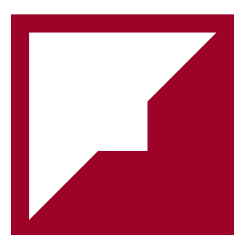
Wśród uczestników Konferencji polskie rozwiązania prawne, a także praktyka działania w zakresie finansowania polityki, oceniane były wysoko.

- W dniu 10 marca 2016 r., na zaproszenie Instytutu Spraw Publicznych, Krzysztof Lorentz – dyrektor Zespołu Finansowania Partii Politycznych i Kampanii Wyborczych w Krajowym Biurze Wyborczym i dr Tomasz Gąsior – główny specjalista w tym Zespole – uczestniczyli w Konferencji nt. Przejrzystość finansowania lokalnej polityki. Wyniki monitoringu kampanii samorządowych w Polsce, Słowacji i Słowenii.
- W dniu 18 kwietnia 2016 r. Pani Minister Beata Tokaj wzięła udział w Zgromadzeniu Ogólnym sędziów Naczelnego Sądu Administracyjnego.
- 25 i 26 kwietnia 2016 r. odbyło się spotkanie OSCE-ODIHR. Delegacja z Czarnogóry spotkała się z Sędzią W. Koziulewiczem, Minister B. Tokaj i Zespołem Kontroli Finansowania Partii Politycznych i Kampanii Wyborczych.

Poniżej zdjęcie przedstawiające uczestników tego spotkania.

- 28 kwietnia 2016 r. w Hotelu Belweder w Warszawie odbyło się szkolenie dla pracowników Krajowego Biura Wyborczego z zakresu zamówień publicznych.

Krajowe
Biuro
Wyborcze